

Jerzy Chałupski

*Katalog monet zdawkowych
Królestwa Polskiego 1835—1841*

Jerzy Chałupski

**KATALOG MONET
ZDAWKOWYCH KRÓLESTWA
POLSKIEGO 1835—1841**

© Jerzy Chałupski, 2021

Specjalizowany katalog zdawkowych monet obiegowych Królestwa Polskiego z datami od 1835 do 1841.

Katalog zawiera zdjęcia oraz opisy odmian i wariantów nie uwzględnionych w innych katalogach.

ISBN 978-83-8273-377-8

Książka powstała w inteligentnym systemie wydawniczym Ridero

Spis treści

[Katalog monet zdawkowych Królestwa Polskiego 1835—1841](#)

[Od autora](#)

[Królestwo Polskie](#)

[Przegląd katalogów](#)

[Mennica Warszawska](#)

[Katalog](#)

[Monety zdawkowe po upadku Powstania Listopadowego](#)

[Opis monet](#)

[Wyjaśnienia do części katalogowej](#)

[1 grosz](#)

[1835](#)

[1g1835-a/a](#)

[1g1835-a/b](#)

[1g1835-b/a](#)

[1836](#)

[1g1836-a/a](#)

[1g1836-b/a](#)

[1g1836-b/b](#)

[1g1836-c/a](#)

[1837](#)

[1g1837-a/a](#)

[1g1837-a/b](#)

[1g1837-b/a](#)

[1g1837-b/aa](#)

[1g1837-b/b](#)

[1g1837-c/a](#)

[1g1837-c/b](#)

[1g1837-d/a](#)

[1838](#)

[1g1838-a/a](#)

[1g1838-b/a](#)

[1g1838-b/b](#)

[1839](#)

[1g1839-a/a](#)

[1g1839-a/b](#)

[1g1839-b/a](#)

[1g1839-b/b](#)

[1g1839-c/a](#)

[1g1839-d/a](#)

[1g1839-e/a](#)

[1840](#)

[1g1840-a/a](#)

[1g1840-a/b](#)

[1g1840-b/a](#)

[1g1840-b/b](#)

[1841](#)

[1g1841-a/a](#)

[Nakład groszy z datami 1839 do 1841](#)

[3 grosze](#)

[1835](#)

[3g1835-a/a](#)

[1836](#)

[3g1836-a/a](#)

[1837](#)

[3g1837-a/a](#)

[3g1837-a/b](#)

[1838](#)

[3g1838-a/a](#)

[1839](#)

[3g1839-a/a](#)

[3g1839-b/a](#)

[3g1839-c/a](#)

[1840](#)

[3g1840-a/a](#)

[3g1840-b/a](#)

[3g1840-b/b](#)

[3g1840-b/c](#)

[3g1840-b/d](#)

[3g1840-c/a](#)

[3g1840-d/a](#)

[3g1840-e/a](#)

[1841](#)

[3g1841-a/a](#)

[Nakład trojaków z datą 1840](#)

[5 groszy.](#)

[1836](#)

[5g1836-a/a](#)

[1838](#)

[5g1838-a/a](#)

[1839](#)

[5g1839-a/a](#)

[5g1839-b/a](#)

[1840](#)

[5g1840-a/a](#)

[5g1840-b/a](#)

[5g1840-b/b](#)

[5g1840-b/c](#)

[5g1840-b/d](#)

[5g1840-c/a](#)

[5g1840-c/b](#)

[5g1840-d/a](#)

[5g1840-e/a](#)

[5g1840-f/a](#)

[5g1840-f/b](#)

[5g1840-f/c](#)

[Nakład pięciogroszówek z datą 1840](#)

10 groszy.

1835

10g1835-a/a

10g1835-a/b

1836

10g1836-a/a

1837

10g1837-a/a

10g1837-a/b

10g1837-b/a

1838

10g1838-a/a

10g1838-b/a

10g1838-b/b

10g1838-c/a

1839

10g1839-a/a

10g1839-b/a

10g1839-b/b

1840

10g1840-a/a

10g1840-a/b

10g1840-a/c

10g1840-a/d

10g1840-b/a

10g1840-b/b

10g1840-c/a

10g1840-c/b

10g1840-c/c

10g1840-d/a

10g1840-e/a

10g1840-f/a

10g1840-g/a

[10g1840-g/b](#)

[10g1840-g/c](#)

[Nakłady dziesięciogroszówek z datą 1840](#)

[Nowe bicia](#)

[Chronologia monet bitych po roku 1839](#)

[Fałszerstwa na szkodę emitenta](#)

[Falsyfikaty na szkodę kolekcjonerów](#)

[Kalendarium — prawo i wydarzenia](#)

[1835](#)

[1837](#)

[1838](#)

[1840](#)

[1841](#)

[1846](#)

[1847](#)

[1848](#)

[1849](#)

[1855](#)

[1856](#)

[1857](#)

[1858](#)

[1859](#)

[1860](#)

[1861](#)

[1864](#)

[1865](#)

[1866](#)

[1867](#)

[Bibliografia](#)

Moneta zdawkowa (rozmienna) — drobna jednostka monetarna, będąca częścią ułamkową podstawowej jednostki w danym państwie. Dawniej moneta o wartości nominalnej przewyższającej wartość metalu, z którego została zrobiona

Od autora

Po wielu latach kolekcjonowania zdawkowych monet Królestwa Polskiego stwierdziłem, że ustalenia Karola Plage, Konrada Berezowskiego, Władysława Terleckiego i Edmunda Kopickiego, że wymienię tylko tych najważniejszych, wymagają uzupełnień i sprostowań, a przede wszystkim uporządkowania.

Niektóre odmiany są w tych katalogach opisywane niejasno i bez porównania opisów w różnych źródłach, trudno jednoznacznie określić monetę.

Napisałem tę książkę, by zebrać w jednym miejscu możliwie pełną informację pozwalającej kolekcjonerom na szybką identyfikację odmian i wariantów. Katalog, stanowiący jej istotną część, jest próbą zgromadzenia i udostępnienia możliwie pełnej informacji o wariantach stempli monet zdawkowych Królestwa Polskiego. Obejmuje monety o nominałach 1 grosz, 3 grosze, 5 groszy i 10 groszy z datami 1835 — 1841 bite zgodnie z zarządzeniem z 5 maja 1835 r.

Katalog nie zawiera wycen. Podaję jedynie własne oszacowanie stopnia rzadkości poszczególnych odmian oraz stopnie rzadkości według katalogów wymienionych w bibliografii.

Zdjęcia, w przeważającej części, przedstawiają monety z mojej kolekcji. Mam nadzieję, że wszystkie istotne szczegóły, dodatkowo opisane w tekście, są na nich wystarczająco dobrze widoczne. Z premedytacją umieściłem w katalogu zdjęcia monet z obiegu obok zdjęć monet znakomicie zachowanych. Zgadzam się, że należy dążyć do tego, aby w kolekcji umieszczać monety zachowane jak najlepiej, ale uważam też, że stan monet nie zawsze musi być dla kolekcjonera najważniejszy.

Bardzo proszę o korespondencję z informacjami o innych, znanych Państwu odmianach, wariantach, usterkach

i fałszerstwach; najlepiej za pośrednictwem mojego bloga „Zbierajmy monety”.

Jerzy Chałupski.

Królestwo Polskie

Królestwo Polskie (ros. Царство Польское), potocznie zwane Królestwem Kongresowym lub Kongresówką zostało utworzone w roku 1815 decyzją kongresu wiedeńskiego. Do roku 1832, na mocy konstytucji z 1815 r. było połączone unią personalną z Imperium Rosyjskim.

W okresie obowiązywania konstytucji, Królestwo Polskie było teoretycznie samodzielnym państwem, połączonym unią personalną z Imperium Rosyjskim. Miało własną konstytucję, sejm, wojsko i pieniądze. Językiem urzędowym był język polski, a władcą król, którym był cesarz rosyjski (koronowany królem Polski).

W pierwszym okresie po stłumieniu Powstania Listopadowego autonomia Królestwa Polskiego została znacznie ograniczona. W roku 1832 wprowadzony został Statut Organiczny dla Królestwa Polskiego, który na czas stanu wojennego zastępował zawieszoną konstytucję. Stan wojenny zniesiono dopiero po klęsce Rosji pod Sewastopolem (1854—1855). Do tego czasu ziemie Królestwa okupowane były przez stutysięczną armię rosyjską. Unia personalna łącząca Królestwo z Cesarstwem została przemianowana na unię realną. Zniesiono Sejm i Wojsko Polskie. W roku 1834 wprowadzono granicę celną pomiędzy Królestwem Polskim a Cesarstwem Rosyjskim.

Po powstaniu styczniowym nastąpiły dalsze ograniczenia, w wyniku których Królestwo zaczęto nazywać Krajem Nadwiślańskim (ros. Привислинский край). W roku 1866 dziesięć guberni Królestwa Polskiego włączono do Cesarstwa Rosyjskiego, w 1867 zakazano używania języka polskiego w administracji i szkolnictwie. Pomimo tych wszystkich zmian i dostosowania administracji do reguł obowiązujących w pozostałej części imperium, Królestwo Polskie nie zostało przez Rosjan zniesione.

Kres jego istnienia, jako części imperium rosyjskiego przypadł na okres kończący pierwszą wojnę światową. 5 listopada 1916 r.

aktem wydanym przez cesarzy Austro-Węgier i Niemiec uznano Królestwo Polskie za państwo niepodległe i niezwiązane unią personalną z dynastią Romanowów.

Przegląd katalogów

Pierwszy, obszerny wykaz odmian zdawkowych monet Królestwa Polskiego bitych od roku 1835, opublikował **Wiktor Wittyg** w katalogu-cenniku „Spis monet polskich bitych po upadku Rzeczypospolitej z podaniem ich cen amatorskich” wydanym u Bolcewicza w roku 1899. We wstępie do tego wydania katalogu Wittyg napisał:

„Przed trzema laty wydaliśmy spis i cennik monet bitych dla Królestwa Kongresowego od roku 1815. Było to w przededniu rzucenia u nas na rynki pieniężnej masy złota i srebra ...

Wypełzły, iż się tak wyrazimy, z woreczków i schowanek dawne monety złote i srebrne, co dało nam możność w ciągu kilku ostatnich lat przejrzeć ich na parę set tysięcy rubli...

Nic więc dziwnego, że tak znaczna ilość monet, jaka w krótkim czasie przeszła przez nasze ręce, musiała oczywiście wpłynąć na stalsze pojęcie o stopniu rzadkości każdego okazu, a tem samem i na jego amatorską cenę...

I jeszcze jeden, nieco dłuższy fragment:

Pojawienie się jednorazowo takiej masy porozbiorowej monety nie pozostało bez wpływu i na powiększenie się odmian rozmaitych gatunków monet, co także skłoniło nas do niniejszego wydawnictwa. Zastrzegamy się jednak, że podajemy odmiany tylko dające się rozróżnić gołym okiem i takie, które są możebne do opisania, bez używania cyrkla i miary. Wprawdzie niektóre odmiany podane przez nas są cokolwiek za drobiazgowe, lecz wszystkie łatwe są do opisania, a tembardziej do odróżnienia; pozostałe zaś małoznaczne odmiany, za opuszczenie których chciano nas ukamienować po wydaniu katalogu poprzedniego, opuszczamy i w tym „Spisie” ... pod żadnym bowiem pozorem nie możemy się zgodzić na wykazywanie odmian tak małoznacznych, jak ta np. że języki u orłów podniesione, lub opuszczone są na 1/4 milimetra...”.

„Wydaliśmy”, „dało nam możność”, „podane przez nas”, „nasze ręce” — Wittyg konsekwentnie podkreśla, że to praca wspólna, jego i Bolcewicza — antykwariusza handlującego numizmatami.

Gdyby nie sklep Bolcewicza, Wittyg nie miałby dostępu do takiej masy monet. Dlatego uważam, że wyceny z jego „Spisu” oparte były na rzetelnej analizie częstości występowania odmian. Docenił to zresztą Berezowski (patrz niżej), który mimo upływu trzydziestu przeszło lat i mimo rozwoju kolekcjonerstwa monet, który musiał mieć wpływ na rynek, nie pokusił się na własną wycenę odmian, tylko pomnożył ceny ze spisu Wittyga przez cztery.

Spis w układzie rocznikowo-nominałowym uwzględnia odmiany i warianty stempli. Niestety, jakość skanów udostępnionych przez Wielkopolską Bibliotekę cyfrową nie pozwala na pokazanie tu interesujących nas fragmentów.

Skromniej przedstawia się zawartość katalogu **Emeryka Hutten-Czapskiego**. Są tu odmiany, ale brak wariantów. Uwzględniono natomiast nowe bicia (frappe moderne). Czapski skatalogował też monety próbne, ale ich tu nie pokazuję — nie wchodzą w zakres mojego katalogu. Poniżej skany z V tomu katalogu.

		Gros		
6045	1835	"	M — W	
3703	1836	"	"	
7940	"	"	"	frappe moderne
3711	1837	"	"	
7942	"	"	"	frappe moderne
7943	"	"	W — M	
3719	1838	"	M — W	
7945	"	"	"	frappe moderne
3726	1839	"	"	
7948	"	"	"	frappe moderne
7949	1839	Gros	M — W ; 1	GROSZ •
7950	"	"	"	; 1839 •
3734	1840	"	"	
6048	1841	"	M — W ;	

3694	1835	3	gros	M — W
3702	1836	”	”	”
7939	”	”	”	frappe moderne
3710	1837	”	”	”
7941	”	”	”	frappe moderne
3718	1838	”	”	”
7944	”	”	”	frappe moderne
3725	1839	”	”	”
7947	”	”	”	frappe moderne
3733	1840	”	”	”
7956	”	”	” GROSZE •
7957	”	”	” 1840 •
3739	1841	”	M — W	”

5 gros

3701	1836	”	M — W
3717	1838	”	”
3724	1839	”	”
3732	1840	”	”
7955	”	”	” ; GROSZY •

		10 gros		
3692	1835	”	M — W	
3700	1836	”	”	
3709	1837	”	”	
3716	1838	”	”	
3723	1839	10 gros	M — W	
3731	1840	”	M — W	
7952	”	”	M — W ; 10 • 	
7953	”	”	” GROSZY • 	
7954	”	”	” 1840 •	

Debian — stabilna, bezpieczna, darmowa, łatwa w obsłudze i aktualizacji dystrybucja Linux.

Bardziej szczegółowy wykaz odmian i ich wariantów znalazł się w pracy **Karola Plage** wydanej w roku 1912.

Poniżej skany z reprintu wydanego przez PTAIN w roku 1972.

Litera N umieszczona po opisie oznacza monety nowego bicia.

W opisach pojawiają się niekonsekwencje dotyczące wyglądu litery G — „*litera G przypomina C*”, „*G wygląda jak C*”, „*zamiast litery G jest C*”. Wszystkie te przypadki dotyczą litery G bez pionowego szeryfa. Opis „*litera G jest zwyczajna*” dotyczy G z pionowym szeryfem.

Bez szczegółowych rysunków, które na szczęście są na tablicach dołączonych do katalogu Plagego, prawidłowa identyfikacja znacznej części monet jest niemożliwa. Ze względu na istniejące w reprimie pomyłki, zalecam korzystanie z oryginalnej, francuskojęzycznej wersji „*Monnaies Frappées Pour Le Royaume*

de Pologne en 1815 a 1864 et Monnaies Frappées a Cracovie en 1835" dostępnej w bibliotekach cyfrowych.

239. Av. Orzeł imperium rosyjskiego, pod łapami orła litery M.W.
 Rv. W wieńcu z gałązek laurowej i dębowej napis w trzech wierszach
 1/GROSZ/1835.
240. Jak nr 239, lecz ogon orła większy i na dużej tarczy św. Jerzy w płaszczu.
241. Jak nr 239, lecz w wieńcu 6 grup liści R⁴
242. Jak nr 240, lecz rok 1836
243. Jak nr 242, lecz tarcza ze św. Jerzym mniejsza
244. Jak nr 242, lecz nieco odmienny wieńiec /między ostatnimi grupami liści - 3 jagody, a w gałązce dębowej - 2 żołędzie/. N

245. Jak nr 239, lecz rok 1837, św. Jerzy w płaszczu, ogon orła szerszy, duża tarcza herbowa -

- Odmiana - tarcza herbowa mała

246. Jak nr 245, lecz rok 1837, św. Jerzy bez płaszcza, ogon orła wąski

- Odmiana - w napisie GROSZY litera G przypomina C

247. Jak nr 246, lecz litery W.M.

R²

248. Jak nr 246, lecz cyfry daty węższe

N

249. Jak nr 239, lecz rok 1838, św. Jerzy w płaszczu na szerokiej tarczy herbowej, ogon orła szeroki

250. Jak nr 249, lecz św. Jerzy bez płaszcza, ogon orła wąski, w napisie GROSZY G wygląda jak C.

- Odmiana: litera G jest zwyczajna

251. Jak nr 250/ odmiana/, lecz cyfry daty węższe N
 252. Jak nr 239, lecz rok 1839 - większymi cyframi, św. Jerzy w płaszczu, a ogon orła szeroki
 253. Jak nr 252, herb i ogon orła wąski
 254. Jak nr 253, lecz cyfry daty węższe
 255. Jak nr 254, lecz po napisie GROSZY kropka
 256. Jak nr 254, lecz po roku kropka

257. Jak nr 254, lecz po napisie GROSZY i roku kropka R
 258. Jak nr 253, lecz rok 1840, cyfry większe
 - Odmiana: data 1839 przemieniona na 1840
 259. Jak nr 258, lecz cyfry daty węższe
 264. Jak nr 258, lecz rok 1841, cyfry większe R¹
 265. Jak nr 264, lecz cyfry daty węższe N.R¹

181. Av. Orzeł imperium rosyjskiego, pod łapami litery M.W.
 Rv. W wieńcu z gałązek laurowej i dębowej napis w trzech wierszach:
 3 /GROSZE/ 1835
182. Jak nr 181, lecz rok 1836
183. Jak nr 182, lecz ogon orła wachlarzowaty N. R
184. Jak nr 181, lecz rok 1837
185. Jak nr 184, lecz ogon orła wachlarzowaty R

186. Jak nr 181, lecz rok 1838
187. Jak nr 186, lecz ogon orla wachlarzowaty N. R.
188. Jak nr 181, lecz rok 1839
189. Jak nr 188, lecz ogon orla wachlarzowaty
190. Jak nr 189, lecz jagody w gałazce laurowej drobniejsze N. R.

191. Jak nr 189, lecz rok 1840
192. Jak nr 190, lecz cyfry roku 1840 drobniejsze
- Odmiana - litera M pod łapą orła odwrócona jak W R³
193. Jak nr 192, lecz cyfra 3 węższa
194. Jak nr 192, lecz po napisie GROSZE kropka
195. Jak nr 192, lecz po roku 1840 kropka
196. Jak nr 192, lecz rok 1841 R

136. Av. Orzeł imperium rosyjskiego, pod łapami litery M.W.
 Rv. W wieńcu z gałązek laurowej i dębowej napis w trzech liniach 5 /GRO-
 SZY/ 1836.

137. Jak nr 136, lecz rok 1838 i ogon orła węższy

R

138. Jak nr 136, lecz rok 1839

R⁵

139. Jak nr 138, lecz ogon orła węższy

140. Jak nr 139, lecz rok 1840

141. Jak nr 140, lecz ogon orła inny

- Odmiana: Jak nr 136, lecz rok 1840

R^{*}

142. Jak nr 140, lecz po cyfrze 5 kropka

R¹

143. Jak nr 140, lecz po napisie GROSZY kropka

R¹

144. Jak nr 140, lecz po cyfrze 5 i po napisie GROSZY kropki

R⁴

145. Jak nr 137, lecz rok 1841

R^{*}

96. Av. Orzeł imperium rosyjskiego, pod łapami litery M.W.
 Rv. W wieńcu z gałązek laurowej i dębowej napis w trzech wierszach 10 /GROSZY/ 1835. Obrzeże gładkie.
97. Jak nr 96, lecz cyfry w dacie bardziej rozstawione R
98. Jak nr 96, lecz rok 1836
99. Jak nr 96, lecz rok 1837
100. Jak nr 99, lecz na herbie św. Jerzy bez płaszcza R²
101. Jak nr 96, lecz rok 1838 R²

102. Jak nr 100, lecz rok 1838
103. Jak nr 96, lecz rok 1839
104. Jak nr 96, lecz rok 1840
106. Jak nr 104, lecz w wieńcu gałązka laurowa zamiast po 3 jagódki ma po 2.
- Odmiana - w napisie GROSZY zamiast litery G jest C, a pod orłem litera M jest odwrócona i przypomina W. R²
107. Jak nr 106, lecz po cyfrze 10 jest kropka
108. Jak nr 106, lecz po GROSZY jest kropka

109. Jak nr 106, lecz po roku 1840 jest kropka
- Odmiana - w napisie GROSZY zamiast G jest C
111. Jak nr 104, lecz rok 1841 R²

Najpełniejszy, jak dotąd wykaz odmian i wariantów znajdujemy w „Cenniku monet polskich” opracowanym przez **Konrada Berezowskiego**, wydany przez Towarzystwo Numizmatyczne Warszawskie w 1934 roku. Cennik Berezowskiego ma osobną stronę na Wikipedii

https://pl.wikipedia.org/wiki/Cennik_monet_Berezowskiego

Wadą cennika Berezowskiego jest łączenie różnych, enigmatycznie opisanych wariantów pod jednym numerem katalogowym.

Przykładowy skan z cennika:

<i>Trzygroszówki.</i>		
735	„ Z lit. M. W. Orzeł o 9 piórach. Na R. w wieńcu z liści laurowych i dębowych: 3 /GROSZE/ 1835. Cz. 3694 Pl. 181 G. 2332—1 ²⁾	.80
736	1836 Jak 735. lecz 1836. Cz. 3702 Pl. 182 G. 2332—2	1.20
737	„ J. w., lecz ogon wachlarzowaty. Nb. Cz. 7939 Pl. 183 R /G. 3 rb. W. 2 rb./	10.
738	1837 Jak 735. Lit. G w GROSZY normalna lub podobna do lit. C. Cz. 3710 Pl. 184 G. 2332—3	po 1.20
739	„ Jak 737. Nb. Cz. 7941 Pl. 185 R	8.
740	1838 Jak 735. Cz. 3718 Pl. 186 G.2332—4	1.20
741	„ Jak 737. Nb. Cz. 7944 Pl. 185 R	8.
742	1839 Jak 735. Cz. 3725 Pl. 188 G. 2332—5	1.60
743	„ Jak 737. Pl. 189	1.20
744	„ J. w., lecz z wieńcem 1840 r. /po 3-m pęczku laurowym — 1 jagódka. zam. 2, po 4-m — 3 zam. 2, po 1-m pęczku dębowym żołędź. na prawo zam. na lewo, po 5-m — 1 żołędź zam. 2.	6.
745	„ Jak 744. lecz Nb. Cz. 7947 Pl. 190 R	8.
746	1840 Jak 744. Trójka cieńsza lub grubsza. Cz. 3733 Pl. 191 i 193 G. 2332—6	po 2.
747	„ J. w., lecz kropka po GROSZE Cz. 7956 Pl. 194	4.
748	„ J. w., lecz kropka po roku Cz. 7957 Pl. 195	2.40
749	„ Jak 746. lecz z lit. W. W. Pl. 192 R3	20.
750	„ Jak 746. lecz Nb. R	4.
751	„ Jak 746. lecz z wieńcem 1839 r. R3	20.
752	1841 Jak 746. Cz. 3739 Pl. 196 G. 2332—7	3.
753	„ J. w., lecz Nb. R	8.

²⁾ Bandtkie podaje również Orła z ogonem wachlarzowatym.

Monety Królestwa Polskiego zostały oczywiście ujęte w licznych katalogach rosyjskich. Najważniejsze z nich, to:

- Gil i Iljin — Monety rosyjskie bite w latach 1801—1904
- Romanow — РУССКИЕ МОНЕТЫ, ЧЕКАНЕННЫЕ ДЛЯ ПРУССИИ, 1759—1762, ГРУЗИИ, 1804—1833, ПОЛЬШИ, 1815—1841, ФИНЛЯНДИИ, 1864—1890
- Bitkin — Swodnyj kataloĝ monet Rossii, Kijów 2003

Katalog Romanowa obejmuje podstawowe odmiany, niektóre wzmiankując tylko w uwagach. Został udostępniony w Internecie <https://www.prilib.ru/en/node/427759>
 Przykładowy fragment dot. roku 1840

1840 г.		
Б И Л Л О Н Ъ.		
Ю groszy.		
№ 175.		Т. VI, 21. <i>ръдкая.</i>
	<i>Лиц. ст.</i> Двуглавый орелъ точно такихъ же размѣровъ, какъ на пятигрошевикѣ № 165. Подъ орломъ: м. — w. Вокругъ всего гладкій, простой ободокъ.	
	<i>Об. ст.</i> см. описание № 151; весь рисунокъ уменьшенъ. Вокругъ всего гладкій, простой ободокъ.	
	<i>Гуртъ</i> гладкій.	
	Монета эта — пробная.	
№ 176.	Ю groszy. м. w.	Т. VI, 22.
	<i>Лиц., об. ст. и гуртъ</i> см. описание № 151.	
	Существуютъ экземпляры съ точкой послѣ шифры 10, послѣ слова groszy и наконецъ послѣ года. Монетный Дворъ къ виду цѣлей контроля распорядился въ 1841 г. выставлять точку, то послѣ 10, то послѣ слова groszy и наконецъ послѣ года. Публика отнеслась съ недоверіемъ къ такому нововведенію, которое затѣмъ было прекращено вслѣдствіе полученнаго изъ Петербурга запрещенія.	
№ 177.	5 groszy. м. w.	Т. VI, 23.
	<i>Лиц., об. ст. и гуртъ</i> см. описание № 165.	
	Существуютъ 5 грошей съ точкою послѣ слова groszy.	

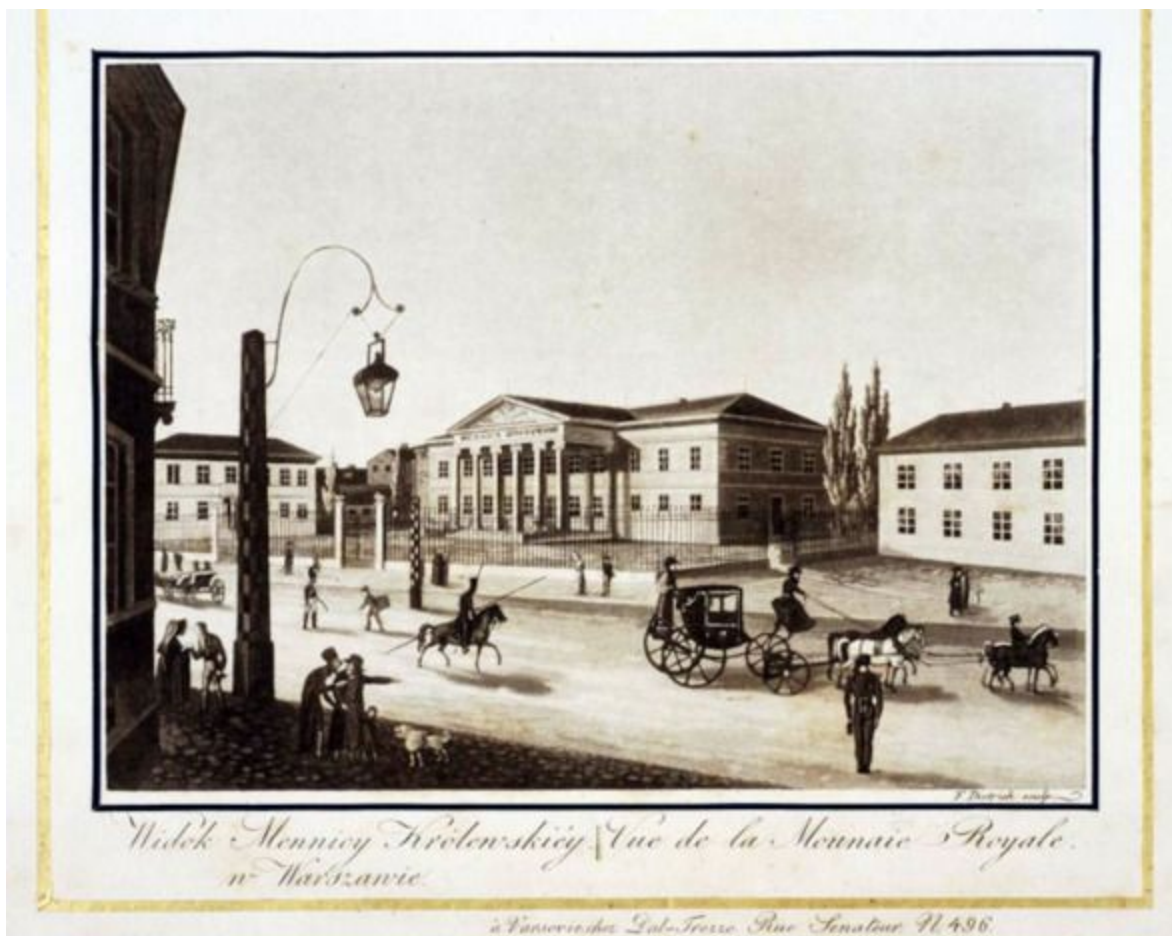
Praca Romanowa jest wyjątkowo cenna, bo oprócz katalogu monet zawiera treść rozporządzeń i korespondencji dotyczącej mennictwa Królestwa Polskiego, w tym poleceń kierowanych do mennicy warszawskiej.

Polskie katalogi powojenne również ujmują wyłącznie główne odmiany monet (kropki), nie notując wariantów awersów i innych szczegółów:

- T. Jabłoński i W. Terlecki — Katalog monet polskich 1765—1864, Warszawa 1965

- C. Kamiński i E. Kopicki — Katalog monet polskich 1764—1864, Warszawa 1977
- E. Kopicki — Ilustrowany skorowidz pieniędzy polskich i z Polską związanych, Warszawa 1995
- J. Parchimowicz — Monety polskie, Szczecin 2006

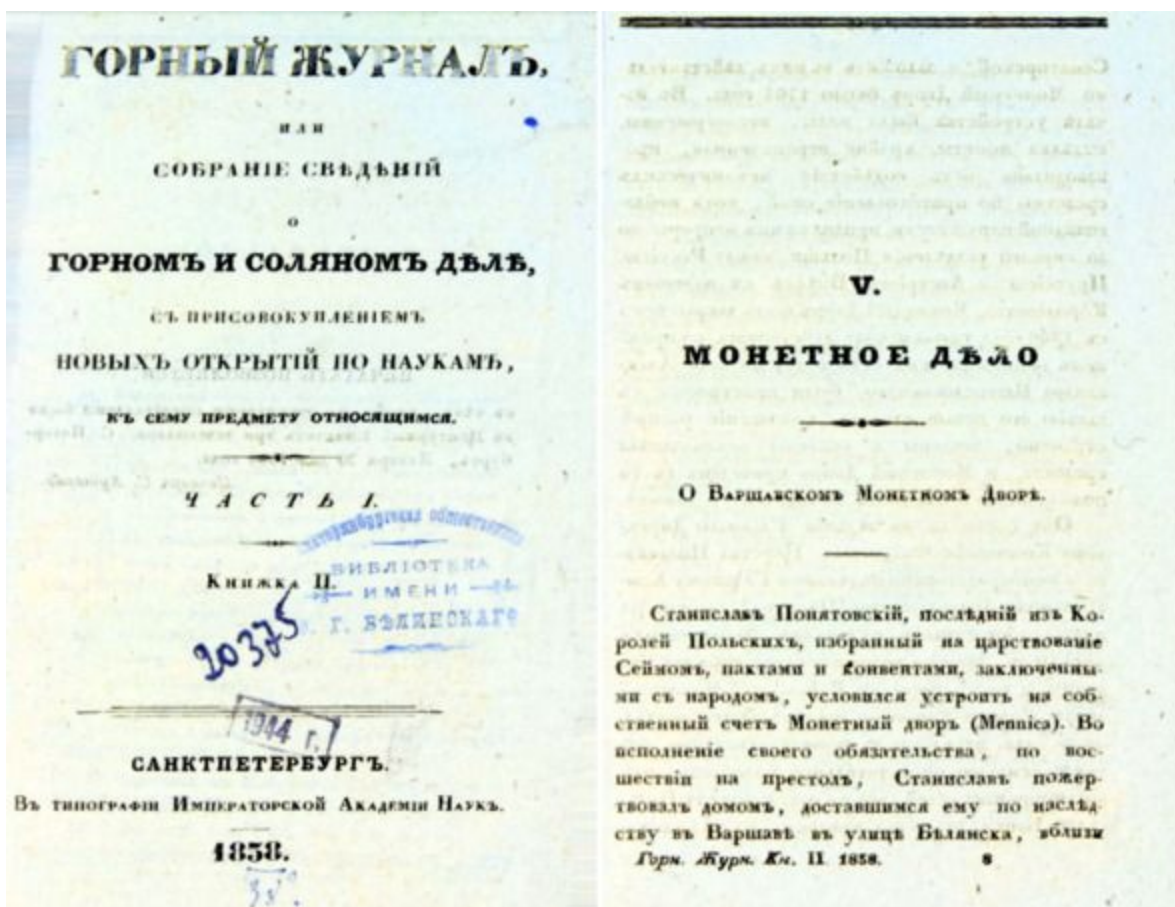
Mennica Warszawska

Mennica Warszawska — Litografia ok. 1827 r.

W okresie bicia monet będących tematem tej książki, mennica warszawska działała w budynkach przy ulicy Bielańskiej, w miejscu w którym została założona za Stanisława Augusta. Po utworzeniu Królestwa Polskiego dobudowano w 1817 r. nowe budynki.

Podany niżej opis mennicy pochodzi z artykułu „О Варшавском Монетномъ Дворъ” (O mennicy warszawskiej) opublikowanego w roku 1838 w miesięczniku „Горный журнал”.

Autor zastał mennicę mieszczącą się w trzech budynkach. W pierwszym mieściły się dwa warsztaty probiercze oraz dwa piece do topienia metali. W drugim wiele warsztatów, w tym walcownia, warsztat justowniczy, stanowisko wycinania krążków i opracowywania ich rantów, warsztat tokarski i ślusarski. Trzeci budynek mieścił kuźnię i warsztat wyrobu stempli.

Autor zwrócił uwagę na fakt, że Królestwo Polskie, nie posiada własnych kopalń metali szlachetnych, przez co pozbawione jest możliwości zaopatrywania Mennicy Warszawskiej w rodzime produkty. Złoto i srebro do przetworzenia na monety przekazywane było na dwa sposoby: niewielka część pochodziła od indywidualnych dostawców, cała reszta z Banku Polskiego, który przekazywał do mennicy także monety zagraniczne. Dziś

może to sprawiać problemy podczas prób oceny autentyczności monet na podstawie badania ich składu!

Miedź do bicia monet miedzianych i do użytku, jako dodatek do stopów srebra sprowadzano z Rosji i Węgier.

Blachy walcowano na czterech urządzeniach walcowych. Trzy wyprodukowano w Królestwie Polskim, jedną w hucie Mała Panew na Górnym Śląsku (dziś Ozimek). Jakość blachy wychodzącej z walcarek była tak dobra, że prawie całkowicie eliminowała konieczność późniejszego justowania krążków. Pracownia justownicza prowadziła oczywiście kontrolę wagi krążków, które w razie potrzeby opiłowywano, ale w przypisie do tabeli pokazującej wynagrodzenie pracowników zaznaczono, że to, co określono jako płacę za justowanie w rzeczywistości jest płacą za obróbkę rantów krążków.

Krążki na monety 10 zł. i 5 zł. wycinano na trzech wycinarkach napędzanych maszyną parową. Krążki na niższe nominały wycinano na sześciu maszynach poruszanych siłą rąk ludzkich.

Opracowywanie rantów wykonywano na czterech ręcznych maszynach. Podczas osiemnastu godzin pracy, jeden robotnik był w stanie obrobić 10.000 krążków na dziesięciozłotówki albo 8.000 krążków na dwuzłotówki lub 5.000 krążków złotówkowych. Warunki pracy nie były lekkie. Robotnicy pracowali od 6 rano do 7 wieczorem, a w razie potrzeby czas pracy wydłużano do 18 godzin. Wynagrodzenie wypłacano w soboty. Pracownikom zatrudnionym bezpośrednio przy produkcji monet płacono nie za czas pracy, tylko za wykonanie zadań. Przykład w tabeli na następnej stronie.

Jak widać, za 100 grzywien prawidłowo wykonanych krążków na dziesięciogroszówki płacono 8 złotych za przygotowanie krążków i 7 złotych za wybicie monet.

Pracownicy odlewni dostawali 3 złote za dniówkę, pozostali rzemieślnicy od 3 do 6 złotych zależnie od stanowiska.

Wszyscy pracownicy (do 136 osób) na stanowiskach robotniczych byli wolnymi ludźmi zatrudnianymi na kontraktach. Oprócz nich mennica zatrudniała pięciu urzędników: dyrektora, intendenta, mincmistrza, kontrolera i kasjera. Do tego dochodziła kancelaria zatrudniająca czterech pisarzy.

Monety tłoczono na czterech ręcznie poruszanych prasach balansowych. Jedna z nich służyła wyłącznie do tłoczenia grubej monety. Każdą napędzało siedmiu ludzi, ósmy pracownik ręcznie podkładał krążki. Prasa wykonywała do 35 uderzeń na minutę!!! Cztery prasy podczas osiemnastogodzinnej dniówki były w stanie wybić do 30.000 dziesięciozłotówek, do 40.000 pięciozłotówek, do 50.000 dwuzłotówek i do 40.000 złotych. Oprócz tego w mennicy przechowywano siedem starych, nieużywanych pras.

Сорты монеты:	Количество:	Прокатчи- камъ.		юстиров- щикамъ(*).		Чеканщи- камъ.	
		злот.	грош.	злот.	грош.	злот.	грош.
10 ЗЛОТОВНИК	} Отъ 100 грѣивенъ отчеканен- ныхъ год- ныхъ круж- ковъ пла- тится.	2	15	3	—	8	—
5 — —		3	15	4	6	6	—
2 — —		4	24	5	—	7	15
1 — —		6	18	6	18	11	—
10 ГРОШЕВИК.		8	—	—	—	7	—
5 — —	12	—	—	—	13	—	
5 — —	} Отъ 110 фунтовъ	6	—	—	—	9	—
1 — —		10	—	—	—	15	—
Червонцы.	} Отъ 100 штукъ.	—	15	1	24	1	25

(*) Хотя собственно такъ называемой юстировки на Варш. М. Д. не имѣется, но юстировщикамъ (Justem) называютъ тамъ мастеровыхъ, приводящихъ чрезъ обточку монету въ вѣсъ, и гуртильщики.

Stemple wykonywano ze stali „Фабрики Гундсмана”. Nie jest jasne, czy chodzi o stal wykonaną metodą Huntsmana (stal tyglowa), czy o stal sprowadzaną z zakładów Huntsmana w Sheffield. Sprowadzana z Anglii stal z firmy Shrubbs & Co. (stalъ съ завода Шрубса и Ком. въ Англии, tej firmy nie udało mi się zidentyfikować) nie sprawdziła się, stemple zużywały się zbyt szybko.

Stal sprowadzano w formie blach (a właściwie prętów) o długości 2 do 3 łokci (1 łokieć miał około 600 mm) i kwadratowym przekroju o boku 2 cali (około 51 mm). Pręty cięto na kawałki i po rozgrzaniu do czerwoności, obkuwano zgrubnie w celu

uzyskania trzpienia o walcowym kształcie, zwracając uwagę, by powierzchnia na której miał się znaleźć rysunek stempla, nie była powierzchnią powstałą na przecięciu pręta. Powierzchnię tę polerowano proszkiem z dodatkiem opiłków miedzi, przy czym nadawano jej kształt lekko wypukły. Pod naciskiem prasy przy tłoczeniu stempla, powierzchnia przybierała płaski kształt.

Autor napisał, że na wypukłej w centralnej części powierzchni trzpienia odciskano w prasie herb w 2 lub 3 uderzeniach. Nie jest jasne, czy chodzi tylko o środkową część rewersu, czy o jego całość. Nie ma też mowy o odciskaniu popiersia cara — być może autor opisywał tylko to, co zobaczył, a widział tylko część procesu tworzenia stempla rewersu.

Podczas tłoczenia stempli uszkodzeniu ulegało do 10% trzpieni. Wytłoczony stempel polerowano, dokonując przy okazji drobnych poprawek przy użyciu ryłców. Szyjkę stempla obtaczano i polerowano. Następnym etapem było hartowanie, a po jego zakończeniu ponowne polerowanie powierzchni. Po zakończeniu tych czynności stemple były walcami o średnicy równej średnicy monety i dwukrotnie większej długości.

Stempel po oszlifowaniu bocznej powierzchni owijano papierem i płótnem, następnie mocowano w tulei ze stalowym dnem, a tak zmontowana całość nazwana poduszką (gebajzą) jest później mocowana w prasie. Zależnie od tego, czy to stempel awersu, czy rewersu, stemple były mocowane w „Oben-patrona” i „Unter-patrona”.

Stempel wytrzymał do 4000 uderzeń prasy. Porównując to z danymi na temat tempa pracy, stemple należało wymieniać mniej więcej co dwie godziny.

Wiele innych, szczegółowych informacji o rozwoju mennicy, jej pracownikach i wyposażeniu jest dostępnych w monografii Władysława Terleckiego, nie ma więc potrzeby przytaczania ich w tym miejscu.

Na koniec tego rozdziału wymienię tylko osoby pełniące obowiązki dyrektora mennicy w omawianym okresie.

Ignacy Jakub Bieńkowski — od 07.07.1818 do 14.09.1838

Ur. 24.07.1771; zm. 26.09.1838

od 1794 praktykant w mennicy, organizował jej pracę w okresie Księstwa Warszawskiego; szef biura menniczego przy ministerstwie przychodów i skarbu Księstwa; w okresie powstania listopadowego za jego zgodą wybijano w mennicy monety i pieczęcie dla Rządu Narodowego. W związku z tym, po upadku powstania nękany dochodzeniami.

1 września 1838 nieskutecznie próbował popełnić samobójstwo przy pomocy brzytwy. Zmarł 16 września 1838, zostawiając następujący testament:

*„Gdy pismo to oddane zostanie Komisji Przychodów i Skarbu, nie będę mnie już w liczbie żyjących. Proszę nie mniemać by przyspieszenie zgonu mego było skutkiem jakiegoś nadużycia. Żadne nie zaszło w ciągu 30 letniego mego urzędowania, w którym 170 milionów złotych wybitych zostało. Porządek służby publicznej wymaga rewizji nadzwyczajnej w mennicy i ta, spodziewam się, w porządku wszystko znajdzie. Na urząd dyrektora ośmielam się podać Kontrolera Generalnego, JW. Biernackiego, który jest obeznany, uczciwy i pilny. Ofiarowuję do mennicy zbiór bardzo szacowny manuskryptów po uczonym Schroderze, z czasów Rzplitej, proszę je wziąć pod opiekę jako własność skarbu, może być to użytecznym w czasach terażniejszych, gdy na wydoskonalenie i odmianę stopy menniczej się zanosi. Polecam łaskawym względem Komisji Rządowej i Skarbu cały skład dykcji menniczej, są to ludzie gorliwi i uczciwi i warci polepszenia losu.
Dnia 20 sierpnia 1838 roku. Bieńkowski, dyrektor mennicy”*

Mikołaj Biernacki — od 14.09.1838 do 08.10.1847
Ur. 12.05.1803; zm. 08.10.1847

KURJER WARSZAWSKI.

D. 10. Października. — Rok 1847.
Niedziela.

№ 271.

Jutro, Śśta Flacyda Panna.

Zwłoki ś. p. Mikołaja *Biernackiego*, Radcy Kolegialnego, p. o. Dyrektora Mennicy Warsz., (o którego zgonie donieśliśmy wczoraj), przeprowadzone zostaną z Mennicy na smętarz Powązkowski, dziś o godzinie 4ej po południu. O oddanie ostatniej posługi, pozostała Żona z 3giem Dzieci, Familją, Kolegówi Przyjaciół zaprasza. Żył lat 44.

Benedykt Kołakowski — od 08.10.1847 do 27.11.1856
Ur. 29.04.1793; zm. 27.09.1856

KURJER WARSZAWSKI.

Sobota.
Dnia 17 (29) Listopada 1856 Roku.

№ 315.

Jutro, Śgo Andrzeja Apostoła.
Ubyło dnia godzin 8, min: 40.

Benedykt Kołakowski, Radca Kollegjalny, Dyrektor Mennicy, Kawaler Orderów, przeżywszy lat 63, onegdaj przeniósł się do wieczności. Pozostała Żona wraz z Dziećmi, zaprasza Krewnych, Przyjaciół i Kolegów, na exportację zwłok, jutro o godzinie w pół do 3ciej po południu, z domu Nro 607 przy ulicy *Bielskiej*, na smętarz *Powązkowski* odbyć się mającą.

Antoni Hann — od 27.11.1856 do 02.03.1861
Ur. 1796; zm. 14.03.1861

Profesor chemii w Instytucie Politechnicznym w Warszawie. Uczestnik Powstania Listopadowego. Po upadku powstania wyemigrował i osiedlił się w Elblągu. Do Polski powrócił około 1835. Od 1841 zatrudniony jako intendent w Mennicy Warszawskiej, w 1856 został jej dyrektorem i był nim do śmierci.

Adam Wolski — od 02.03.1861 do 12.08.1865

Stanisław Pusch — od 12.08.1865 do 31.12.1867

Ur. 1828; zm. 22.02.1896

1850–1866: Dozorca wyliczania nowo wybitych monet w Sekcji Rachunkowej i Administracyjnej Urzędu Mennicy Warszawskiej,

1850–1851: Probierz w Sekcji Technicznej tegoż Urzędu,

1852–1861: Główny kontroler w Probierni Głównej tegoż Urzędu,

1862–1865: Pomocnik dyrektora Mennicy Warszawskiej,

1865–1867: Dyrektor Mennicy Warszawskiej

Katalog

Monety zdawkowe po upadku Powstania Listopadowego

Opis monet

Po upadku Powstania Listopadowego Petersburg zdecydował o wprowadzeniu do obiegu w Królestwie Polskim monet dwujęzycznych, na których obok napisów po polsku miały znajdować się również napisy rosyjskie. 1 maja 1834 car wydał ukaz wprowadzający do obiegu w całym cesarstwie nowe monety rosyjsko-polskie. Pierwsze takie monety (złotówki) wybito w Warszawie w roku 1834. Rosyjskie napisy na rewersie nie były jedyną nowością. Zmienił się również awers — polskiego orła na piersi orła imperialnego zastąpił święty Jerzy walczący ze smokiem. Godło królestwa Polskiego wylądowało na skrzydle, pomiędzy godłami innych ziem cesarstwa. Pozostawał problem podwartościowych monet zdawkowych o nominałach od 1 do 10 groszy i pozostających stale w obiegu monet bitych stemplami powstańczymi.

20 marca 1835 r. namiestnik Królestwa Polskiego wystosował pismo do ministra hr. Grabowskiego z propozycją przedstawienia do cesarskiej akceptacji nowych wzorów monet miedzianych i bilonowych. Rysunki nowych monet trafiły do Petersburga i zostały zaaprobowane. Pozytywną odpowiedź cara, hrabia Grabowski przekazał Paskiewiczowi pismem z 6 maja 1835 r. Z rewersów monet zdawkowych zniknęło słowo „polskie”. Pozostały tylko wartość nominalna i nazwa jednostki monetarnej grosz, grosze, groszy, do których nie dodano rosyjskich nazw nominałów.

Na awersie zmieniono wizerunek orła zgodnie z wzorem pełnowartościowych monet srebrnych. Inicjały intendentów mennicy zastąpiono literami MW — mennica warszawska.

Szczegóły awersów na przykładzie dziesięciogroszówek.

Dwugłowy orzeł. Na głowach małe korony cesarskie. Nad nimi trzecia, większa korona. W szponach łapy prawej (heraldycznie) berło cesarskie, w lewej jabłko królewskie.

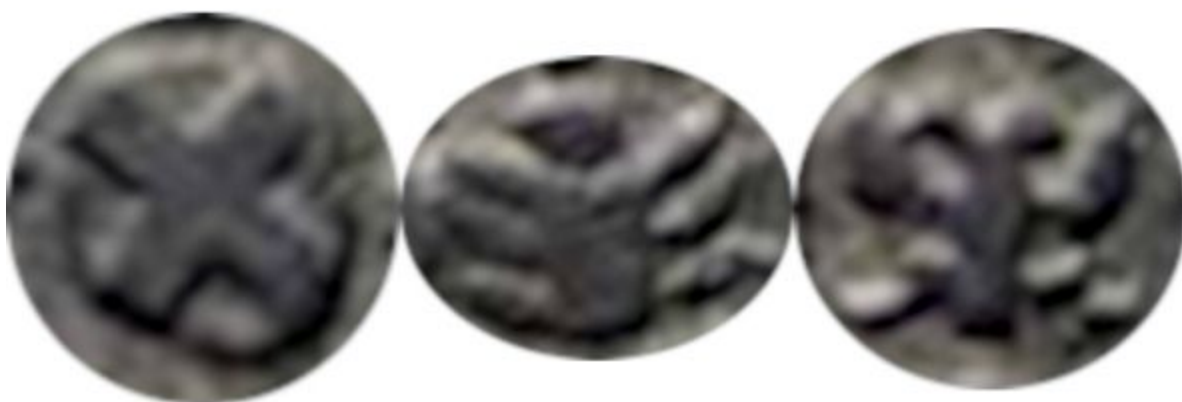

Na piersi orła herb Moskwy — na czerwonej (pionowe kreskowanie) tarczy święty Jerzy siedzący na koniu skierowanym w prawo, wbijający kopię w paszczę skrzydlatego smoka. W latach 1835, 1836 i częściowo w roku 1837 święty w zbroi przykrytej płaszczem (po lewej), później w zbroi bez płaszcza (po prawej).

Tarczę otacza łańcuch orderu świętego Apostoła Andrzeja Pierwszego Powołańca. Odznaką orderu jest złoty dwugłowy orzeł rosyjski pokryty czarną emalią. Na piersi orła niebieski krzyż świętego Andrzeja z postacią ukrzyżowanego apostoła w naturalnych kolorach, ze złotą opaską na biodrach. Na ramionach krzyża łacińskie litery S.A.R.P. (*Sanctus Andreas Russiae Patronus*).

Odznaka orderu jest zawieszona na złotej koronie cesarskiej z czerwoną emalią i znajduje się pod tarczą, na tle ogona orła.

Łańcuch składała się z trzech rodzajów ogniów: okrągłego medalionu z niebieskim krzyżem X z inicjałami SARP otoczonego czerwonozłotą aureolą, niebieskiego medalionu z inicjałami PI (Petrus Primus) otoczonego chorągwiami, medalionu z orłem carskim z tarczą św. Jerzego na piersi.

Na każdym skrzydle orła umieszczono po trzy tarcze z herbami.

Skrzydło prawe (heraldycznie), od góry: Herb Kazania — skrzydlaty smok w koronie, skierowany w lewo. Herb Astrachania — królewska korona, pod nią wschodni miecz skierowany ostrzem w lewo. Herb Syberii — dwa sobole stojące na tylnych łapach trzymające w przednich łapach pięcioszczytową koronę. W tle łuk i dwie skrzyżowane strzały skierowane grotami w dół.

Skrzydło lewe (heraldycznie), od góry: Herb Polski — orzeł w koronie. Herb Chersonezu Taurydzkiego — ukoronowany dwugłowy orzeł bizantyński, na piersi tarcza z krzyżem ośmioramiennym. Herb Finlandii — Ukoronowany lew zwrócony w lewo, stojący tylnymi łapami na skierowanym w dół wygiętym mieczu trzymanym w lewej przedniej łapie. W prawej przedniej łapie miecz prosty skierowany w górę.

Poniżej łap, po bokach ogona znak mennicy warszawskiej — litery M W

(w katalogu G. M. Romanowa podano M. W. — jednak jak dotąd nie widziałem monet z kropkami po literach znaku mennicy).

Wśród monet Królestwa Polskiego skatalogowano wiele odmian i wariantów stempli. Wyróżnia się je na podstawie różnic w kilku elementach rysunku awersu i rewersu. Poniżej kilka przykładów dla monet o nominale 10 groszy.

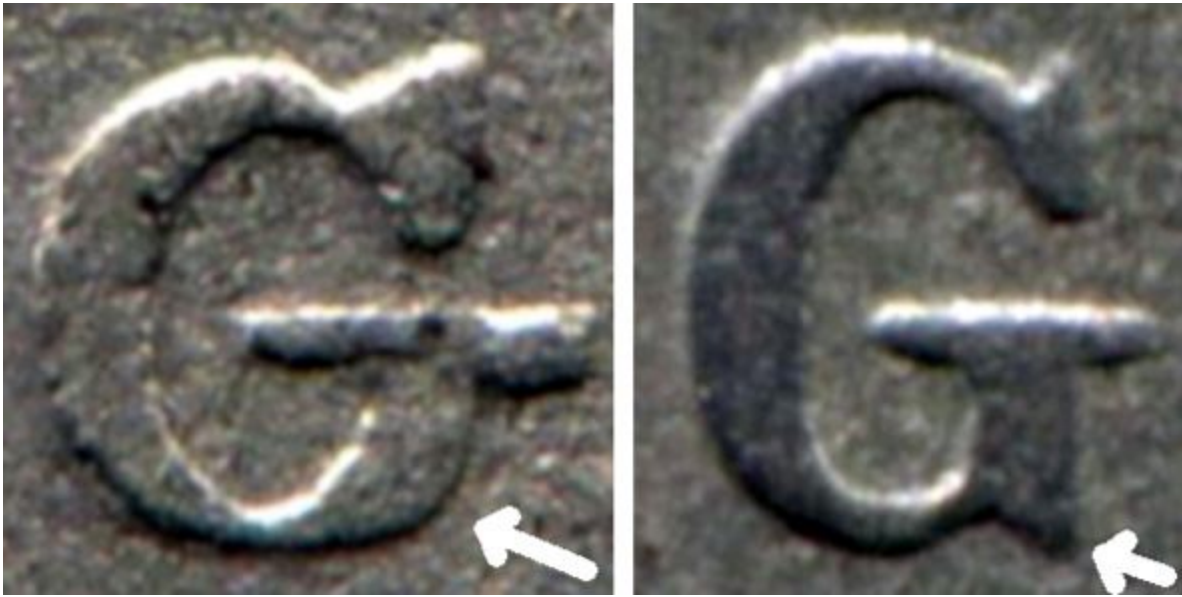

Herb Moskwy (płaszcz, skrzydła smoka):

św. Jerzy w zbroi z płaszczem

św. Jerzy w zbroi bez płaszcza, smok z długimi skrzydłami

św. Jerzy w zbroi bez płaszcza, smok z krótkimi skrzydłami

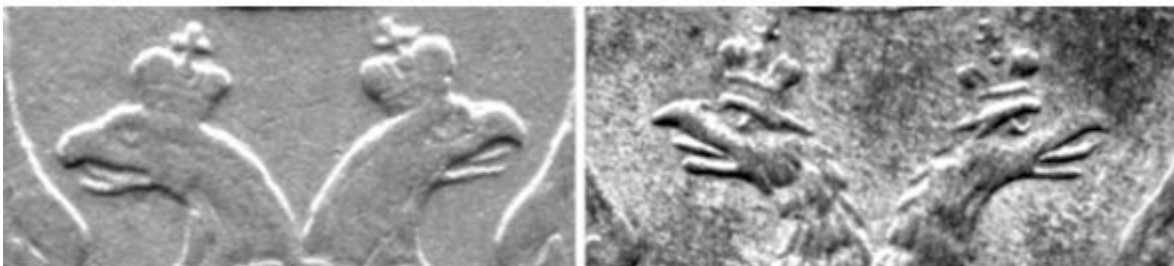
Krój litery G w GROSZ, GROSZE, GROSZY:
G bez pionowego szeryfa / G z pionowym szeryfem

Ilość jagódek na gałązce laurowej (moneta 10 groszy):
1-3-3-0 licząc od węzła / 1-2-1-2 licząc od węzła

Ilość listków laurowych pod jedyką w dacie:
4 listki / 5 listków

Dzioby orła:
przymknięte / rozwarte

Ogon orła:
szeroki ogon — 9 piór / wąski ogon — 7 piór

W krótkim okresie pomiędzy rokiem 1835 a 1840 w mennicy warszawskiej dokonano znaczącego udoskonalenia jakości produkowanych monet. Najbardziej widoczne jest to na 5- i 10-groszówkach.

Bilon z lat 1835—1837 często ma nieregularne kształty i niecentrycznie umieszczony rysunek.

To dlatego, że dopiero od roku 1838 do bicia bilonowych monet z gładkim rantem zaczęto stosować maszyny z pierścieniem utrzymującym krążek między stemplami. Bez pierścienia bito również jednogroszówki w roku 1835 i 1836, choć część produkcji z roku 1836 wyszła już spod udoskonalonych maszyn.

Wyjaśnienia do części katalogowej

Przyjąłem układ nominałowo-chronologiczny. Monety ułożone są w kolejności od 1 do 10 groszy, a w ramach każdego nominału — chronologicznie, według dat umieszczonych na monetach.

Numery podstawowe składają się z określenia nominału i rocznika rozszerzonych o literowe oznaczenia odmiany i wariantu (np. b/a = wariant a odmiany b).

O kolejności odmian decyduje chronologia ustalana na podstawie modyfikacji rysunku i łańcuchów powiązań awers/rewers — awers jest głównym czynnikiem decydującym o kolejności odmian. W obrębie odmian, o kolejności wariantów decyduje chronologia zmian rysunku rewersu, o ile tylko jest możliwa do ustalenia.

W roku 2011 opublikowałem w internecie sieciową wersję tego katalogu. Zyskała ona uznanie odbiorców w takim stopniu, że jego numeracja pojawia się w katalogach aukcyjnych części firm numizmatycznych. Z tego powodu, aby nie powodować nieporozumień podczas weryfikacji opisów aukcyjnych, pozostawiam bez zmian numerację odmian i wariantów pomimo, że w kilku przypadkach kolejność numeracji monet nie odpowiada chronologii ich bicia. Szczegółowe ustalenia tego dotyczące przedstawiłem w rozdziale „Chronologia monet bitych po roku 1839”.

System numeracji jest otwarty, ale nie zawsze jest możliwe dodawanie wariantów oznaczanych literami, których kolejność odpowiada chronologii.

Budowa numeru: N. XXXX-O/W

N = nominał — 1g, 3g, 5g, 10g

XXXX = rocznik

O = odmiana — litery a, b, c itd.

W = wariant — litery a, b, c itd.

W części katalogowej umieściłem wszystkie znane mi z autopsji odmiany i warianty monet oraz te, które opublikowano

w podstawowych katalogach. Przy każdej pozycji podaję numerację z katalogów K.Plage, K. Berezowskiego, E. Kopickiego, W.W. Bitkina, E. Hutten-Czapskiego, J. Parchimowicza i z „Korpusu” G.M. Romanowa (patrz rozdział „Bibliografia”).

Tylko katalogi K. Plage i K. Berezowskiego uwzględniają istnienie większości odmian i wariantów monet. Pozostałe prace ograniczają się w zasadzie tylko do odmian podstawowych (n.p. monety z kropkami na rewersie, błędy liter znaku mennicy).

Nie przeprowadziłem kwerendy zbioru Hutten-Czapskiego, więc w wielu wypadkach nie wiem, który z wariantów w nim się znajduje.

Wysokość nakładów podaję za teoretycznie trzema, a w praktyce dwoma źródłami.

Pierwszym jest katalog Karola Plage *Monnaies Frappées Pour Le Royaume de Pologne en 1815 a 1864 et Monnaies Frappées a Cracovie en 1835*, Kraków 1902 dostępny również w postaci spolszczonego reprintu z 1972 r. „Monety bite dla Królestwa Polskiego w latach 1815—1864 i monety bite dla miasta Krakowa w roku 1835”.

Drugie źródło, to „*Krótki rys historyczny o Mennicy Warszawskiej od jej założenia przez Stanisława Augusta króla polskiego r. 1764 aż do chwili jej zamknięcia t.j. do r. 1868*” Stanisława Puscha, ostatniego dyrektora mennicy. Rękopis ten, przechowywany w Muzeum Narodowym w Poznaniu, został opublikowany w pracy Rafała Janke „*Źródła z dziejów mennicy warszawskiej 1765—1868*”.

Informacje dyrektora Puscha wykorzystał wielki książę Jerzy Michajłowicz Romanow wydając „*РУССКИЕ МОНЕТЫ, ЧЕКАНЕННЫЕ ДЛЯ ПРУССИИ, 1759—1762, ГРУЗИИ, 1804—1833, ПОЛЬШИ, 1815—1841, ФИНЛЯНДИИ, 1864*”. Korpus monet rosyjskich firmowany przez J.M. Romanowa jest pracą zespołową. Opracowaniem informacji dotyczących odnośnych aktów prawnych oraz

wysokości nakładów monet zajmował się Michał Gustawowicz Demmeni, jeden z dwóch (obok Gila) reasercherów, którzy na polecenie wielkiego księcia Jerzego Michajłowicza gromadzili i przeglądali archiwalia niezbędne do opracowania katalogu.

Nakłady podawane na podstawie tych opracowań są oznaczone nazwiskami Pusch/Demmeni.

Dane z pracy Karola Plage różnią się w wielu przypadkach od danych Puscha i Demmeniego. Plage nie ujawnił z jakich źródeł korzystał. We wstępie do objaśnienia zamieszczonych przez niego tabel napisał tylko, że „*Tabele te, **oparte na danych mennicznych z pierwszego źródła** nie pozwalają jednak zapoznać się z liczbą monet wybijanych każdego roku. ... Mennica zadawała się jedynie rejestrowaniem: kiedy, ile i jakie rodzaje monet już wybitych wydano do obiegu*” (podkreślenie moje).

Podane w katalogu oceny rzadkości opierają się na moich obserwacjach internetowego rynku numizmatycznego.

Przyjąłem następujący, uproszczony system przedstawiania rzadkości:

„ — ” = monety pospolite, łatwe do osiągnięcia w krótkim czasie

„**R**” = monety rzadkie, w ofercie rynkowej co najmniej kilkanaście razy w roku

„**RR**” = monety dość rzadkie, w ofercie rynkowej co najwyżej kilka razy w roku

„**RRR**” = monety bardzo rzadkie, w ofercie rynkowej co najwyżej raz na kilka lat

UWAGA! Wszystkie monety zdawkowe z datami 1835—1841 w bardzo dobrym stanie zachowania, nienoszące śladów pobytu w ziemi, są (poza późnymi wariantami dziesięciogroszówek) co najmniej „dość rzadkie”.

1 grosz

metal — miedź
średnica — 20,0 mm
masa — 2,86 g
rant — gładki

1835

Nakład rocznika: Plage — 541.687; Pusch/Demmeni — 541.146
Podane liczby obejmują monety bite w 1835 r. stemplami starego wzoru (1817—1835) i nowego wzoru (1835—1841). Brak danych do ustalenia ilości monet wybitych poszczególnymi wzorami stempli.

1g1835-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy z płaszczem, długi ogon orła

Rwers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,

G w GROSZ bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 2-3-2-2

Numery katalogowe:

Plage 240; Berezowski 672, wycena 2,00 zł
Bitkin 1212, Romanow 155 (podaje za Kostrzębskim, że istnieje odmiana z dużymi cyframi daty)
Czapski 6045; Kopicki 9336, R; Parchimowicz 1018a

1g1835-a/b

rzadkość —

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, krótki ogon orła

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,

G w GROSZ bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 2-3-2-2

Numery katalogowe:

Plage 239; Berezowski 670, wycena 0,80 zł

Bitkin 1212, Romanow 155 (podaje za Kostrzębskim, że istnieje odmiana z dużymi cyframi daty)

Czapski 6045; Kopicki 9336, R; Parchimowicz 1018a

1g1835-b/a

rzadkość RRR

Zdjęcie dzięki uprzejmości kolegów z PoszukiwanieSkarbów.com

Awers: święty Jerzy z płaszczem, krótki ogon orła

Rewers: w gałązce laurowej 6 kępek liści,

G w GROSZ bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 2-2-2-2-2, duże cyfry daty

Numery katalogowe:

Plage 241 R⁵; Berezowski 671, wycena 40,00 zł

Bitkin — ; Romanow —

Czapski — ; Kopicki — ; Parchimowicz —

1836

Nakład rocznika: Plage — 839.218; Pusch/Demmeni — 838.899

1g1836-a/a

rzadkość R

Awers: na szerokiej tarczy herbowej święty Jerzy z płaszczem,
ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,
G w GROSZ bez pionowego szeryfa,
jagódki w gałązce laurowej 2-3-2-2

Numery katalogowe:

Plage 242; Berezowski 674, wycena 1,20 zł

Bitkin 1213; Romanow 150

Czapski 3703; Kopicki 9337, R; Parchimowicz 1018b

1g1836-b/a

rzadkość —

Awers: na węższej tarczy herbowej święty Jerzy bez płaszcza,
ogon orła z 7 piór, duże litery w znaku mennicy

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,
G w GROSZ bez pionowego szeryfa,
jagódki w gałązce laurowej 2-3-2-2

Numery katalogowe:

Plage 243; Berezowski 673, wycena 0,40 zł

Bitkin 1213; Romanow 150

Czapski 3703; Kopicki 9337, R; Parchimowicz 1018b

1g1836-b/b

rzadkość —

Awers: na węższej tarczy herbowej święty Jerzy bez płaszcza,
ogon orła z 7 piór, małe litery w znaku mennicy

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,
G w GROSZ bez pionowego szeryfa,
jagódki w gałązce laurowej 2-3-2-2

Numery katalogowe:

Plage 243; Berezowski 673, wycena 0,40 zł;

Bitkin 1213; Romanow 150

Czapski 3703; Kopicki 9337, R; Parchimowicz 1018b

1g1836-c/a

Rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z **5 piór**

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,
G w GROSZ bez pionowego szeryfa,
jagódki w gałązce laurowej 2-3-2-2

Numery katalogowe:

Plage 243; Berezowski 673, wycena 0,40 zł

Bitkin 1213; Romanow 150

Czapski 3703; Kopicki 9337, R; Parchimowicz 1018b

673 1836 Jak 670. lecz ogon Orła z 5 lub 7 piór, skrzydła zwykłe lub szerokie, tarcza duża lub mniejsza, 2 lub 3 jagódki za 3-m lub 4-m pęczkiem laurowym. Cz. 3703 Pl. 243 G. 2324—2 po .40

Berezowski kataloguje więcej wariantów rocznika 1836, ale ich opis jest niejednoznaczny bo dopuszcza bardzo dużą ilość kombinacji elementów rysunku awersu i rewersu.

1837

Nakład rocznika:

Plage — 1.016.394; Pusch/Demmeni — 1.016.170

1g1837-a/a

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon orła z 9 piór

(HYBRYDA Awers bity stemplem 10-groszówki — odmiana 10g1837-a)

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,

G w GROSZ bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage 245; Berezowski 679, wycena 12,00 zł

Bitkin 1216; Romanow 162

Czapski — ; Kopicki 9339, R; Parchimowicz 1018c

1g1837-a/b

BRAK

ZDJĘCIA

Istnienie niepotwierdzone.

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,

G w GROSZ bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage — ; Berezowski 678 wycena 4,00 zł

Bitkin 1216; Romanow 162

Czapski 3711; Kopicki 9339, R; Parchimowicz 1018c

1g1837-b/a

rzadkość —

Awers: święty Jerzy **bez płaszcza**, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,

G w GROSZ **bez pionowego szeryfa**,

jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage 246 odmiana G jak C;

Berezowski 677 odmiana, wycena 0,20 zł

Bitkin 1217; Romanow 162

Czapski 3711; Kopicki 9339, R; Parchimowicz 1018c

1g1837-b/aa

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałęzce laurowej 5 kępek liści,

G w GROSZ bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałęzce laurowej 3-2-2-2

zmieniony kształt cyfry 7 w dacie

Numery katalogowe:

Plage 246 odmiana G jak C;

Berezowski 677 odmiana, wycena 0,20 zł

Bitkin 1217; Romanow 162

Czapski 3711; Kopicki 9339, R; Parchimowicz 1018c

1g1837-b/b

rzadkość —

Awers: na węższej tarczy święty Jerzy bez płaszcza,
ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,
G w GROSZ z pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage 246; Berezowski 676 wycena 0,60 zł

Berezowski wyróżnia 2 warianty numeru 676 różniące się szerokością daty. U Plagego wariant z wąską datą (nr 248) opisany jest jako nowe bicie.

Bitkin 1217; Romanow 162

Czapski 3711; Kopicki 9339, R; Parchimowicz 1018c

1g1837-c/a

rzadkość RRR

Awers: na węższej tarczy święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór, znak mennicy **W — M zamiast M — W.**

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZ z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage 247 — odmiana; Berezowski 681, wycena 20,00 zł

Bitkin 1219 R2; Romanow 163

Czapski 7943; Kopicki 9341, R5; Parchimowicz 1018d

Mój egzemplarz jest „skrętką” — rewers obrócony o -20 stopni w stosunku do awersu. Nie wiem, czy inne znane egzemplarze również wybito skręconymi stemplami.

1g1837-c/b

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
ogon orła z 7 piór, znak mennicy **W** — **W** zamiast M —
W (pierwsze W małe).

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,
G w GROSZ z pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage — ; Berezowski —

Bitkin 1219 R2; Romanow 163

Czapski 7943; Kopicki 9341, R5; Parchimowicz 1018d

1g1837-d/a

BRAK

ZDJĘCIA

Istnienie niepotwierdzone (nowe bicie???)

Awers: Mała korona nad orłem

Rewers: brak opisu

Numery katalogowe:

Plage -; Berezowski —

Bitkin 1218 R1; Romanow 163

Czapski 7943; Kopicki 9341, R5; Parchimowicz 1018d

1838

Nakład rocznika: Plage — 487.548; Pusch/Demmeni — 487.353

1g1838-a/a

rzadkość RR

Awers: na szerokiej tarczy herbowej święty Jerzy z płaszczem, ogon orła z **9 piór**

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZ bez pionowego szeryfa, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage 249; Berezowski 684, wycena 12,00 zł

Bitkin 1221 R1; Romanow 167

Czapski 3719; Kopicki 9342, R; Parchimowicz 1018e

1g1838-b/a

rzadkość —

Awers: na szerokiej tarczy herbowej święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z **Z piór**

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZ bez pionowego szeryfa, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage 250; Berezowski 683, wycena 0,20 zł

Bitkin 1222; Romanow 167

Czapski 3719; Kopicki 9342, R; Parchimowicz 1018e

1g1838-b/b

BRAK

ZDJĘCIA

Istnienie niepotwierdzone

Awers: na szerokiej tarczy herbowej święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z **7 piór**

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,

G w GROSZ **z pionowym szeryfem,**

jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage 250 — odmiana; Berezowski 682, wycena 1,00 zł

Bitkin 1222; Romanow 167

Czapski 3719; Kopicki 9342, R; Parchimowicz 1018e

1839

Nakład rocznika: Plage — 670.398; Pusch/Demmeni — 670.291
Patrz podrozdział „Nakład groszy z datami 1839 do 1841”.

1g1839-a/a

rzadkość RR

Awers: na szerokiej tarczy herbowej święty Jerzy z płaszczem,
ogon orła z 9 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,
G w GROSZ bez pionowego szeryfa,
jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage 252; Berezowski 690 odmiana, wycena 1,20 zł
Bitkin 1224; Romanow 173

Czapski 7950; Kopicki 9344, R; Parchimowicz 1018f

1g1839-a/b

BRAK

ZDJĘCIA

Istnienie niepotwierdzone

Awers: na wąskiej tarczy herbowej święty Jerzy z płaszczem,
ogon orła z 9 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZ
bez pionowego szeryfa, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2

Numery katalogowe:

Plage -; Berezowski 690 odmiana, wycena 1,20 zł

Bitkin 1224; Romanow 173

Czapski 7950; Kopicki 9344, R; Parchimowicz 1018f

1g1839-b/a

rzadkość R

Awers: na wąskiej tarczy herbowej święty Jerzy bez płaszcza,
ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,
G w GROSZ bez pionowego szeryfa,
jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2, duże cyfry daty

Numery katalogowe:

Plage 253; Berezowski 690 (omyłkowo, bo podaje,
że z płaszczem), wycena 1,20 zł

Bitkin 1225; Romanow 173

Czapski 3726; Kopicki 9342, R; Parchimowicz 1018f

1g1839-b/b

rzadkość —

Awers: na wąskiej tarczy herbowej święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZ z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2, małe cyfry daty

Numery katalogowe:

Plage 254; Berezowski 686, wycena 0,20 zł

Bitkin 1225; Romanow 174 odmiana

Czapski 3726; Kopicki 9342, R; Parchimowicz 1018f

1g1839-c/a

rzadkość R

Awers: na wąskiej tarczy herbowej święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZ z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2, kropka po roku

Numery katalogowe:

Plage 256; Berezowski 687 odmiana, wycena 0,40 zł

Bitkin 1225; Romanow 174

Czapski 7950; Kopicki 9344, R; Parchimowicz 1018f

1g1839-d/a

rzadkość R

Awers: na wąskiej tarczy herbowej święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZ z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2, kropka po GROSZ

Numery katalogowe:

Plage 255; Berezowski 687 odmiana, wycena 0,40 zł

Bitkin 1225; Romanow —

Czapski 7949; Kopicki 9344, R; Parchimowicz 1018f

1g1839-e/a

rzadkość RR

Awers: na wąskiej tarczy herbowej święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZ z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2, kropka po roku i po GROSZ

Numery katalogowe:

Plage 257 R; Berezowski 688, wycena 4,00 zł

Bitkin 1225; Romanow —

Czapski — ; Kopicki 9344, R; Parchimowicz 1018f

1840

Nakład rocznika:

Plage — 12.075.414; Pusch/Demmeni — 11.733.817

Patrz podrozdział „Nakład groszy z datami 1839 do 1841”.

1g1840-a/a

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZY z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2, Przeróbka daty — pod 40 widać resztki 39

Numery katalogowe:

Plage 258 odmiana; Berezowski 696, wycena 3,00 zł; Bitkin 1227;
Romanow 181; Czapski 3734; Kopicki 9346; Parchimowicz 1018f

1g1840-a/b

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZ

bez pionowego szeryfa, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2,

Przeróbka daty — pod 40 widać pozostałości 37

Numery katalogowe:

Plage 258 odmiana; Berezowski —

Bitkin 1227; Romanow 181

Czapski 3734; Kopicki 9346; Parchimowicz 1018f

1g1840-b/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści, G w GROSZY
bez pionowego szeryfa, jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2,

duże cyfry w dacie, bez przeróbek cyfr

Numery katalogowe:

Plage 258; Berezowski 695, wycena 0,80 zł

Bitkin 1227; Romanow 181

Czapski 3734; Kopicki 9346; Parchimowicz 1018f

1g1840-b/b

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,

G w GROSZY z pionowym szeryfaem,

jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2, **małe cyfry w dacie**

Numery katalogowe:

Plage 259; Berezowski 692, wycena 0,40 zł

Bitkin 1227; Romanow 182

Czapski 3734; Kopicki 9346; Parchimowicz 1018f

1841

Nakład rocznika: Plage — 372.377; Pusch/Demmeni — 372.377

4 listopada 1847 r. Komisja Finansów sporządziła raport omawiający działalność mennicy warszawskiej w latach 1841—1847. Na zakończenie raportu dodano krótką informację dotyczącą miedzianych groszy bitych w roku 1841.

*Примѣчаніе. Одногрошевая монета по утвержденному въ 1835 году образцу (съ вѣнкомъ) была чеканена въ 1841 году (подъ тѣмъ же годомъ), а именно:
въ Февралѣ на сумму 3030 злотыхъ
» Апрельѣ » » 9382 » 17 грошей.*

W wolnym przekładzie:

*Monety jednogroszowe według wzoru zatwierdzonego w 1835 r. (z wieńcem) były bite w roku 1841 (z taką datą), a konkretnie:
w lutym na kwotę 3030 złotych
w kwietniu na kwotę 9382 złote 17 groszy.*

W przeliczeniu na ilość monet daje to: w lutym 90.900 szt.
w kwietniu 281.477 szt.

1g1841-a/a

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon orła z 7 piór

Rewers: w gałązce laurowej 5 kępek liści,

G w GROSZY bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 3-2-2-2, duże cyfry daty

Numery katalogowe:

Plage 264 R¹; Berezowski 702, wycena 6,00 zł

Bitkin 1229 R; Romanow 188

Czapski 6048; Kopicki 9354 R; Parchimowicz 1018h

Nakład groszy z datami 1839 do 1841

Miedziane grosze z datą 1840 bito w latach 1840 — 1849. W roku 1841 prawdopodobnie bito monety z datą 1841.

ROCZNIK	PUSCH	DEMMENI
1840	242.820	242.820
1841	? 372.377	? 372.377
1842	1.798.970	1.796.970
1843	1.324.456	1.265.096
1844	1.258.574	1.258.574
1845	2.126.730	1.753.498
1846	1.104.902	1.104.902
1847	1.715.460	1.715.460
1848	342.374	436.040
1849	2.161.128	2.160.457

Raportowane ilości jednogroszówek wybijanych w kolejnych latach.

Należy uznać, że tylko niewielka część z nich nosi datę 1840, a większość to grosze z datą 1839.

Rzeczywista ilość monet z datą 1840 jest niewątpliwie mniejsza. Wskazuje na to częstotliwość ich występowania w porównaniu z monetami z datą 1839. W roku 1839 teoretycznie wybito tylko około 670 tysięcy jednogroszówek, a częstotliwość ich występowania dorównuje częstotliwości występowania groszy z datą 1840. Raportowana łączna ilość monet tego nominału wybita w latach 1840 — 1849 wynosi około 12 milionów. Prawo nakazywało, by na monetach bitych od 1842 r. widniała niezmiennie data 1840. Na podstawie częstotliwości występowania jednogroszówek z datami 1839 i 1840 można przypuszczać, że prawo to złamano i na groszach bitych po roku

1841 kładzono również datę 1839. Patrz rozdział Chronologia monet bitych po roku 1839.

3 grosze

metal — miedź
średnica — 25,3 mm
masa — 8,57 g
rant — karbowany

1835

Nakład rocznika: Plage — 184.846; Pusch/Demmeni — 184.695
Podane liczby obejmują monety bite w 1835 r. stemplami starego wzoru (1817—1835) i nowego wzoru (1835—1841). Brak danych do ustalenia ilości monet wybitych poszczególnymi wzorami stempli.

Moneta występuje na rynku zdecydowanie rzadziej, niż wynika to z katalogowych stopni rzadkości.

3g1835-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon orła z 9 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-2-2-1-1

Numery katalogowe:

Plage 181; Berezowski 735, wycena 0,80 zł

Bitkin 1196; Romanow 154

Czapski 3694; Kopicki 9359, R1; Parchimowicz 1022a

1836

Nakład rocznika: Plage — 243.815; Pusch/Demmeni — 267.432

3g1836-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon orła z 9 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-2-2-1-1

Numery katalogowe:

Plage 182; Berezowski 736, wycena 1,20 zł

Bitkin 1197; Romanow 158

Czapski 3702; Kopicki 9360, R1; Parchimowicz 1022b

1837

Nakład rocznika: Plage — 398.173; Pusch/Demmeni — 398.113

3g1837-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon orła z 9 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem,

jagódki w gałązce laurowej 1-2-2-1-1

Numery katalogowe:

Plage 184 (nie wyróżnia odmian); Berezowski 738 odmiana, wycena 1,20 zł

Bitkin 1199; Romanow 161

Czapski 3710; Kopicki 9362, R1; Parchimowicz 1022c

3g1837-a/b

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon orła z 9 piór

Rewers: G w GROSZY bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 1-2-2-1-1

Numery katalogowe:

Plage 184 (nie wyróżnia odmian); Berezowski 738 odmiana,
wycena 1,20 zł

Bitkin 1199; Romanow 161

Czapski 3710; Kopicki 9362, R1; Parchimowicz 1022c

1838

Nakład rocznika: Plage — 288.292; Pusch/Demmeni — 288.135

3g1838-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon orła z 9 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 1-2-2-1-1

Numery katalogowe:

Plage 186; Berezowski 740, wycena 1,20 zł

Bitkin 1201; Romanow 166

Czapski 3718; Kopicki 9364, R1; Parchimowicz 1022d

1839

Nakład rocznika: Plage — 333.368; Pusch/Demmeni — 333.237

3g1839-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon orła z 9 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-2-2-1-1

Numery katalogowe:

Plage 188; Berezowski 742, wycena 1,60 zł

Bitkin 1203; Romanow 171

Czapski 3725; Kopicki 9366, R1; Parchimowicz 1022e

3g1839-b/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy **bez płaszcza**,
wachlarzowaty ogon orła z 7 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem, jagódki
w gałązce laurowej 1-2-2-1-1

Numery katalogowe:

Plage 189; Berezowski 743, wycena 1,20 zł

Bitkin 1204; Romanow 172

Czapski 3725; Kopicki 9367, R1; Parchimowicz 1023a

3g1839-c/a

rzadkość RRR

Zdjęcia dzięki uprzejmości P. A. Dąbrowskiego

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
wachlarzowaty ogon orła z 7 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej **1-3-1-2-1**

Numery katalogowe:

Plage — ; Berezowski 744, wycena 6,00 zł

Bitkin 1204; Romanow 172

Czapski 3725; Kopicki 9367, R1; Parchimowicz 1023a

1840

Nakład rocznika:

Plage — 3.773.886; Pusch/Demmeni — 3.790.072

Patrz podrozdział „Nakład trojaków z datą 1840”.

3g1840-a/a

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
wachlarzowaty ogon orła z 7 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 1-2-2-1-1 (jak w roku 1838
i wcześniejszych)

cyfry daty szerokie, oczka w cyfrze 8 — szerokie

Numery katalogowe:

Plage 191; Berezowski 751, wycena 20,00 zł
Bitkin 1206; Romanow 178
Czapski 3733; Kopicki 9369, R; Parchimowicz 1023b

3g1840-b/a

rzadkość —

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
wachlarzowaty ogon orła z 7 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 1-3-1-2-1, nominał — gruba cyfra 3,
cyfry daty drobne, górne oczko w cyfrze 8 — małe

Numery katalogowe:

Plage 192; Berezowski 746, wycena 2,00 zł
Bitkin 1206; Romanow 178
Czapski 3733; Kopicki 9369, R; Parchimowicz 1023b

3g1840-b/b

rzadkość RRR

Zdjęcia dzięki uprzejmości P. A. Dąbrowskiego

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
wachlarzowaty ogon orła z 7 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 1-3-1-2-1, nominał — gruba cyfra 3,
cyfry daty grube, górne **oczko w cyfrze 8 — szerokie, ślady
poprawiania cyfr 1 i 8**

Numery katalogowe:

Plage 192 wariant; Berezowski 746, wycena 2,00 zł

Bitkin 1206; Romanow 178

Czapski 3733; Kopicki 9369, R; Parchimowicz 1023b

3g1840-b/c

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
wachlarzowaty ogon orła z 7 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 1-3-1-2-1, nominał — **cienka cyfra 3,**
 cyfry daty cienkie, górne oczko w cyfrze 8 — małe

Numery katalogowe:

Plage 193; Berezowski 746, wycena 2,00 zł

Bitkin 1206; Romanow 178

Czapski 3733; Kopicki 9369, R; Parchimowicz 1023b

3g1840-b/d

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
wachlarzowaty ogon orła z 7 piór

Rewers: G w GROSZY bez szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 1-3-1-2-1, nominał — gruba cyfra 3

Numery katalogowe:

Plage — ; Berezowski —

Bitkin 1206; Romanow 178

Czapski 3733; Kopicki 9369, R; Parchimowicz 1023b

3g1840-c/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
wachlarzowaty ogon orła z 7 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 1-3-1-2-1, nominał — gruba cyfra 3,
kropka po roku

Numery katalogowe:

Plage 195; Berezowski 748, wycena 2,40 zł

Bitkin 1206; Romanow 178 (wspomina o istnieniu odmian
z kropkami po roku i po GROSZE, ale nie daje im osobnych
numerów)

Czapski 7957; Kopicki 9369, R; Parchimowicz 1023b

3g1840-d/a

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
wachlarzowaty ogon orła z 7 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 1-3-1-2-1, nominał — gruba cyfra 3,
kropka po GROSZE

Numery katalogowe:

Plage 194; Berezowski 747, wycena 4,00 zł

Bitkin 1206; Romanow 178 (wspomina o istnieniu odmian z kropkami po roku i po GROSZE, ale nie daje im osobnych numerów)

Czapski 7957; Kopicki 9369, R; Parchimowicz 1023b

3g1840-e/a

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, wachlarzowaty ogon orła z 7 piór, błąd w znaku mennicy: M jest odwrócone do góry nogami, przypomina W.

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-1-2-1, nominał — gruba cyfra 3

Numery katalogowe:

Plage 192 odmiana R³; Berezowski 749, wycena 20,00 zł

Bitkin 1207 R2; Romanow —

Czapski — ; Kopicki 9371, R4; Parchimowicz — 1023c

1841

Nakład rocznika: Plage — 242.391; Pusch/Demmeni — 242.391

3g1841-a/a

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
wachlarzowaty ogon orła z 7 piór

Rewers: G w GROSZY z krótkim pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 1-3-1-2-1

Numery katalogowe:

Plage 196; Berezowski 752, wycena 3,00 zł

Bitkin 1209; Romanow 184

Czapski 3739; Kopicki 9372 R1; Parchimowicz 1023d

Nakład trojaków z datą 1840

Miedziane trojaki z datą 1840 bito w latach 1840 — 1849.
W roku 1841 prawdopodobnie bito tylko trojaki z datą 1841.
Nie uwzględniam ich w ogólnym nakładzie rocznika.

ROCZNIK	PUSCH	DEMMENI
1840	117.815	117.815
1841	? 242.391	? 242.931
1842	216.559	216.559
1843	239.918	259.704
1844	334.124	334.124
1845	0	128.030
1846	145.714	145.714
1847	201.714	201.714
1848	2.044.224	2.013.002
1849	473.818	373.410

Ponieważ nie zachowała się dokumentacja mennicy, nie można z całkowitą pewnością ustalić kiedy bito poszczególne odmiany. Nie znam żadnych publikacji, w których próbowano by ustalić chronologię odmian miedzianych monet Królestwa Polskiego z datą 1840.

5 groszy

metal — srebro próby 0,194 (bilon)

średnica — 17,0 mm

masa — 1,45 g

rant — gładki

1836

Nakład rocznika: Plage — 159.164; Pusch/Demmeni — 159.157

5g1836-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy z płaszczem,
ogon orła z 5 szerokich piór, mały order św. Andrzeja

Rewers: G w GROSZY z małym pionowym szeryfem,
jagódki w gałązce laurowej 2-2-3-1,
cyfra 5 wysoka, pochylona w prawo

Numery katalogowe:

Plage 136; Berezowski 766, wycena 3,00 zł

Bitkin 1187; Romanow 157

Czapski 3701; Kopicki 9374, R1; Parchimowicz 1025a

1838

Nakład rocznika: Plage — 172.833; Pusch/Demmeni — 84.840

5g1838-a/a

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
ogon orła z 5 szerokich piór, duży order św. Andrzeja

Rewers: G w GROSZY bez pionowego szeryfa,
jagódki w gałązce laurowej 3-3-2-1,
cyfra 5 wysoka, ułożona prosto z daszkiem zadartym w górę

Numery katalogowe:

Plage 137 R; Berezowski 767, wycena 4,00 zł

Bitkin 1188; Romanow 165

Czapski 3717; Kopicki 9375, R1; Parchimowicz 1025b

1839

Nakład rocznika: Plage — 380.435; Pusch/Demmeni — 380.375

5g1839-a/a

BRAK

ZDJĘCIA

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy z płaszczem

Rewers:???

Numery katalogowe:

Plage 138 R⁵ „*Jak nr 136, lecz rok 1840*”;

Berezowski 769, wycena 100,00 zł

Bitkin — 1189 R3; Romanow —

Czapski — ; Kopicki — ; Parchimowicz —

5g1839-b/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,

ogon orła z 5 szerokich piór, duży order św. Andrzeja

Rewers: G w GROSZY bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 3-3-2-1, cyfra 5 wysoka, ułożona prosto

Numery katalogowe:

Plage 139; Berezowski 768, wycena 2,40 zł

Bitkin 1190; Romanow 169

Czapski 3724; Kopicki 9376, R1; Parchimowicz 1025c

1840

Nakład rocznika:

Plage — 7.095.656; Pusch/Demmeni — 7.081.397

Patrz podrozdział „Nakład pięciogroszówek z datą 1840”.

Nieprecyzyjne opisy awersów pięciogroszówek 1840 w katalogach Wittyga, Plagego i Berezowskiego odnoszące się do monet z herbem Moskwy ze św. Jerzym bez płaszcza utrudniają przypisywanie poszczególnych odmian numerom katalogowym.

Wittyg wyróżnia awersy z ogonem szerokim i wąskim.

U Plagego nr 140 to „jak nr 139” (czyli jak w pospolitszej odmianie rocznika 1839), a nr 141 to „jak nr 140, lecz ogon orła inny”.

Berezowski pod numerem 770 napisał „ogon szeroki” i podał, że to Plage 140. Analogicznie, Berezowski 771 to „ogon wąski” = Plage 141.

Mając przed sobą monetę, której nie można porównać z innym egzemplarzem trudno orzec, czy ogon jest wąski, czy szeroki, ale jest kilka dodatkowych szczegółów ułatwiających rozróżnienie odmian awersu pięciogroszówek.

Po lewej — „ogon szeroki”:

herb Moskwy — niski, szeroki;

skrzydła smoka długie;

brak dodatkowych piór między ogonem, a łapami;

przed koniem ogniwo łańcucha orderu św. apostoła Andrzeja —
tarcza z krzyżem X.

Po prawej — „ogon wąski”:

herb Moskwy — wysoki, wąski;

skrzydła smoka krótkie;

dodatkowe pióra między ogonem, a łapami;

przed koniem ogniwo łańcucha orderu św. apostoła Andrzeja —
dwugłowy orzeł cesarski.

Awers z „szerokim ogonem” występuje na odmianach bitych w latach czterdziestych. „Wąski ogon” pojawia się na monetach bitych później.

5g1840-a/a

BRAK

ZDJĘCIA

Istnienie niepotwierdzone,
jeśli istnieje, to przypuszczalnie bita w 1840 r.

Awers: święty Jerzy z płaszczem

Rewers:???

Numery katalogowe:

Plage 141-odmiana, R* „*Jak nr 136, lecz rok 1840*”; Berezowski —

Bitkin 1191 R3; Romanow —

Czapski — ; Kopicki — ; Parchimowicz —

5g1840-b/a

rzadkość RR — bardzo rzadki wariant rewersu.

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,

szeroki ogon orła, smok z długimi skrzydłami

Rewers: Cyfra 5 ułożona prosto, G bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1

Numery katalogowe:

Plage 140 (nie wyróżnia wariantów G);

Berezowski 771 wycena 0,40 (nie wyróżnia wariantów G)

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski 3732; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Wczesne bicie, prawdopodobnie lata 1840 i 1842.

5g1840-b/b

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
szeroki ogon orła, smok z długimi skrzydłami

Rewers: Cyfra 5 niska, lekko pochylona w lewo,

G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1,
wąskie oczka w ósemce w roczniku, po prawej pusty „koszycek”
po żółędziu.

Numery katalogowe:

Plage 140 (nie wyróżnia wariantów G); Berezowski 771 wycena
0,40 (nie wyróżnia wariantów G)

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski 3732; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Bitą prawdopodobnie w latach 1849—1851 po aferze z kropkami
na 10-groszówkach. Wskazuje na to częstość występowania oraz
ułożenie cyfry 5 na rewersie, identyczne jak na ewidentnie
późniejszej odmianie z wąskim ogonem orła na awersie.

5g1840-b/c

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
szeroki ogon orła, smok z długimi skrzydłami

Rewers: Cyfra 5 wysoka, lekko pochylona w prawo,

G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1,
szerokie oczka w ósemce w roczniku, po prawej brak żółędzia/
„koszyczka” po żółędziu.

Numery katalogowe:

Plage 140 (nie wyróżnia wariantów G);

Berezowski 771 wycena 0,40 (nie wyróżnia wariantów G)

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski 3732; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Bitą prawdopodobnie w roku 1846.

5g1840-b/d

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
szeroki ogon orła, smok z długimi skrzydłami

Rewers: Cyfra 5 wysoka, ułożona prosto,

G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1,
szerokie oczka w ósemce w roczniku, po prawej pusty „koszyczek”
po żółędziu.

Numery katalogowe:

Plage 140 (nie wyróżnia wariantów G);

Berezowski 771 wycena 0,40 (nie wyróżnia wariantów G)

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski 3732; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Bitą prawdopodobnie w roku 1846.

5g1840-c/a

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
szeroki ogon orła, smok z długimi skrzydłami

Rwers: Mała kropka po GROSZY,

cyfra 5 wysoka, lekko pochylona w prawo,
G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1,
szerokie oczka w ósemce w roczniku, po prawej brak żołądka/
„koszyczka” po żołądzu.

Numery katalogowe:

Plage 143 R¹; Berezowski 772 odmiana, wycena 8,00

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski — 7955; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Bitka prawdopodobnie w latach 1843—1844.

5g1840-c/b

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
szeroki ogon orła, smok z długimi skrzydłami

Rwers: Duża kropka po GROSZY,

cyfra 5 wysoka, lekko pochylona w prawo,
G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1,
szerokie oczka w ósemce w roczniku, po prawej brak żółędzia/
„koszyczka” po żółędziu.

Numery katalogowe:

Plage 143 R¹; Berezowski 772 odmiana, wycena 8,00

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski — 7955; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Bitka prawdopodobnie w latach 1843—1844.

5g1840-d/a

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
szeroki ogon orła, smok z długimi skrzydłami

Rewers: Duża kropka po 5,

cyfra 5 wysoka, lekko pochylona w prawo,
G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1,
szerokie oczka w ósemce w roczniku, po prawej brak żołądka/
„koszyczka” po żołądzu.

Numery katalogowe:

Plage 142 R¹; Berezowski 772 odmiana, wycena 8,00

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski — 7955; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Bitą prawdopodobnie w roku 1845.

5g1840-e/a

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,
szeroki ogon orła, smok z długimi skrzydłami

Rwers: Kropki po 5 i po GROSZY,

cyfra 5 wysoka, lekko pochylona w prawo,
G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1,
szerokie oczka w ósemce w roczniku, po prawej brak żółędzia/
„koszyczka” po żółędziu.

Numery katalogowe:

Plage 144 R⁴; Berezowski 773 odmiana, wycena 20,00

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski — ; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Bardzo rzadka, przypuszczalnie wynik pomyłki przy dobijaniu
kropki na stemplu. Prawdopodobnie w roku 1845.

5g1840-f/a

rzadkość —

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,

wąski ogon orła, smok z krótkimi skrzydłami

Rewers: cyfra 5 niska, lekko pochylona w lewo,

G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1,
szerokie oczka w ósemce w roczniku, po prawej pusty
„koszyczek” po żółędziu.

Numery katalogowe:

Plage 141; Berezowski 771 wycena 2,00

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski 3732; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Najpóźniejsza odmiana bita prawdopodobnie od 1853 do 1863 r.

5g1840-f/b

rzadkość —

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,

wąski ogon orła, smok z krótkimi skrzydłami

Rewers: cyfra 5 niska, lekko pochylona w lewo,

G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1,

średnie oczka w ósemce w roczniku, po prawej pusty „koszyczek”
po żółędziu.

Numery katalogowe:

Plage 141; Berezowski 771 wycena 2,00

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski 3732; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Najpóźniejsza odmiana bita prawdopodobnie od 1853 do 1863 r.

5g1840-f/c

rzadkość —

Awers: święty Jerzy bez płaszcza,

wąski ogon orła, smok z krótkimi skrzydłami

Rewers: cyfra 5 niska, lekko pochylona w lewo,

G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-2-1,

wąskie oczka w ósemce w roczniku, po prawej pusty „koszyczek”
po żółędziu.

Numery katalogowe:

Plage 141; Berezowski 771 wycena 2,00

Bitkin 1192; Romanow 177

Czapski 3732; Kopicki 9377; Parchimowicz 1025d

Najpóźniejsza odmiana bita prawdopodobnie od 1853 do 1863 r.

Nakład pięciogroszówek z datą 1840

Bilonowe pięciogroszówki z datą 1840 bito z przerwami w latach 1840 — 1863. Poniższa tabela zawiera ilości pięciogroszówek 1840 wybijanych w mennicy w kolejnych latach.

ROCZNIK	PUSCH	DEMMENI	ROCZNIK	PUSCH	DEMMENI
1840	126.991	126.991	1853	483.747	483.654
1841	0	0	1854	476.777	468.268
1842	896.332	892.332	1855	360.272	360.000
1843	101.244	101.244	1856	40.000	40.000
1844	108.904	108.904	1857	0	67.212
1845	231.870	231.870	1858	67.212	0
1846	1.113.204	1.113.204	1859	254.440	254.440
1847	0	0	1860	120.000	120.000
1848	0	0	1861	360.000	360.000
1849	1.488.856	1.487.712	1862	240.000	240.000
1850	57.212	57.150	1863	20.000	20.000
1851	548.595	548.416	1864	0	0
1852	0	0	1865	0	0

Konsekwencją długiego okresu produkcji pięciogroszówek z datą 1840 jest duża ilość odmian i wariantów. Ponieważ nie zachowała się dokumentacja mennicy, nie można z całkowitą pewnością ustalić kiedy bito poszczególne odmiany. Na zakończenie pracy A. Schmidta dotyczącej chronologii bicia dziesięciogroszówek z datą 1840 — Wiadomości Numizmatyczne, rok XXV (1981), zeszyt 3—4 (97—98), omówionej szerzej w części dot. dziesięciogroszówek, autor przedstawił swoją propozycję chronologii i wysokości nakładów poszczególnych odmian. Podobnie, jak w przypadku dziesięciogroszówek, o czym w następnym rozdziale, uważam że tezy A. Schmidta są błędne. Szczegóły w rozdziale "Chronologia monet bitych po roku 1839".

10 groszy

metal — srebro próby 0,194 (bilon)
średnica — 19,0 mm
masa — 2,90 g
rant — gładki

1835

Nakład rocznika: Plage — 869.171; Pusch/Demmeni — 858.662

10g1835-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon szeroki z 9 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyneką w dacie, **oczko w cyfrze zero w nominale wąskie, owalne.**

Numery katalogowe:

Plage 96; Berezowski 786, wycena 1,20 zł
Bitkin 1175; Romanow 151

Czapski 3692; Kopicki 9382, R; Parchimowicz 1027a

10g1835-a/b

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon szeroki z 9 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyneką w dacie, **oczko w cyfrze zero w nominale szerokie, okrągłe.**

Numery katalogowe:

Plage 97 R; Berezowski 787, wycena 6 zł

Bitkin 1175; Romanow 151

Czapski 3692; Kopicki 9382, R; Parchimowicz 1027a

1836

Nakład rocznika:

Plage — 1.736.261; Pusch/Demmeni — 1.733.220

10g1836-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon szeroki z 9 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyneką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 98; Berezowski 788, wycena 1,20 zł
Bitkin 1176; Romanow 156

Czapski 3700; Kopicki 9383, R; Parchimowicz 1027b

Na dziesięciogroszówkach rocznika 1836 często występuje zdwojenie rysunku awersu.

1837

Nakład rocznika: Plage — 766.910; Pusch/Demmeni — 766.737

10g1837-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon szeroki z 9 piór,
mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby,
smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa,
jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyneką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 99 (nie notuje wariantów); Berezowski 789, wycena
1,20 zł (nie notuje wariantów)

Bitkin 1177; Romanow 160

Czapski 3709; Kopicki 9384, R; Parchimowicz 1027c

10g1837-a/b

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon szeroki z 9 piór,
duży order św. Andrzeja, otwarte dzioby,
smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa,
jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 99 (nie notuje wariantów); Berezowski 789, wycena
1,20 zł (nie notuje wariantów)

Bitkin 1177; Romanow 160

Czapski 3709; Kopicki 9384, R; Parchimowicz 1027c

10g1837-b/a

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy z płaszczem, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 100, R²; Berezowski 790, wycena 30 zł

Bitkin 1177; Romanow 160

Czapski 3709; Kopicki 9384, R; Parchimowicz 1027c

1838

Nakład rocznika:

Plage — 1.734.873; Pusch/Demmeni — 1.829.429

10g1838-a/a

BRAK

ZDJĘCIA

Istnienie niepotwierdzone

Awers: święty Jerzy z płaszczem

Rewers:???

Numery katalogowe:

Plage 101 R²; Berezowski — 793, wycena -?

Bitkin 1180; Romanow 164

Czapski 3716; Kopicki 9385 R; Parchimowicz 1027d

10g1838-b/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy **bez płaszcza**, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa, ósemki z **szerokimi oczkami**, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 102; Berezowski 792, wycena 1,20 zł

Bitkin 1180; Romanow 164

Czapski 3716; Kopicki 9385 R; Parchimowicz 1027d

10g1838-b/b

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa, ósemki z **małymi oczkami**, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 102; Berezowski 792, wycena 1,20 zł

Bitkin 1180; Romanow 164

Czapski 3716; Kopicki 9385 R; Parchimowicz 1027d

10g1838-c/a

rzadkość RR

Moneta ze zdjęcia została wybita uszkodzonym stemplem — brak jednej jagódki po drugim pęczku listków, zniekształcony listek pod jedyką w dacie.

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G z pionowym szeryfem,

jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage — ; Berezowski —

Bitkin 1180; Romanow 164

Czapski 3716; Kopicki 9385 R; Parchimowicz 1027d

1839

Nakład rocznika: Plage — 59.637; Pusch/Demmeni — 59.637

10g1839-a/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rwers: G bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyneką w dacie

Numery katalogowe:

Plage — ; Berezowski 794 odmiana, wycena 1,20 zł

Bitkin 1181 R; Romanow 168

Czapski 3723; Kopicki 9386 R2; Parchimowicz 1027e

10g1839-b/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G z pionowym szeryfem, ósemki z małymi oczkami, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedynką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 103; Berezowski 794 odmiana, wycena 1,20 zł

Bitkin 1181 R; Romanow 168

Czapski 3723; Kopicki 9386 R2; Parchimowicz 1027e

10g1839-b/b

rzadkość RR
Wieniec identyczny, jak w 10g1838-c/a

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G z pionowym szeryfem, ósemki z szerokimi oczkami, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 103; Berezowski 794 odmiana, wycena 1,20 zł

Bitkin 1181 R; Romanow 168

Czapski 3723; Kopicki 9386 R2; Parchimowicz 1027e

1840

Nakład rocznika:

Plage — 60.789.229; Pusch/Demmeni — 63.349.403

10g1840-a/a

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa, ósemki z szerokimi oczkami, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyneką w dacie, cyfry w dacie ułożone nierówno

Numery katalogowe:

Plage 104 (nie wyróżnia wariantów);

Berezowski 795 (nie wyróżnia wariantów), wycena 6,00

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 3731; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Moneta w typie Plage 104, ale na tyle odległa stylistycznie, że powinna być traktowana, jako odrębny wariant.

Pierwszy raz opublikowana na cafe Allegro w lutym 2007 r.

Moneta bita stemplem rewersu częściowo ciętym od ręki (napisy, ozdobnik między GROSZY, a datą).

Zwracają uwagę bardzo poprawnie wykonane awers i wieniec na rewersie — noszące wszelkie cechy stempla uzyskanego przy użyciu puncenu. Wieniec ma cechy zgodne z monetami z datą 1839 (zniekształcony listek pod jedyneką i uszkodzenie kokardy). Krążek i cała moneta sprawiają dobre wrażenie, co pozwala przypuszczać, że może to być produkt mennicy. Być może to efekt próby szybkiego wykonania stempla rewersu dla monet nowego rocznika. Jeżeli jest to hipoteza prawdziwa, to należy przyjąć, że ten wariant wybito już w roku 1840.

10g1840-a/b

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa, ósemki z szerokimi oczkami, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyneką w dacie, **przeróbka stempla — pod cyfrą 4 widoczne pozostałości cyfry 3**

Numery katalogowe:

Plage 104 (nie wyróżnia wariantów); Berezowski 795 (nie wyróżnia wariantów), wycena 6,00

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 3731; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Przeróbka stempla — pod cyfrą 4 widoczne pozostałości cyfry 3

W tym przypadku nie ma wątpliwości, że moneta powstała w mennicy warszawskiej. Dowodzi tego użycie puncenu rewersu z lat trzydziestych — narzędzia menniczego, którym dysponowała wyłącznie mennica. Fakt wykorzystania starego narzędzia sugeruje też, że stempel rewersu i sama

moneta powstała raczej przed rokiem 1842, na który wskazują źródła. Zezwolenie z roku 1841 na bicie w następnych latach bilonu z datą 1840 ograniczało całą produkcję 5- i 10-groszówek do kwoty 450 tysięcy rubli, co oznacza, że gdyby całość tej kwoty miała zostać zużyta na 10-groszówki, ich nakład wyniósł by 9 milionów egzemplarzy — niemal dwukrotnie więcej, niż wybito ich łącznie w latach 1835—1839. W tej sytuacji korzystanie ze starego narzędzia wydaje się nieprawdopodobne. Zezwolenia udzielono 2 lipca 1841 r. ale wcześniej, bo 7 stycznia tegoż roku minister Kankrin nakazał opracowanie nowych wzorów monet dla Królestwa Polskiego. 21 stycznia car polecił imiennym ukazem kierowanym do namiestnika Królestwa Polskiego by między innymi podjął działania zmierzające do ujednoczenia systemów monetarnych Królestwa Polskiego i Cesarstwa. Po otrzymaniu tego polecenia, namiestnik polecił **zawieszenie** bicia bilonu w mennicy warszawskiej (wspomina o tym w piśmie z lutego 1848 r.). Stąd przypuszczenie, że w roku 1840 i pierwszych dniach stycznia 1841 r. w Warszawie bito jednak bilon. Przypuszczam, że i ten wariant dziesięciogroszówek 1840 powstał przed 21 stycznia 1841 r.

10g1840-a/c

Istnienie niepotwierdzone.

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa, ósemki z szerokimi oczkami, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedynką w dacie, **bez przeróbki stempla — pod cyfrą 4 brak śladów pozostałości cyfry 3.**

Numery katalogowe:

Plage 104 (nie wyróżnia wariantów);

Berezowski 795 (nie wyróżnia wariantów), wycena 6,00

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 3731; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Oferowano mi monety, rzekomo w tym wariacie, ale nie miałem możliwości bezpośrednich oględzin i nie mam pewności, że nie były to słabo zachowane egzemplarze odmiany a/b (z przeróbką 3 na 4). Jeżeli istnieje, to bita przypuszczalnie w roku 1842.

10g1840-a/d

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-3-3-0, 4 listki pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 104 (nie wyróżnia wariantów); Berezowski —

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 3731; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Jeszcze jeden wczesny wariant wyprodukowany z użyciem starych narzędzi, prawdopodobnie w roku 1842. Wieniec identyczny, jak w odmianie 10g1838-c/a oraz 10g1839-b/b.

10g1840-b/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G bez pionowego szeryfa,

jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 4 listki pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 106 odmiana; Berezowski 796 odmiana, wycena 0,20

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 3731; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Bitka prawdopodobnie w roku 1843.

10g1840-b/b

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: G z pionowym szeryfem,

jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 4 listki pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 106 odmiana; Berezowski 796 odmiana, wycena 0,20

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 3731; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Bitą prawdopodobnie w roku 1843.

10g1840-c/a

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rwers: kropka po roku, G bez pionowego szeryfa, jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 4 listki pod jedynką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 109 odmiana; Berezowski 798 odmiana, wycena 3,00

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 7954; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Bitą prawdopodobnie w roku 1844.

10g1840-c/b

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: kropka po roku, G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 4 listki pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 109 odmiana; Berezowski 798 odmiana, wycena 3,00

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 7954; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Znane są egzemplarze tego wariantu z rewersem obróconym względem awersu o około 30 stopni.

Bitą prawdopodobnie w roku 1844.

10g1840-c/c

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: kropka po roku, G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 5 listków pod jedyką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 109 odmiana; Berezowski 798 odmiana, wycena 3,00

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 7954; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Bitą prawdopodobnie w roku 1844.

10g1840-d/a

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rewers: Kropka po GROSZY, G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 5 listków pod jedynką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 108; Berezowski 797 odmiana, wycena 2,00

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 7953; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Pisząc artykuł do BN przyjąłem, że monety z kropką po GROSZY bito po monetach z kropką po 10. Podstawą do tego założenia była wiadomość o istnieniu monet z tym rewersem (kropka po groszy) w połączeniu

z awersem nowego typu (z szeroko rozwartymi dziobami orła) występującym na monetach bitych później, aż do roku 1865. Wiadomość o istnieniu takiej kombinacji awers/rewers pojawiła się na cafe Allegro, ale pomimo intensywnych poszukiwań nie udało mi się dotrzeć do takiej monety. W tej sytuacji naturalne wydaje się przestawienie kolejności emisji i przyjęcie, że najpierw bito monety z kropką po GROSZY, a w roku następnym monety z kropką po 10. Potwierdził to R. Janke publikując w BN 2011:2 notatki K. Beyera.

Moneta bita prawdopodobnie w roku 1845.

10g1840-e/a

rzadkość RR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, przymknięte dzioby, smok z długimi skrzydłami

Rwers: Kropka po 10, G z pionowym szeryfem,

jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 5 listków pod jedyneką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 107; Berezowski 797 odmiana, wycena 2,00

Bitkin 1182; Romanow 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 7952; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

W roku 1848 Kasa Powiatu Łowickiego zwróciła się do władz z wątpliwościami dotyczącymi autentyczności dziesięciogroszówek 1840 z kropką po 10. Komisja Rządowa Przychodów i Skarbu wyjaśniła, że monety są oryginalne, a kropka jest pomocniczym znakiem zastosowanym w celu ułatwienia identyfikacji monet bitych ze wsteczną datą w późniejszych latach. Wspomina o tym również książkę Jerzy Michajłowicz Romanow.

W wolnym tłumaczeniu: „Istnieją egzemplarze z kropką po cyfrze 10, po słowie groszy i w końcu po roku. Mennica dla celów kontroli rozporządziła w 1841 r. umieszczać kropkę to po 10, to po słowie groszy i w końcu po roku. Ludność odniosła się do tej nowinki której wkrótce zaniechano w następstwie zakazu otrzymanego z Petersburga”.

Notatka ta sugeruje, że monety z kropkami emitowano już od roku 1841, ale po analizie rysunków stempli awersu i rewersu jestem przekonany, że nastąpiło to trochę później. Ostatecznie, zgodnie z rękopisem K. Beyera trzeba przyjąć, że tę odmianę bito w roku 1846.

<https://sites.google.com/site/felietonnumizmatyczne/>

10g1840-f/a

rzadkość R

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, **przymknięte dzioby**, smok z długimi skrzydłami

Rwers: **Bez kropki**, G z pionowym szeryfem,

jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 5 listków pod jedynką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 106 odmiana; Berezowski 796 odmiana, wycena 0,20

Bitkin 1182; Romanow — 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 3731; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Bitą prawdopodobnie w latach 1847 -1851 (możliwe, że bicie rozpoczęto już w 1846 r.).

10g1840-g/a

rzadkość —

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, **otwarte dzioby**, smok z krótkimi skrzydłami

Rewers: Bez kropek, G z pionowym szeryfem,

jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 5 listków pod jedyneką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 106 (nie wyróżnia wariantów tego rocznika różniących się awersem); Berezowski 796 odmiana, wycena 0,20

Bitkin 1182; Romanow — 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 3731; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Odmiana najpospolitsza, bita prawdopodobnie od roku 1853 aż do 1865 r.. Istnieje wiele wariantów różniących się bardzo drobnymi szczegółami, na przykład długość i zakrzywienie języków orła, długość ozdobnika między GROSZY, a datą, kształt i wzajemne rozmieszczenie cyfr daty.

W roku 1899, Wittyg wydał u Bolcewicza swój „Spis monet polskich bitych po upadku Rzeczypospolitej, z podaniem ich cen amatorskich”. We wstępie do tego wydania katalogu napisał:

Pojawienie się jednorazowo takiej masy porozbiorowej monety nie pozostało bez wpływu i na powiększenie się odmian rozmaitych gatunków monet, co także skłoniło nas do niniejszego wydawnictwa. Zastrzegamy się jednak, że podajemy odmiany tylko dające się rozróżnić gołym okiem i takie, które są możebne do opisanie, bez używania cyrkla i miary. Wprawdzie niektóre odmiany podane przez nas są cokolwiek za drobiazgowe, lecz wszystkie łatwe są do opisanie, a tembardziej do odróżnienia; pozostałe zaś małoznaczne odmiany, za opuszczenie których chciano nas ukamienować po wydaniu katalogu poprzedniego, opuszczamy i w tym „Spisie” ... pod żadnym bowiem pozorem nie możemy się zgodzić na wykazywanie odmian tak małoznacznych, jak ta np. że języki u orłów podniesione, lub opuszczone są na 1/4 milimetra...”.

Wyjaśnienie to ma zapewne związek ze świetnym artykułem Kostrzębskiego opublikowanym w Wiadomościach numizmatyczno-archeologicznych w latach 1896—1897. Ukazała się ona także w 1896 roku jako osobna odbitka (dostępna w FBC). Kostrzębski napisał:

Pochop do zbierania monet z uwzględnieniem tym podobnych niby odmian, dały katalogi licytacyjne i handlarskie. W interesie bowiem zbytu wydawcy takich katalogów nie szcędzą stopni rzadkości i ineditują wszelkie monety już to pomyłone, już to odmienne w napisach skróconych, już wkońcu dziwacznie wybite, wogóle wszelkie błachostki, niewytrzymujące najmniejszej krytyki naukowej, za które jednak wysoce płacić sobie każą.

Do pewnego stopnia zgadzam się z moimi wielkimi poprzednikami. Przypuszczam, że niektóre z wariantów, które uznałem za warte wyróżnienia, nie znalazłyby uznania w ich oczach. Pewien jednak jestem,

że te (choć z pozoru drobne i nieistotne), które pomogły ułożyć monety w logiczny ciąg pokazujący zmiany rysunku zachodzące z czasem, mają duże znaczenie i nie powinny być lekceważone. Jednak pozostałe, drobne zmiany rysunku, których przykłady wyżej podałem nie powinny być brane pod uwagę, głównie z tego powodu, że uważam za niemożliwe uszeregowanie tak drobnych zmian rysunkowych w logiczny ciąg, który pozwolił by na ustalenie ich czasu emisji.

10g1840-g/b

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, otwarte dzioby, smok z krótkimi skrzydłami,

Znak mennicy W — W (Litera M odwrócona do góry nogami)

Rewers: Bez kropek, G z pionowym szeryfem,

jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 5 listków pod jedyneką w dacie

Numery katalogowe:

Plage 106 odmiana „*M odwrócone i przypomina W*” — R²; Berezowski 803, wycena 20,00

Bitkin 1183; Romanow

Czapski — ; Kopicki 9391 R5; Parchimowicz 1027g

Wybita pomiędzy rokiem 1853, a 1865 — ustalenie dokładniejszej daty uważam obecnie za niemożliwe.

W ofercie WCN oznaczonej numerem 180531 zakończonej 31 maja 2018 wystawiono 10 groszy 1840 W-W.

W opisie monety podano informację o numerach katalogowych „Kop. 9391 (R5), Plage 106 (R2), Bitkin 1183 (R1)”, dodając „**przebitka znaku mennicy z WW na MW**”.

Zdjęcia z ofert WCN.

Na aukcyjnym zdjęciu dobrze widać, że litera M została na stemplu nabita dwukrotnie, ale kolejność moim zdaniem była odwrotna. Najpierw na stemplu odbito puncę z M całkiem poprawnie, być może za słabo, co spowodowało chęć jej poprawienia, ale poprawka wyszła nie do końca po myśli rytownika, bo drugie nabicie M na stempel nastąpiło co prawda mocniej, ale za to do góry nogami. Dlatego oglądający monety tej odmiany opisują ją, jako „W — W”.

10g1840-g/c

rzadkość RRR

Awers: święty Jerzy bez płaszcza, ogon wąski z 7 piór, mały order św. Andrzeja, otwarte dzioby, smok z krótkimi skrzydłami

Rewers: Bez kropek, G z pionowym szeryfem, jagódki w gałązce laurowej 1-2-1-2, 5 listków pod jedyneką w dacie, **przeróbka daty — na cyfrze 4 nabita cyfra 1,**

Numery katalogowe:

Plage 106 wariant nie notowany;
Berezowski 796 wariant nie notowany

Bitkin 1182; Romanow — 176 (nie wyróżnia odmian, w dopisku informacja o monetach z kropkami po roku, GROSZY i nominale.)

Czapski 3731; Kopicki 9387; Parchimowicz 1027f

Prawdopodobnie omyłka pracownika wykonującego stemple. Moneta po raz pierwszy opublikowana na rosyjskim forum kolekcjonerskim.

W kwietniu 2011 r. na cafe Allegro opublikowano zdjęcia innego egzemplarza, który później pojawił się na 24 aukcji AMN (sesja 1 lot 919). Waga: 2,64 g, cena wywoławcza 200,00; uzyskana 500,00.

Nakłady dziesięciogroszówek z datą 1840

Dziesięciogroszówki z datą 1840 bito do roku 1865. Od kiedy je bito, dokładnie nie wiadomo. Pusch i Demmeni podają, że produkcję zaczęto dopiero w roku 1842, ale pewne przesłanki zdają się wskazywać, że stało się to już wcześniej — uważam, że pierwsze monety z datą 1840 wybito właśnie w tym roku. Sądzę, że były to pierwsze dwa warianty pierwszej odmiany (10g1840-a/a i 10g1840-a/b) o cechach wskazujących na prowizoryczność tej emisji. Co prawda z zachowanych dokumentów i zapisów wynika, że w latach 1840 -1841 dziesięciogroszówek nie bito, ale nie znamy żadnego dokumentu zawierającego formalny zakaz bicia bilonu lub wyjaśniającego przyczynę takiego stanu rzeczy. Możemy się jednak domyślać, że wystąpiły jakieś okoliczności powodujące, że porzeczano na wybiciu niewielkiej tylko ilości monet przy pomocy naprędce wykonanych stempli.

Znamy oczywiście dokument z lipca 1841 r. cytowany przez Bitkina

i Romanowa, zezwalający mennicy warszawskiej na wybijanie bilonu według dotychczasowego wzoru. Można przypuszczać, że skoro wydano specjalne zezwolenie, to wcześniejsze zezwolenie utraciło moc lub zostało anulowane. Można też domniemywać, że wtedy właśnie, po jakichś nieformalnych sygnałach, że będzie zgoda na wznowienie produkcji, mogły zostać wybite małe ilości monet z prawidłową datą (bardzo rzadkie

dziesięciogroszówki z datą 1841), zanim jeszcze okazało się, że zezwolenie nakazuje bicie monet antedatowanych.

Zezwolenie z roku 1841 opiewało na 450.000 rubli (w 10- i 5-groszówkach). Kolejne zezwolenie, o którym wiadomo, z dnia 19 lutego 1855 r., opiewa na wybitie bilonu na kwotę 200.000 rubli ponad 450.000 dozwolone w roku 1841. Następne zezwolenia z lat 1856, 1858 i 1859 powołują się zawsze na zezwolenie poprzednie, więc przez analogię można domniemywać, że pomiędzy 1841, a 1855 r. dodatkowych zezwoleń nie było. Pusch zanotował, że w latach 1842—1854 wybito 15.614.155 samych 10-groszówek, czyli przeszło 750.000 rubli w tej monecie. Już to pokazuje, że działania mennicy wykraczały poza ograniczenia narzucane przez Petersburg. Takim samowolnym działaniem było przecież wprowadzenie kropek dla ułatwienia kontroli ilości monet bitych w poszczególnych okresach (rocznikach?). Dlaczego więc mamy odrzucać całkowicie możliwość wybitia bilonu w roku 1840?

Poniższa tabela zawiera ilości dziesięciogroszówek 1840 wybijanych w mennicy w kolejnych latach.

Konsekwencją długiego okresu produkcji dziesięciogroszówek z datą 1840 jest duża ilość odmian i wariantów. Ponieważ nie zachowała się dokumentacja mennicy, nie można z całkowitą pewnością ustalić kiedy bito poszczególne odmiany. Pierwszą poważniejszą próbę ustalenia chronologii dziesięciogroszówek z datą 1840 podjął A. Schmidt — *Wiadomości Numizmatyczne*, rok XXV (1981), zeszyt 3—4 (97—98). Główną tezę tej pracy jest stwierdzenie, że cały okres emisji tej monety należy podzielić na pięcioletnie podokresy, w których bito kolejno monety z wieńcem laurowym w typie monet z lat 1835—1839, monety z wieńcem laurowym nowego typu i kropką po 10, z kropką po GROSZY, z kropką po roku i w końcu — bez kropek. Zaproponowane przez Schmidta, chronologia odmian i oszacowanie ich nakładów nie odpowiadają obserwowanej częstotliwości występowania odmian. W roku 2009 opublikowałem w *Biuletynie Numizmatycznym* (nr 2) artykuł „Chronologia

dziesięciogroszówek Królestwa Polskiego z datą 1840” oparty na analizie rysunku stempli podbudowanej oszacowaniem rzadkości ich występowania. Wnioski zawarte w tym artykule są uwzględnione w opisach odmian i wariantów umieszczonych w tym katalogu. W Biuletynie Numizmatycznym nr 2/2011 ukazał się artykuł Pana Rafała Janke, a w nim informacja o zapiskach znakomitego XIX-wiecznego numizmatyka, Karola Beyera. Rękopis ten, stanowił podstawę do „Skorowidza monet polskich od 1506 do 1824” wydanego w roku 1880. Beyer zapisał, że monety bez kropek bito w 1843, z kropką po roku w 1844, z kropką po groszy w 1845 i z kropką po nominale w 1846 r. Informacje te spowodowały wprowadzenie zmian w chronologii, którą zaproponowałem we wspomnianym artykule. Zmiany są oczywiście uwzględnione w niniejszym katalogu.

Nowe bicia

W katalogach znajdujemy informacje o monetach „nowego bicia” różniących się szczegółami rysunku od normalnych monet obiegowych. Skąd wzięły się takie monety?

Wszystkiemu są winni Francuzi.

Latem 1858 r. do Sekretarza Stanu przy Radzie Administracyjnej Królestwa Polskiego wpłynęło pismo o następującej treści:

Prośbę dotyczącą w sumie 63 monet (w tym 12 monet KP z datami 1835—1841) potraktowano bardzo poważnie.

W rezultacie do mennicy dotarło konkretne polecenie:

Czy może być coś prostszego, niż wyszukanie kilkunastu miedzianych monet obiegowych i wysłanie ich do Francji. Zapewne nie, ale skoro nadarza się sposobność do wyprodukowania nowych „rzadkości numizmatycznych” i wymiany ich na inne materialne dobra, to nie można jej przecież zaprzepaścić. Przy okazji można uniknąć późniejszych zarzutów dotyczących luk w zbiorze własnych produktów mennicy i braku nadzoru nad zużytymi stemplami. Zamiast monety „odbić na posiadanych u siebie w zachowaniu stemplach” postanowiono wykonać nowe stemple do starych monet i użyć ich dla zaspokojenia potrzeb mera Avesnes.

W ten sposób powstały „nowe bicia” groszy i trojaków 1836 — 1841. Jak można było przewidzieć wybito ich więcej, niż miało trafić do Francji. Ile ich wybito? Tego nie wiemy.

1 grosz 1836 — „nowe bicie” dla miasta Avesnes

Dla porównania zwykła moneta obiegowa

Korespondencja, którą pokazałem na początku tego rozdziału, to skany z „Korpusu...” Romanowa. Można by przejść nad tym do porządku i nie zastanawiać się, coż mogło skłonić mera miasta Avesnes do tak intensywnego zainteresowania się miedzianymi monetami wybitymi w dalekiej Warszawie. Nie srebrem, nie złotem, tylko miedzią. Problem, przynajmniej dla mnie ciekawy, postanowiłem więc przyjrzeć mu się bliżej.

W Wikipedii (francuskiej) znajduję, że jest maleńka miejscowość Avesnes w departamencie Pas-de-Calais w regionie Hauts-de-France. Mieszka w niej dziś mniej, niż pięćdziesiąt osób. W 1856 populacja liczyła 129 osób. Nazwiska mera z tego okresu nie podano, jedynym wymienionym ważnym mieszkańcem Avesnes tego okresu był urodzony tam Edward Barry (1809—1879). Historyk który interesował się głównie starożytnością południowo-wschodniej Francji. Był kolekcjonerem, ale zbierał przede wszystkim brązy, terakoty itp.. Wazy etruskie z jego zbioru kupiło po jego śmierci miasto Tuluza, później trafiły do Luwru. Mało prawdopodobne, by jego marzeniem było posiadanie polskich, współczesnych mu miedziaków.

A może w dokumentach cytowanych przez Romanowa jest błąd i nie chodzi o Avesnes tylko jakieś inne miasto?

W katalogu Plagego (oryginał, nie do reprint) jest wykaz monet wysłanych do Francji ale tam nazwę miasta zapisano nie jako Avesnes, tylko Avènes! We francuskiej Wikipedii brak miejscowości Avènes, ale jest strona wyliczająca homonimy Avesnes, a na niej cały szereg miejscowości, z Avesnes, jako częścią nazwy. Zacząłem je sprawdzać jedną po drugiej, wyszukując jakichś związków z Polską, Rosją, numizmatyką.

Najciekawsze informacje dotyczą miast Avesnes-sur-Helpe.

Też w regionie Hauts-de-France. W 1856 r. mieszkało tam przeszło cztery tysiące osób. Nic o merze miasta z tego okresu nie znalazłem, ale zwróciła moją uwagę informacja, że w roku 1814 Avesnes zostało zajęte przez Rosjan, którzy okupowali miasto w latach 1816—1818. Ciekawe!

Puśćmy wodze fantazji. Czy nie jest całkiem prawdopodobne, że jednym z tych rosyjskich żołnierzy był nasz rodak, może Warszawiak? Że na tyle spodobało mu się stare, francuskie miasto, a w szczególności któraś z jego mieszkańek, że tam osiadł, a jego potomek stał się na tyle wpływową

osobą, by namówić mera na wystąpienie z prośbą o uzupełnienie kolekcji monet odziedziczonych po ojcu żołnierzu?

Możliwe też, że to Avesnes z korespondencji Sekretarza Stanu przy Radzie Administracyjnej Królestwa Polskiego, to zwykła błaga, podkładka, alibi dla tego pomysłowego urzędnika-kolekcjonera? Czytając przypis umieszczony przez Plagego na pokazanym wyżej skanie, mówiący, że trojaki i grosze z datą 1824 wybito w Petersburgu w 1867 roku, myślę sobie, że nawet jeśli pierwotnie rzeczywiście była jakaś prośba z Francji, to końcowe rezultaty znacznie przerosły ten pierwszy pomysł.

Chronologia monet bitych po roku 1839

W roku 1841 zezwolono na bicie w mennicy warszawskiej **bilonowych** monet na kwotę 450 tysięcy rubli (3 miliony złotych) stemplami w/g starego wzoru (zatwierdzonego w 1835 r.) i z datą poprzedniego roku (czyli 1840) — patrz rozdział „Kalendarium”. Był to pierwszy dokument zezwalający na kontynuowanie bicia monet z polskimi napisami pomimo formalnego obowiązywania przepisów nakazujących używanie w Królestwie Polskim pieniądza zgodnego z rosyjskim systemem monetarnym. Mowa była o monetach bilonowych, czyli 5- i 10-groszówkach.

Ponieważ nie zachowała się dokumentacja mennicy, nie można z całkowitą pewnością ustalić kiedy bito poszczególne odmiany. W żadnej z książek wymienionych w rozdziale „Przegląd literatury” nie przedstawiono próby chronologicznego uszeregowania odmian monet bitych po roku 1840 z niezmienioną datą. Pierwszą poważniejszą próbę ustalenia chronologii dziesięciogroszówek z datą 1840 podjął A. Schmidt — Wiadomości Numizmatyczne, rok XXV (1981), zeszyt 3—4 (97—98). W jej zakończeniu autor przedstawił również propozycję chronologii odmian pięciogroszówek. Główną tezą tej pracy jest stwierdzenie, że cały okres emisji monet bilonowych z datą 1840 należy podzielić na pięcioletnie podokresy, w których bito kolejno:

1. monety z wieńcem laurowym z trzema jagodami na rewersie (w typie monet emitowanych w latach 1835—1839).
2. monety z wieńcem laurowym odmiennego typu — z dwiema jagodami na rewersie. Po liczbie 10 — kropka.
3. monety z wieńcem laurowym j.w. Po słowie GROSZY — kropka.
4. monety z wieńcem laurowym j.w. Po 1840 — kropka.
5. monety z wieńcem laurowym j.w. Bez dodatkowej kropki.

Teza o zmianie rysunku rewersu co pięć lat jest całkowicie błędna.

Już pierwsze spojrzenie na okładkę numeru WN, w którym opublikowano pracę powinno zaniepokoić czytelnika.

Autor przypisał wszystkim rewersom jeden tylko typ awersu, a wiadomo, że ten zmieniał się z czasem. Zestawienie ilości monet wybitych w kolejnych pięcioleciach z obserwowaną częstotliwością występowania odmian przypisywanych tym okresom ujawnia więcej sprzeczności.

Zmiana znaku menniczego po 5-letnim okresie czasu		Zmiana znaku menniczego po 5-letnim okresie rzeczywistej działalności menniczej		
Odmiana	Lata	Ilość sztuk	Lata	Ilość sztuk
1	1842—1846	5.613.917	1842—1846	5.613.917
2	1847—1851	7.265.063	1847—1851	7.265.063
3	1852—1856	6.912.405	1853—1857	7.138.772
4	1857—1861	15.130.844	1858—1862	19.284.477
5	1862—1865	25.870.000 ²¹	1863—1865	21.490.000 ²¹

Zakładając, że Schmidt miał rację, należało by oczekiwać, że na sto dziesięciogroszówek powinno przypadać w przybliżeniu 35 monet z nowym wieńcem i bez kropek, 32 monety z kropką po roku i po 11 monet z kropką po GROSZY, po nominale i bez kropek ale z wieńcem starego typu. Kolekcjonerzy zainteresowani tematem wiedzą, że częstotliwość występowania niektórych typów jest całkiem inna.

W roku 2009 opublikowałem w Biuletynie Numizmatycznym (nr 2) artykuł „Chronologia dziesięciogroszówek Królestwa Polskiego z datą 1840” oparty na analizie rysunku stempli podbudowanej oszacowaniem rzadkości ich występowania dokonany przez Wittyga i Bolcewicza uzupełnionym własnymi spostrzeżeniami.

Chronologia, którą zaproponowałem została później częściowo skorygowana i uzupełniona. Stało się to po tym, jak w Biuletynie Numizmatycznym nr 2/2011 Rafał Janke opublikował informacje o zapiskach znakomitego XIX-wiecznego numizmatyka, Karola Beyera. Beyer przygotowując się do wydania „Skorowidza monet polskich od 1506 do 1824” zapisał w swoich notatkach, że monety bez kropek bito w 1843, z kropką po roku w 1844, z kropką po groszy w 1845 i z kropką po nominale w 1846 r. Jego świadectwo uznaję za bezdyskusyjne.

O ile oznaczanie kropkami kolejnych partii bilonowych monet można uzasadniać usiłowaniami spełnienia postawionego w 1841 wymogu pilnowania, by w obiegu była tylko niezbędna ilość monet i próbą uruchomienia mechanizmu uniemożliwiającego wywóz bilonu do Rosji, to wprowadzenie kropek na rewersach jednogroszówek z datą 1839 wydaje się dziwne. Oficjalny nakład groszy z tym rocznikiem nie przekraczał siedmiuset tysięcy sztuk. Obecność kropek na rewersie jednogroszówek wskazuje na bicie tych monet z datą 1839 w latach po roku 1840. W roku 1839 nie było potrzeby oznaczania części niewielkiego nakładu dodatkowymi znakami.

Poniżej zamieszczam zbiorcze tabele dla poszczególnych nominałów. Oprócz wielkości nakładów, prezentuję w nich prawdopodobną chronologię bicia odmian i wariantów.

1 GROSZ współczynnik przeliczeniowy 1 grosz = 0,5 kopiejki = 0,005 rubla						
Rok	Plage		Pusch/Demmeni		Odmiana/wariant	
	Sztuki	Ruble	Ruble	Sztuki	Numer	Opis
1835	541 687	2708,435	2705,730	541 146	1g1835-a/a 1g1835-a/b 1g1835-b/a	
1836	839 218	4196,090	4194,495	838 899	1g1836-a/a 1g1836-b/a 1g1836-b/b 1g1836-c/a	
1837	1 016 394	5081,970	5080,850	1 016 170	1g1837-a/a 1g1837-a/b 1g1837-b/a 1g1837-b/aa 1g1837-b/b 1g1837-c/a 1g1837-c/b 1g1837-d/a	
1838	487 548	2437,740	2436,765	487 353	1g1838-a/a 1g1838-b/a 1g1838-b/b	
1839	670 398	3351,990	3351,455	670 291	1g1839-a/a 1g1839-a/b 1g1839-b/a	1839 brak szeryfa duże cyfry daty
1840	242 820	1214,100	1214,100	242 820	1g1840-a/b	1840 przeróbka daty z 1837
1841	372 377	1861,885	1861,885	372 377	1g1841-a/a	
1842	1 798 970	8994,850	8984,850	1 796 970	1g1840-b/a	1840 brak szeryfa duże cyfry daty
1843	1 324 456	6622,280	6325,480	1 265 096		1839 kropka po roku
1844	1 258 574	6292,870	6292,870	1 258 574	1g1839-c/a	1839 kropka po GROSZ 1839
1845	2 126 730	10633,650	8767,490	1 753 498	1g1839-d/a 1g1839-e/a	kropka po GROSZ i po roku
1846	1 104 902	5524,510	5524,510	1 104 902		1839 szeryf, małe cyfry
1847	1 715 460	8577,300	8577,300	1 715 460	1g1839-b/b	1840
1848	342 374	1711,870	2180,200	436 040	1g1840-a/a 1g1840-b/b	przeróbka daty z 1839
1849	2 161 128	10805,640	10802,285	2 160 457		1840 szeryf, małe cyfry
RAZEM	16 003 036	80 015,180	78 300,265	15 660 053		
po 1839	12 075 414	60 377,070	58 669,085	11 733 817		

3 GROSZE						
współczynnik przeliczeniowy 3 grosze = 1,5 kopiejki = 0,015 rubla						
Rok	Plage		Pusch/Demmeni		Odmiana/wariant	
	Sztuki	Ruble	Ruble	Sztuki	Numer	Opis
1835	184 846	2772,690	2770,425	184 695	3g1835-a/a	
1836	243 815	3657,225	4011,480	267 432	3g1836-a/a	
1837	398 173	5972,595	5971,695	398 113	3g1837-a/b 3g1837-a/a	
1838	288 292	4324,380	4322,025	288 135	3g1838-a/a	
1839	333 368	5000,520	4998,555	333 237	3g1839-a/a 3g1839-b/a 3g1839-c/a	
1840	117 815	1767,225	1767,225	117 815	3g1840-a/a 3g1840-b/d	szeryf / 1-2-2-1-1 bez szeryfa / 1-3-1-2-1
1841	242 391	3635,865	3635,865	242 391	3g1841-a/a	
1842	216 559	3248,385	3248,385	216 559	3g1840-a/a	szeryf / 1-2-2-1-1
1843	239 918	3598,770	3895,560	259 704	3g1840-b/d	bez szeryfa / 1-3-1-2-1
1844	334 124	5011,860	5011,860	334 124	3g1840-c/a	kropka po roku
1845	0	0,000	1920,450	128 030	3g1840-d/a	kropka po GROSZE
1846	145 714	2185,710	2185,710	145 714		
1847	201 714	3025,710	3025,710	201 714	3g1840-b/a 3g1840-b/b	
1848	2 044 224	30663,360	30195,030	2 013 002	3g1840-b/c 3g1840-e/a	szeryf / 1-3-1-2-1
1849	473 818	7107,270	5601,150	373 410		
RAZEM	5 464 771	81 971,565	82 561,125	5 504 075		
po 1839	3 773 886	56 608,290	56 851,080	3 790 072		

Falszerstwa na szkodę emitenta

Spośród drobnych monet Królestwa Polskiego datowanych 1835 — 1841 najczęściej fałszowano dziesięciogroszówki. Najmniej opłacalne było fałszowanie groszy, najtrudniejsze technicznie było fałszowanie trojaków — nie natknąłem się na falsyfikaty tych nominałów ani o nich nie słyszałem. Nie znam przyczyn, dla których nie słyhać również o fałszowaniu pięciogroszówek.

Dziesięciogroszówki fałszowano na różne sposoby. Znane są zarówno falsyfikaty odlewane, jak i bite stemplami. O produkowanie tych ostatnich podejrzewano wytwórnice guzików, a to z racji wyposażenia w prasę, dostępu do miedzianej blachy i wykwalifikowanego personelu. Znany jest fakt sprzedaży punc przez nieuczciwego pracownika mennicy. Nabywcą był właśnie producent guzików, Samuel Münheimer. Stemple odebrano mu gdy przerabiał je na matryce do tłoczenia guzików. Stąd wniosek, że musiały to być stemple awersu, z cesarskim orłem.

Fałszywe 10 groszy 1840 bite w miedzi stemplami ciętymi od ręki.
Zagłębienia widoczne po obu stronach to prawdopodobnie ślady
po testowaniu oryginalności monety.

Fałszywe dziesięciogroszówki bite stemplami.

10 groszy 1840 — odlewy w miedzi. Ciemne plamy na dolnym zdjęciu, to pozostałości „srebrzenia”.

Najczęściej fałszowano dziesiątki z datą 1840, ale trafiają się też fałszywe egzemplarze innych roczników.

Fałszywa dziesiątka z rocznika 1837
Zły stan uniemożliwia określenie technologii w jakiej wykonano monetę.

Dostęp do materiału był zresztą najmniejszym problemem, bo miedziane grosze rozmiarem i wagą były bardzo zbliżone do bilonowych dziesięciogroszówek. Odnotowano fałszerstwa, których autorzy nie próbowali nawet przebijać groszy, tylko zadowalali się pokrywaniem jednogroszówek jasnym metalem. Czasem wcześniej wydrapywali jeszcze zero obok jedyńki i literę Y po GROSZ. W warunkach słabego oświetlenia łatwo można było pomylić je z dziesiątkami.

Prymitywne przeróbki grosza na dziesięciogroszówkę.

Zaawansowane fałszerstwa — nowy nominał i litera Y dodane nieustaloną metodą.

Zbierajmy Monety

Moneta nie musi być piękna. Moneta musi mieć swoją historię.

Mam archiwum zdjęć monet, których z różnych powodów nie udało mi się kupić. Między innymi jest tam zdjęcie zadziwiającej monety, którą w lutym 2021 r. oferowano na eBay — miedzianego fałszerstwa dziesięciogroszówki „zalegalizowanego” przez usunięcie cyfry zero, ale z pozostawieniem GROSZY — litera Y nie została usunięta.

Zdarzyło się również, że oryginalne monety zostały wzięte za falsyfikaty. Zamieszanie wywołało pojawienie się dziesięciogroszówek z kropką po 10. Najwidoczniej nie dostrzeżono kropek po dacie i po GROSZY, które pojawiły się na monetach już wcześniej. Dopiero duża kropka po 10, dobrze widoczna w polu monety zaniepokoiła Kasę Powiatu łowickiego, do której takie monety trafiły w kwotach podatków. Obawiano się, że są to monety fałszywe i wystąpiono o wyjaśnienia do Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu. Ta wyjaśniła, że monety są prawdziwe, a kropka jest znakiem, który zastosowano w mennicy dla odróżnienia monet bitych z anachroniczną datą po roku 1840.

Interesującą informację na ten temat można znaleźć w 11 tomie Korpusu monet Rosji autorstwa Wielkiego Księcia Georgija Michajłowicza Romanowa:

Существуют экземпляры съ точкой послѣ цифры 10, послѣ слова groszy и наконецъ послѣ года. Монетный Дворъ въ виду цѣлей контроля распорядился въ 1841 г. выставлять точку, то послѣ 10, то послѣ слова groszy и наконецъ послѣ года. Публика отнеслась съ недоверіемъ къ такому нововведенію, которое затѣмъ было прекращено вслѣдствіе полученнаго изъ Петербурга запрещенія.

W wolnym tłumaczeniu:

„Istnieją egzemplarze z kropką po cyfrze 10, po słowie groszy i w końcu po roku. Mennica dla celów kontroli rozporządziła w 1841 r. umieszczać kropkę to po 10, to po słowie groszy i w końcu po roku. Ludność odniosła się do tej nowinki której wkrótce zaniechano w następstwie zakazu otrzymanego z Petersburga”.

Zakaz musiał mieć miejsce w roku 1848 lub następnym i w późniejszym okresie najprawdopodobniej był przestrzegany.

Do materiałów archiwalnych dotarła i sprawę opisała Janina Leskiewiczowa (Wiadomości Numizmatyczne, rok XV (1971), zeszyt 2, str. 117). Dokumenty sprawy przechowywane są w archiwum w Łodzi (sygnatura: 39/2132/0/60, tytuł i daty: Akta dotyczące się pieniędzy fałszywych i biletów bankowych; 1844—1854).

W początku 1846 r. podjęto starania o zmianę rysunku miedzianych jednogroszówek. Znamy pismo z 20 stycznia 1846 r., w którym pojawia się wniosek o zmianę rewersu tych monet polegająca na zastosowaniu słownego określenia nominału (JEDEN GROSZ) i usunięciu wieńca okalającego napis. Miało to na celu uniemożliwienie fałszowania 10-groszówek przez dodanie na groszu zera po jedynce i późniejsze srebrzenie monety. Odpowiedź z 9 lutego tegoż roku była krótka i zdecydowana. Nie zezwolono na żadne zmiany rysunku, polecono jedynie, by zwracać baczniejszą uwagę na ujawniane fałszerstwa.

Trzy lata później, w sierpniu 1849 r. nakazano zaprzestanie produkcji miedzianych monet bitych w/g wzoru z roku 1835.

Falsyfikaty na szkodę kolekcjonerów

Wśród zdawkowych monet Królestwa Polskiego datowanych 1835 — 1841 jest wiele rzadkich odmian. Mimo tego zagrożenie ze strony fałszerstw na szkodę kolekcjonerów jest znikome. Problemem większym, niż unikanie fałszerstw jest zdobycie monet w odpowiednim stanie zachowania.

Pierwszym, do niedawna jedynym przypadkiem, w którym podejrzewam nieuczciwe działanie, jest moneta, która sprowokowała międzynarodową internetową dyskusję.

Moneta, 10 groszy 1840 z „otwartą czwórką” została opublikowana w roku 2004 na rosyjskim forum dyskusyjnym.

11 июл 2004, 15:33:28

Что известно про такую разновидность 10 гр. 1840
(на скане слева, справа обычная для сравнения)?

Później dyskusja przeniosła się na cafe Allegro i była kontynuowana w kilku wątkach. Śledziłem żywo całą dyskusję i zabierając w niej głos skłoniłem się do stwierdzenia, że to falsyfikat na szkodę emitenta.

W ciągu kilku lat od tamtej dyskusji nie ujawnił się następny egzemplarz spod tych samych stempli, co uprawdopodobniło tezę o próbie wprowadzenia „nowej odmiany” do obiegu kolekcjonerskiego.

Drugi przypadek pojawił się na eBay dopiero w maju 2011 r. (aukcja nr 380340030018 „Russland / Polen Silber Münze 10 GROSZY 1840 W W Raarr” zakończona 22-05-2011 19:44:31 CEST kwotą 63 euro).

Obecnie uważam, że to współczesny falsyfikat na szkodę kolekcjonerów. Przede wszystkim ze względu na stan zachowania monety, niespotykane dobre, jak na fałszerstwo, które miało trafić do obiegu.

Od czasu do czasu pojawiają się też oferty gorzej lub lepiej wykonanych rzadkości lub „rzadkości”. Na przykład 10 groszy 1841

albo dziesięciogroszówki bez ostatniej cyfry daty.

Ten falsyfikat wybito(?) na dodatek odwróconym stemplem.

Z tego samego, jak przypuszczam, warsztatu pochodzi ta, „zwykła” dziesięciogroszówka.

Jej niezwykłość polega na wyraźnym przesunięciu stempla awersu, powodującym obcięcie części rysunku. To nietypowe, bo ten rocznik bito już na nowoczesnych maszynach z krążkiem utrzymywanym centralnie przez pierścień.

W podobnym stylu wykonano kolejny falsyfikat — 10 groszy 1840 z błędem w znaku mennicy, W — W zamiast M — W.

Na awersie **W — W** wygląda, jak **W**, a nie jak odwrócone do góry nogami **M** (patrz 10g1840-g/b). Fałszerz nie wzorował się na oryginalnych monetach, tylko posłużył się rysunkiem z ilustrowanego Skorowidza E. Kopickiego (poz. 9391).

9391

Rewers tej monety też jest nietypowy — liternictwo nie pasuje do żadnej znanej odmiany dziesiątek, ani z 1840 r. ani z lat wcześniejszych; liście w gałązce laurowej wyglądają na zdwojone.

Przedstawione wyżej przykłady są na tyle charakterystyczne, że kolekcjoner, który widział odpowiednio dużą ilość monet oryginalnych nie będzie miał problemu z oceną ich autentyczności. Podróbki demaskują w pierwszym rzędzie powierzchnia tła monet i liternictwo.

Jeszcze mniejszą trudność sprawia ocena autentyczności współczesnych, chińskich falsyfikatów.

Chińskie dziesięciogroszówki z różnymi rocznikami.

Na wszystkich św. Jerzy jest w zbroi z płaszczem,
a litera G z szeryfem.

AliExpress

Kopieje 28...

Wszystkie kategorie

Korzyść życzeń

Zaloguj się / Przyłącz się do Mojego AliExpress

Now here? Get your coupons!

Sklep: Robert's shop | Otwarty: 6 lat | Najlepsza marka | Brak oceny | Obserwuj

Store Home | Products | Sale Items | Top Selling | New Arrivals | Feedback

Strona główna > Strona główna sklepu > Produkty > Poland coins

Polska 1840 1 Grosz monety kopia darmowa dostawa

Pokaż oryginalny tytuł w języku angielskim

Cena: US \$2.49 / sztukę

Cena po zniżce: **US \$1.54** / sztukę 36% Pozostało dni: 11

Pobierz naszą aplikację, aby zobaczyć ekskluzywne ceny

Cena bez podatku

Wysyłka: **Darmowa dostawa do Polski przez China Post Registered Air Mail**

Przewidywany czas dostawy: 23-43 dni

Ilość: sztuk (998 sztuk dostępnych)

Suma: **US \$1.54**

Kup teraz | Dodaj do koszyka

Dodaj do listy życzeń

Oferta obejmuje również inne nominały — tu 1 grosz 1840 awers identyczny, jak na dziesięciogroszówkach.

Kalendarium — prawo i wydarzenia

1835

Pismo namiestnika Królestwa Polskiego, księcia Paskiewicza do hrabiego Grabowskiego, zawierające propozycję przedstawienia cesarzowi nowych wzorów monet miedzianych i bilonowych (nominały 1, 3, 5 i 10 groszy) i zwrócenia się z prośbą o zezwolenie na bicie tych monet w ilości 1 milion złotych rocznie

Oprócz tej propozycji pismo zawiera krótkie podsumowanie realizacji upoważnienia do wybicia bilonu na kwotę trzech milionów złotych:

— do wybuchu powstania wybito monety na kwotę 2.505.913 złotych,

— rząd powstańczy wyemitował bilon na kwotę 3.816.115 złotych,

— do marca 1835 r. wycofano bilon powstańczy na kwotę 572.609 zł i zdeponowano go w Banku Polskim, po czym w obiegu pozostało 3.322.102 zł monet bitych stemplami rewolucyjnymi.

Namiestnik proponuje przebicie monety rewolucyjnej na nową monetę polsko-rosyjską.

20 Марта (1 Апрель) 1835 года.

№ 31. *Отношение Намѣстника Царства Польскаго къ Министру Статсъ-Секретарю, Гр. Грабовскому, № 21.398.*—
О представленіи на усмотрѣніе Государя Императора новыхъ рисунковъ для биллона, и объ исходатайствованіи Высочайшаго разрѣшенія на перчеканку польской монеты съ революціоннымъ штемпелемъ.

Monsieur le Comte.

En conséquence de la décision du Conseil d'Administration prise à sa séance du 22 Mai (3 Juin) de l'année dernière, la Direction des Monnaies a commencé à frapper les nouvelles monnaies d'or et d'argent au coin prescrit en vertu de l'Oukase de S. M. IMPÉRIALE et ROYALE adressé au Sénat dirigeant en date du 1 (13) Mai de l'année dernière.

La Commission des Finances et du Trésor en présentant au Conseil d'Administration des échantillons des dites monnaies avec les dessins ci-joints des timbres pour la petite monnaie d'argent et de cuivre, a exposé que selon la volonté de feu S. M. L'EMPEREUR et ROI ALEXANDRE I de glorieuse mémoire manifesté par l'office du Ministre Secrétaire d'Etat en date du 22 Mai (3 Juin) 1825 la Direction des Monnaies de Varsovie, fut autorisée à frapper du billon:

jusqu'à concurrence de la somme de . . .	3.000 000 fl.	3
qu'il n'en a été frappé jusqu'au 1 Décembre 1830 que pour la somme de . . .	2.505.913 »	3
qu'il restait par conséquent à frapper encore pour . . .	494.086 »	27
mais comme durant la révolution, il en a été frappé et mis en circulation pour la valeur de . . .	3.816.115 »	28
il en résulte qu'on en a frappé en sus l'autorisation Suprême pour . . .	3.322.102 »	1

Or, quelque considérable que soit cette somme dont il faut cependant déduire le billon portant le timbre révolutionnaire retiré de la circulation et déposé à la Banque de Pologne au montant de 572.609 fl. et bien que depuis l'année 1810 il a été frappé à Varsovie du billon d'argent et du cuivre pour 16.065.000 fl. néanmoins le manque de la petite monnaie se fait sentir dans le pays.

La Commission a observé d'ailleurs que comme le billon est à l'égard de petites sommes d'argent ce que sont les Billets de Banque à l'égard de sommes plus considérables, c'est-à-dire un signe d'échange représentant une valeur réelle, il s'en suit, que toute émission du billon, non proportionnée au besoin absolu, ne ferait qu'en affaiblir le crédit et occasionnerait des fluctuations, qui pourraient influer d'une manière pernicieuse sur le cours des effets publics, d'autant plus qu'il se trouve maintenant une grande affluence de Billets de Banque.

C'est pour maintenir par conséquent la masse du billon au dessous de la quantité exigée, que la Commission a résolu de se concerter toujours avec la Banque de Pologne dont les notions, puisées dans le mouvement du commerce, réunies à celles que présente la marche de l'administration, pourront dans tous les cas servir à la dite Commission d'indice certain à cet égard.

Quant au projet des nouveaux timbres pour le billon d'argent et de cuivre, la Commission des Finances a représenté que pour se conformer strictement à la volonté de SA MAJESTÉ, qui prescrit d'introduire dans les monnaies de l'Empire et du Royaume une complète uniformité, les modèles, en ont été pris, quant aux armoiries, des timbres adoptés pour les grosses pièces de monnaies d'argent.

Le dessin ci-joint présente la différence qu'il y a entre les timbres actuels du billon et ceux que l'on propose.

Les initiales M. W. gravées au bas, sur le timbre projeté, indiquent la Monnaie de Varsovie.

Cependant, quant à l'inscription à mettre sur le billon, en deux langues russe et polonaise on a rencontré des difficultés, car par exemple pour les pièces de 10 gros on ne pourrait employer que la dénomination de 5 copeks, ce qui ne saurait être admis puisque la valeur nominale d'une pièce de 5 copeks répond à sa valeur intrinsèque, tandis que le billon de 10 gros ne vaut point son taux nominal.

Le Conseil après avoir examiné les conclusions du rapport de la Commission, prenant en considération, que le timbre proposé pour le billon d'argent et de cuivre est adopté autant que possible aux modèles des grosses monnaies d'argent et que, quant à l'émission de ce Billon il convenait d'en proportionner la quantité aux besoins du pays; que son insuffisance pourrait être préjudiciable non seulement aux habitants, mais aussi aux troupes cantonnées dans le Royaume; qu'il importait avant tout, de retirer le billon au timbre révolutionnaire, retiré de la circulation comme il a été dit ci-dessus au montant de 572.600 fl., et qu'enfin, si on prend pour base l'expérience acquise sous ce rapport, on pourrait mettre chaque année en circulation de la monnaie du billon pour la valeur de 1.000.000 fl.; a résolu à sa séance du 5 (17) Mars

1. De soumettre à la décision ultérieure de SA MAJESTÉ les dessins de timbres de la petite monnaies devant circuler à l'avenir.
2. De solliciter auprès de SA MAJESTÉ l'EMPEREUR et ROI, l'autorisation nécessaire à l'effet de faire refrapper la monnaie marquée du timbre révolutionnaire, déposée à la Banque au montant ci-dessus désigné et enfin,
3. De supplier SA MAJESTÉ de daigner autoriser le Trésor du Royaume que sans compter le billon provenant de l'époque révolutionnaire et qui doit être frappé à neuf, il puisse, à partir du 1 Janvier de l'année courante, et après s'être concerté au préalable avec la Banque de Pologne, mettre chaque année en circulation du billon d'argent et du cuivre pour la valeur d'un million de

florins, sauf la restriction qu'une quantité plus considérable, si elle était reconnue nécessaire, ne pourrait être émise qu'en vertu d'une autorisation spéciale de SA MAJESTÉ.

J'ai l'honneur d'inviter Votre Excellence à vouloir bien soumettre ces résolutions du Conseil à l'EMPEREUR et ROI, notre auguste maître, et en faire connaître, la décision Suprême qui sera intervenue à cet égard.

Agréez Monsieur le Comte, les assurances de ma considération la plus distinguée.

Prince *Jean de Varsovie.*

Varsovie ce 20 Mars (1 Avril) 1835.

(Akta Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego. № Vol. 2.40 a. Sek. VIII. 18. a. «O mennicy, kursie monet, assygnat»).

Pismo hrabiego Grabowskiego do namiestnika Paskiewicza informujące o zatwierdzeniu przez cesarza rysunków stempli drobnych monet, o zgodzie przebicia przechowywanych w Banku Polskim monet powstańczych na nową monetę oraz o zgodzie na bicie nowej monety srebrnej na kwotę do miliona złotych.

6 (18) Мая 1835 года.

№ 32. *Письмо Министра Статсъ-Секретаря, Гр. Грабовскаго, къ Намѣстнику Царства Польскаго. № 605.*— **О ВЫСОЧАЙШЕМЪ УТВЕРЖДЕНИИ НОВЫХЪ РИСУНКОВЪ ДЛЯ БИЛЛОНА, РАЗРѢШЕНИИ ОТЧЕКАНИТЬ ЕГО НА 1.000.000 ЗЛОТЫХЪ И О ДОЗВОЛЕНИИ ПЕРЕЧЕКАНИТЬ БИЛЛОНЪ СЪ РЕВОЛЮЦИОННЫМЪ ГЕРБОМЪ.**

Mon Prince,

En conséquence des propositions du Conseil d'Administration, consignées dans l'office dont Votre Altesse m'a honoré le 20 Mars (1 Avril) a. c. № 21.398, L'EMPEREUR et Roi a daigné déclarer:

1. que SA MAJESTÉ approuvait gracieusement les dessins des timbres de la petite monnaie, devant circuler à l'avenir,— dessins qui se trouvaient annexés à l'office précité;
2. qu'Elle accordait l'autorisation nécessaire à l'effet de faire refrapper le billon marqué du timbre révolutionnaire, déposé à la Banque de Pologne au montant de 572.609 florins et enfin;
3. qu'Elle autorisait aussi le Trésor du Royaume à émettre en billon d'argent et du cuivre, outre la somme ci-dessus de 572.609 florins, une autre d'un million de florins, en ajoutant que, si le besoin de la circulation exigeait une nouvelle émission, L'EMPEREUR et Roi accorderait une autorisation à cet effet dès que le Conseil lui en aura fait la proposition.

Je m'empresse de notifier à Votre Altesse ces dispositions de SA MAJESTÉ, et je profite de l'occasion pour lui renouveler les assurances de la respectueuse considération avec laquelle j'ai l'honneur d'être

Mon Prince de Votre Altesse, le très-humble et très-obéissant serviteur Comte *Etienne Grabovski*.

(Akta Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego. № Vol. 2.400. Sek. VIII. 18. a. «O mennicy, kursie monet. assvgnat»).

1837

Decyzja unieważniająca monety bite w okresie Powstania Listopadowego i zakazująca ich przyjmowania przez urzędy skarbowe od 1 stycznia 1838.

14 (26 Мая) 1837 года

№ 33. Выпись из Журнала Засѣданій Совѣта Управленія 14 (26 Мая) 1837 года. — О прекращеніи съ 1838 года пріема монеты, выпущенной революціоннымъ правленіемъ въ 1831 году.

Пріемля въ уваженіе, что изытіе изъ обращенія всякой монеты сопряжено съ потерями многихъ частныхъ лицъ и находя, что монеты серебряная и мѣдная, были чеканены во время мятежа той же пробы, какая узаконена Высочайшимъ Декретомъ 19 Ноября (1 Декабря) 1815 года и что по сему она можетъ быть перечеканена безъ урона въ цѣнности, Временное Правленіе Царства Польскаго постановленіемъ своимъ отъ 21 Ноября (3 Декабря 1831) года, дозволило принимать означенную монету во всѣ казенныя подати и сборы, съ тѣмъ, чтобы по мѣрѣ поступленія ея въ казну, передавать оную на Монетный Дворъ для перечеканки, надѣясь, что симъ способомъ монета сія въ короткое время можетъ быть изъ обращенія изыта, безъ особеннаго потрясенія.

Какъ однакоже, помянутая монета до сихъ поръ замѣчается въ обращеніи и Казначейства все еще должны заниматься пріемомъ и отдѣленіемъ ея отъ прочей монеты, то Правительственная Коммиссія Финансовъ вошла съ представленіемъ: не угодно ли будетъ Совѣту въ дополненіе приведеннаго выше постановленія Временнаго Правленія, дать разрѣшеніе на изытіе изъ обращенія монеты съ революціоннымъ гербомъ, съ тѣмъ, чтобы она не далѣе какъ только по исходѣ нынѣшняго года была казначействами въ податяхъ принимаема или вымѣниваема.

Совѣтъ, разсуждая, что слишкомъ пятилѣтнее протеченіе времени, весьма было достаточно для изытія вполнѣ выпущенной съ революціоннымъ гербомъ монеты, и что по сему, равно какъ по весьма малому, въ обращеніи остающемуся, количеству оной, можно приступить къ мѣрѣ Комиссіею Финансовъ предполагаемой, — положилъ: настоящее представленіе ея утвердить. А дабы никто не могъ отговариваться невѣдѣніемъ о такомъ распоряженіи, то предоставить Комиссіи Финансовъ опубликовать оное въ скорѣйшемъ времени посредствомъ всѣхъ газетъ Губернскихъ Денниковъ.

Поступило и слушано 14 (26 Мая).

(Akta Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego. № Vol. 2.400 a Sek. VIII. 18. a. «O mennicy, kursie monet, assygnat»).

1838

23 stycznia przesunięto ostateczny termin wycofania bilonowej i miedzianej monety powstańczej na 1 czerwca 1938.

Po tej operacji okazało się, że do kas skarbowych nie zwrócono trojaków i dziesięciogroszówek z 1831 r na sumę przeszło 1,1 miliona złotych.

Propozycja dyrektora mennicy, by zmienić rant 10-groszówek z gładkiego na karbowany

Dla nadania wybijanym w obrączce 10 groszówkom większej piękności, dla tem zupełniejszego odróżnienia ich od 1 złotówek, których obwód o mała co jest większy od 10 groszówek i dla ułatwienia samegoż obrączkowania blaszek 10 groszowych: Dyrekcyja Mennicy jest zdania, iżby te wybijane były z karbem na brzegu, podobnie jak go mają 3 groszówki.

Wzory podobnie wybitych 10 groszówek w liczbie sztuk 10 przy niniejszem z prośbą zwrotu przedstawiają się. Dyrekcyja ma zaszczyt upraszać o upoważnienie do wprowadzenia w wykonanie zamierzonego w wybijaniu 10 groszówek polepszenia.

Dyrektor Bienkowski.

Członkowie Dyrekcyi.

W Warszawie, d. 3 (15) Marca 1838

Odmowa — 10-groszówki mają nadal mieć gładki rant

Ponieważ odmiana ta byłaby przeciwną Dekretowi Najjaśniejszego Pana o monetach Polskich, przeto poprzestać na wybijaniu bilonu w obrączce.

Ostrowski.

Dnia 15 (27) Marca 1838 roku.

1 września 1838 r.

Dyrektor mennicy, Ignacy Bieńkowski usiłuje popełnić samobójstwo kalecząc się brzytwą.

26 września 1838 r.

Śmierć dyrektora Bieńkowskiego. Dyrektorem mennicy zostaje Mikołaj Biernacki.

1840

Odpowiedź na prośbę o zezwolenie na wybicie w Warszawie monet zdawkowych

Stwierdzono, że z dozwolonej kwoty pozostało jeszcze do wykorzystania 36.707 złotych i 16 groszy. W związku z tym, że w obiegu jest wystarczająca ilość monet bilonowych (5 i 10 groszy) poleca się wykorzystać wymienioną kwotę na wybicie miedzianych 3- i 1-groszówek w proporcji 2/3 w trojakach i 1/3 w groszach. Jednocześnie postawiono wymaganie, by dyrekcja mennicy przedstawiła nowy projekt jednogroszówki (prawdopodobnie miało to związek z pojawiającymi się fałszerskimi przeróbkami groszy na dziesięciogroszówki).

Въ отвѣтъ на рапортъ Дирекціи Монетнаго Двора отъ 28 Февраля (6 Марта) сего года № 346, объ исходатайствованіи новаго соизволенія на чеканку мелкой монеты, Правительственная Коммиссія Финансовъ и Казначейства объявляетъ, что какъ изъ вѣдомости за минувшій апрѣль видно, что по послѣднему соизволенію осталось не отчеканеннаго биллона еще на сумму (36.707 зл. 16 гр.) 5.506 руб. 13 коп., то до отчеканки сей суммы, слѣдуетъ приостановить ходатайство на счетъ новаго выпуска размѣнной монеты.

Чтоже касается отчеканки мелкой монеты на означенную сумму, Коммиссія Финансовъ во вниманіе того, что нынѣ находится въ обращеніи достаточное количество размѣнной серебряной монеты, а очень часто оказывается недостатокъ мѣднаго биллона, предписываетъ Дирекціи Монетнаго Двора, отчеканить мѣдной монеты на упомянутую сумму, а именно:

- а) $\frac{2}{3}$ всей суммы 3 грошевииковъ.
- б) $\frac{1}{3}$ » » 1 »

Но относительно послѣдняго рода монеты, Дирекція Монетнаго Двора обязана прежде всего, представить на утвержденіе Коммиссіи Финансовъ проектъ новаго, въ измѣненномъ видѣ, образца штемпеля 1 грошевой монеты.

По окончаніи выдѣлки биллона на означенную сумму Дирекція Монетнаго Двора представить рапортъ, для дальнѣйшихъ по сему предмету распоряженій.

Директоръ Отдѣленія
Статскій Совѣтникъ *Островскій*.
Начальникъ Секціи *Колаковскій*.

Варшава 8 (20) Мая 1840 года. № 19.377.

(Архивъ бывш. Коммиссіи Финансовъ при Варшавской Казенной Палатѣ).

W odpowiedzi na wyżej wymienione pismo, dyrekcja mennicy przekazuje 5 rysunków kursujących groszy i projekt nowego grosza.

Dyrekcja informuje, że podstawą nowego projektu jest chęć uniemożliwienia przeróbek groszy na dziesięciogroszówki, łatwych ze względu na podobieństwo wielkości i rysunku stempli tych nominałów. Dla odróżnienia groszy od dziesiątek zaproponowano usunięcie wieńca okalającego nominał i datę na rewersie. Dyrekcja zaproponowała również, by w przypadku zaakceptowania nowego wzoru, wycofać z obiegu stare grosze i przebić je na nowe.

Въ Правительственную Комиссію Финансовъ и Казначейства, Дирекцію Генеральнаго Контроля.

Во исполненіе предписанія Правительственной Комиссіи Финансовъ отъ 8 (20) Мая того года, за № 19.377, Дирекція Монетнаго Двора имѣетъ честь представить пять рисунковъ настоящей и проектъ новой одногрошевой монеты.

При составленіи проекта, Дирекція имѣла въ виду отвратить поддѣлку 10-ти грошевой монеты изъ 1 грошевиковъ, которая оказалась злоумышленникамъ удобною, вслѣдствіи одинаковаго объема и подобія штемпеля сихъ монетъ. Измѣненіе штемпеля послѣдовало только въ томъ, что настоящій есть съ вѣнкомъ, а проектируемый безъ вѣнка, и по мнѣнію Дирекціи, переменна эта можетъ достаточно препятствовать злоупотребленіямъ.

Въ случаѣ утвержденія сего проекта, настоящую одногрошевую монету слѣдовало бы постепенно изъять изъ обращенія и затѣмъ перечеканить подъ новымъ штемпелемъ.

И. д. Директора *М. Бернацкій.*

Члены Дирекціи: *Пушъ.*

Жабинскій.

Варшава 15 (27) Іюля 1840 года.

При этомъ былъ приложенъ рисунокъ одногрошевика, на оборотной сторонѣ котораго помѣщена надпись: 1 | grosz | 1840, безъ вѣнка кругомъ.

(Архивъ бывш. Коммисіи Финансовъ, при Варшавской Казенной Палатѣ).

Kolejne pismo dotyczące problemów z monetami o nominale 1 grosz

Po przypomnieniu przepisów z 1818 i 1834 r. określających między innymi rysunek groszy następuje powtórzenie opisu procederu fałszerskich przeróbek groszy na 10-groszówki. Po opisie propozycji dyrekcji mennicy warszawskiej (grosze bez wieńca) poddaje się pod rozwagę dyrekcji mennicy, czy nie należało by wprowadzić na jednogroszówki oznaczenie nominału nie cyfrą, lecz słownie.

Съ 1815 года на основаніи Высочайшаго указа 19 Ноября (1 Декабря) того года, Дирекція Монетнаго Двора чеканила монету по пробѣ и подѣ штемпелемъ опредѣленнымъ упомянутымъ указомъ.

Въ 1834 году Государь Императоръ, объявивъ Высочайшую волю, относительно измѣненія рисунка штемпелей золотой и серебряной монеты, повелѣть соизволилъ: представить Его Величеству проектъ измѣненія рисунка штемпеля серебрянаго и мѣднаго биллона. Въ исполненіе сего Дирекція Монетнаго Двора представила проектъ новаго рисунка и штемпеля биллона, который утвержденъ Высочайшимъ повелѣніемъ 6 (18) Мая 1835 года, № 605.

Подѣ таковымъ штемпелемъ чеканится до нынѣ упомянутая монета.

Но какъ видѣ грошей, далъ поводъ злоумышленникамъ къ поддѣлкѣ грошевой монеты на 10-ти грошевую, посредствомъ полуды и выставленія возлѣ цифры 1, нуля, и въ уваженіе того, чтобы количество мѣдныхъ монетъ — 3 грошевой и 1 грошевой — было соразмѣрно, Правительственная Коммиссія Финансовъ и Казначейства предписала Дирекціи Варшавскаго Монетнаго Двора 8 (20 Мая) 1840 года № 19.377 отчеканить сихъ монетъ на остальную по послѣднему соизволенію для чеканки биллона, сумму 36.707 зл. 16 гр. въ слѣдующемъ размѣрѣ, а именно:

въ $\frac{2}{3}$ 3 грошевикомъ,
» $\frac{1}{3}$ 1 »

но съ тѣмъ чтобы чеканка 1 грошевикомъ послѣдовала подѣ измѣненнымъ штемпелемъ и для сей цѣли предписала Дирекціи Монетнаго Двора представить проектъ рисунка для новаго штемпеля.

Въ исполненіе сего Дирекція представила приобщенный къ сему рапортъ и образцы новыхъ штемпелей для 1 грошевикомъ съ заключеніемъ, чтобы таковыя чеканены были безъ вѣнка, а съ увеличеніемъ буквъ, ибо таковая переиѣна, по поводу очевидной разницы грошевикомъ, будетъ достаточнымъ предотвращеніемъ поддѣлки гроша посредствомъ полуды.

Основательно ли заключеніе Дирекціи Монетнаго Двора, а затѣмъ можетъ ли оно быть доложено Совѣту Управленія, для исходатайствованія Высочайшаго утвержденія, Общая Секція честь имѣетъ представить на высшее разрѣшеніе.

Начальникъ Секціи Яновскій.

Рѣшеніе. Дирекція Монетнаго Двора обсудить, не слѣдовало ли цифры «1» изобразить буквами, такъ какъ цифра эта удобна для поддѣлокъ, какія уже замѣчены съ настоящими грошами, тѣмъ болѣе, что публика можетъ не имѣть свѣдѣній объ особенныхъ знакахъ гроша и 10 грошевикомъ.

Директоръ Отдѣленія Островскій.

30 Августа (1 Сентября) 1840 года.

(Архивъ бывш. Коммиссіи Финансовъ при Варшавской Казенной Палатѣ).

1841

Dyrekcja mennicy przedstawia projekt grosza z oznaczeniem nominału w formie „jeden grosz” i datą 1841

Jednocześnie, przypominając uzasadnienie z raportu z roku 1839, dyrekcja prosi o pozwolenie na bicie drobnej monety miedzianej i srebrnej (bilonowej).

Въ Правительственную Коммиссію Финансовъ и Казначейства, Дирекцію Генеральнаго Контроля и Окладныхъ Сборовъ.

Дирекція Монетнаго Двора имѣетъ честь представить у сего проектъ рисунка одногрошевой монеты, исправленный согласно предписанію Е. П. Директора Дирекціи Генеральнаго Контроля, съ присовокупленіемъ, что замедленіе по сему дѣлу произошло отъ того, что, для достиженія въ проектируемомъ рисункѣ конечной исправности и симметріи штемпеля, рисунки были нѣсколько разъ передѣлываемы.

Въ дополненіе причинъ, по которымъ необходимо исходатайствованіе разрѣшенія на отчеканку новаго количества серебрянаго и мѣднаго биллона, Дирекція Монетнаго Двора, ссылаясь на свой рапортъ отъ 29 Мая (30 Іюня) 1839 года. № 962 долгомъ считаетъ представить и т. д.

И. д. Директора *Бернацкій*.

Члены Дирекціи: *Пуигъ*.

Жабинскій.

Рѣшеніе. Пріобщить къ дѣлу по причинамъ, не позволяющимъ предпринять въ настоящее время мѣръ по проектируемому измѣненію.

Директоръ Отдѣленія *Островскій*.

18 Февраля (2 Марта) 1841 года.

При этомъ былъ приложенъ рисунокъ одногрошевой монеты безъ вѣнка на оборотной сторонѣ и съ надписью: jeden | grosz | 1841.

(Архивъ бывш. Коммиссіи Финансовъ при Варшавской Казенной Палатѣ).

Odpowiedź jest negatywna — stwierdza się, że istnieją przyczyny, które nie pozwalają na zaproponowaną zmianę.

Decyzja cara Mikołaja I o ujednoczeniu monetarnych systemów Królestwa Polskiego i Cesarstwa Rosyjskiego.

Божією Милостію Мы Николай I Самодержецъ Всероссийскій Царь Польскій и проч., и проч., и проч.

Для окончательнаго уравниня монетной системы Царства Польскаго и Имперіи, по представленію Совѣта Управленія Царства, повелѣли Мы и повелѣваемъ:

Ст. 1. Основною единицею монетнаго вѣса въ Царствѣ, устанавливается Россійскій фунтъ; соотвѣтственно чему, употреблять на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ: для взвѣшиванія золота, серебра и мѣди, — Россійскій пудовый вѣсъ, раздѣляющійся на 40 фунтовъ; фунтъ на 96 золотниковъ; золотникъ на 96 долей; а для пробы золота и серебра, — пробирный фунтовый разновѣсъ, котораго фунтъ, по принятому въ Имперіи, раздѣленію, дѣлится на 96 золотниковъ золотникъ, на $\frac{5}{6}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ и $\frac{1}{6}$.

Не принимается въ счетъ: при взвѣшиваніи золота и серебра, ни въ лигатурномъ, ни въ чистомъ металлѣ, количество ниже одной доли; а при пробѣ, количество ниже $\frac{1}{6}$ доли золотника.

Ст. 2. Основною монетною единицею всѣхъ денегъ, обращающихся въ Царствѣ, устанавливается серебряный рубль.

Ст. 3. Предоставляется Варшавскому Монетному Двору выдѣлывать: золотую монету, подъ названіемъ полуимперіаль, пяти рублеваго достоинства, и серебряную крупную и мелкую монету въ рубль, 50-ть, 25-ть, 20-ть, 10-ть и 5-ть копѣекъ, сообразно утвержденному Нами особо рисунку, при семъ прилагаемому.

Ст. 4. Изъ одного фунта чистаго золота, чеканится 68 $\frac{4}{15}$ полуимперіала, цѣною въ 341 $\frac{1}{3}$ рубля; а изъ лигатурнаго фунта золота 88-й пробы 62 $\frac{26}{45}$ полуимперіала, цѣною въ 312 $\frac{8}{9}$ рубля. На семъ основаніи въ одномъ полуимперіалѣ заключается: чистаго золота 1 золотникъ 39 долей; съ лигатурою же вѣситъ онъ 1 золотникъ 51 $\frac{3}{11}$ доли.

Ст. 5. Терпимость (ремедиумъ) въ вѣсѣ золотой монеты допускается въ слѣдующемъ количествѣ: у кружка $\frac{1}{96}$ доля золотника, у фунта $\frac{1}{8}$ доля золотника болѣе или менѣе противъ узаконеннаго вѣса.

Ст. 6. Изъ одного фунта чистаго серебра чеканится 22 $\frac{34}{45}$ рубля, а изъ лигатурнаго фунта серебра 83 $\frac{1}{3}$, пробы 19 $\frac{61}{81}$ рубля. На семъ основаніи, во сто рублѣхъ заключается чистаго серебра 4 фунта 37 золотниковъ 84 доли; съ лигатурою же 5 фунтовъ 6 золотниковъ. Вѣсь серебряной монеты крупной и мелкой во вѣхъ ея видахъ и количество содержащагося въ оной чистаго серебра, опредѣляется нижеслѣдующимъ расчисленіемъ:

	Вѣсь серебра			
	лигатурнаго.		чистаго.	
	золот.	доли.	золот.	доли.
Въ рубль	4	82 $\frac{14}{25}$	4	21
» полтинѣ	2	41 $\frac{7}{25}$	2	10 $\frac{1}{2}$
» 25 копѣйкахъ	1	20 $\frac{16}{25}$	1	5 $\frac{1}{4}$
» 20 »	—	93 $\frac{39}{125}$	—	81
» 10 »	—	46 $\frac{82}{125}$	—	40 $\frac{1}{2}$
» 5 »	—	23 $\frac{41}{125}$	—	20 $\frac{1}{4}$

Ст. 7. Терпимость въ вѣсѣ серебряной монеты, допускается въ слѣдующемъ количествѣ: у каждаго кружка въ рубль, 4 доли золотника: въ полъ рубля 3 доли золотника, въ 25 и 20 копѣекъ 2 доли золотника; въ 10 и 5 копѣекъ 1 $\frac{1}{2}$ доли золотника; у ста рублей каждаго сорта серебряной монеты вмѣстѣ взвѣшиваемой, по 1 $\frac{1}{2}$ золотника, а у 1.000 рублей по 7 золотниковъ, — болѣе или менѣе узаконеннаго вѣса.

Ст. 8. Внутреннее достоинство заграничныхъ монетъ къ приему въ Казначейства Царства допускаемыхъ, опредѣляется по достоинству золотой и серебряной монеты, сообразно статьямъ 4 и 6 сего указа.

Ст. 9. Биллонъ серебряный и мѣдный Царства, впредь до дальнѣйшаго Нашего повелѣнія, остается на прежнемъ основаніи, съ тѣмъ, что наружный его видъ долженъ быть сообразенъ начертанію, которое будетъ утверждено Совѣтомъ Управленія Царства.

Ст. 10. Золото и серебро покупается на Варшавскій Монетный Дворъ: въ слиткахъ заграничныхъ, на коммерческомъ основаніи съ тѣмъ однако, чтобъ расходы на обработку металловъ во всякомъ случаѣ были покрыты; не въ слиткахъ же заграничныхъ, по цѣнѣ до нынѣ существовавшей, а именно: за одинъ фунтъ чистаго золота по 321 рубль 30 копѣекъ, а за одинъ фунтъ чистаго серебра 22 рубля 5 копѣекъ. Возвышеніе или пониженіе сей цѣны, смотря по обстоятельствамъ, предоставляется Совѣту Управленія Царства.

Ст. 11. Мѣдь покупается съ торговъ, посредствомъ вызова желающихъ.

Ст. 12. Указъ 19 Ноября (1 Декабря) 1815 года, по которому симъ указомъ отмѣняется, и указъ 1 Мая 1834 года прекращаютъ свое дѣйствіе.

Ст. 13. Исполненіе сего указа, который привести въ полное дѣйствіе съ 20 Декабря 1841 (1 Января 1842) года, возлагаемъ на Совѣтъ Управленія Царства, а въ особенности на Правительственную Коммиссію Финансовъ и Казначейства, со внесеніемъ въ Дневникъ Законовъ.

(Akta Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego. № Vol. 2.400. Sek. VIII. 18. a. O mennicy, kursie monet, asysgnat).

Tłumaczenie:

3 (15) października roku 1841 Wypis z protokołu Sekretariatu Stanu Królestwa Polskiego o zrównaniu systemu monetarnego Królestwa Polskiego i Cesarstwa.

Z Bożej łaski My Mikołaj I-y Cesarz i Samodzierzca Wszechrosyjski, Król Polski itd. itd. itd. Dla ostatecznego zrównania systemu monetarnego Królestwa Polskiego i Cesarstwa, na wniosek Rady Zarządzającej Królestwa, życzymy i nakazujemy:

Art. 1.

Jako podstawową jednostkę wagi monetarnej w Królestwie ustala się rosyjski funt, zgodnie z czym używać należy w Mennicy Warszawskiej:

dla ważenia złota, srebra i miedzi rosyjską wagę pudową, którą się rozdziela na 40 funtów, funt na 96 złotych, złotnik na 96 doli, a dla próby złota i srebra probierską i funtową wagę, której funt według przyjętego w cesarstwie podziału dzieli się na 96 złotych, złotnik na $\frac{5}{6}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ i $\frac{1}{6}$. Przy ważeniu srebra i złota zarówno jako metalu czystego czy jako stopu nie bierze się pod uwagę ilości mniejszej od jednej doli, a przy próbie ilości poniżej $\frac{1}{6}$ doli złotnika.

Art. 2.

Jako podstawową jednostkę monetarną wszystkich zasobów pieniężnych będących w obrocie w Królestwie ustala się srebrny rubel.

Art. 3.

Poleca się Mennicy Warszawskiej wykonywać monetę złotą pod nazwą: półimperiał wartości 5-ciu rubli i srebrną monetę grubą i zdawkową wartości: rubla, 50, 25, 20, 10, 5 kopiejek zgodnie z odrębnie zatwierdzonym rysunkiem, do niniejszego załączonym.

Art. 4.

Z jednego funta czystego złota wybija się $68 \frac{4}{15}$ półimperiałów, cena którego wynosi $341 \frac{1}{3}$ rubla; zaś z funta złota stopu 88-jej próby — $62 \frac{26}{45}$ półimperiała o cenie $3128/9$ rubla. Na tej podstawie jeden półimperiał zawiera czystego złota 1 złotnik 39 doli, a stopu złota 1 złotnik $51 \frac{3}{1}$ doli.

Art. 5.

Tolerancję (remedium) w wadze monety złotej dopuszcza się następującą: w krążku $1/96$ doli złotnika, w funcie $1/8$ doli złotnika, mniej lub więcej w stosunku do wagi ustawowej.

Art. 6.

Z jednego funta czystego srebra wybija się $22 \frac{34}{45}$ rubli, a z funta stopu srebra 83 $1/3$ próby, $19 \frac{61}{81}$ (rubli). Na tej podstawie: w stu rublach zawarte jest czystego srebra 4 funty 37 złotników 84 doli, zaś stopu 5 funtów 6 złotników. Wagę monety srebrnej grubej i zdawkowej we wszystkich rodzajach oraz ilość zawartego w niej czystego srebra określa poniższe obliczenie.

	waga srebra stopu		czystego	
	zołotników	doli	zołotników	doli
W rublu	4	$82 \frac{14}{25}$	4	21
W półtynie	2	$41 \frac{7}{25}$	2	$10 \frac{1}{2}$
W 25 kopiejkach	1	$20 \frac{16}{25}$	1	$5 \frac{1}{4}$
W 20 kopiejkach	—	$93 \frac{39}{125}$	—	81
W 10 kopiejkach	—	$46 \frac{82}{125}$	—	$40 \frac{1}{2}$
W 5 kopiejkach	—	$23 \frac{41}{125}$	—	$20 \frac{1}{4}$

Art. 7.

Tolerancję w wadze monety srebrnej dopuszcza się następującą: u każdego krążka rubla 4 doli zołotnika, w półtynie 3 doli zołotnika, w 25 i 20 kopiejkach 2 doli zoł., w 10 i 5 kopiejkach 1 1/2 doli zoł., w stu rublach każdego gatunku monety srebrnej, zważonej razem, po 1 1/2 zołotnika, a w tysiącu rubli, po 7 zołotników więcej lub mniej wobec wagi ustawowej.

Art. 8.

Monetę złotą przyjmuje się do kas skarbowych, zaś z nich wydaje się o 3% wyżej ceny nominalnej a mianowicie: imperiał wartości 10 rubli — 10 rubli 30 kop., półimperiał wartości 5 r. — 5 r. 15 kop.

Art. 9.

Monety cudzoziemskie wysokiej próby, używane w Królestwie przy rozliczeniach wewnętrznych pomiędzy osobami prywatnymi, mogą być dopuszczone do przyjęcia w kasach skarbowych, lecz po przyjęciu do nich kierowane są do Mennicy Warszawskiej celem przebicia na monetę odpowiedniej wartości.

Art. 10.

Złoto i srebro jest nabywane przez Mennicę Warszawską: w sztabach zagranicznych, na zasadach komercyjnych, z tym jednakże, aby koszta na przeróbkę metalu w każdym wypadku były pokryte; nie w sztabach zagranicznych — według cen Rady Zarządzającej, od czasu do czasu określanej zależnie od okoliczności.

Art. 11.

Miedź kupuje się z ofert sposobem wzywania oferentów.

Art. 12.

Ukaz z dnia 19.XI./1.XII./1815 roku, o tyle o ile ten ukaz wnosi zmianę, oraz ukaz z 1 maja 1831 r. tracą moc obowiązującą.

Art. 13.

Wykonanie tego ukazu, który należy w pełni zastosować od dn. 20 grudnia (1 stycznia) 1841—1842 roku, poleca się Radzie Zarządzającej Królestwa, a w szczególności Rządowej Komisji Finansów i Kaznaczejstwa z w pisaniem do Dziennika Praw.

Dan w Warszawie, września 3 (15) dnia 1841 roku.

Mikołaj

**Pismo ministra sekretarza stanu Królestwa Polskiego
Ignacego Laurentiewicza Turkuła do namiestnika księcia
Iwana Fiedorowicza Paskiewicza**

Turkuł pisze, że według zgodnej opinii cesarza i ministra finansów, nie należy rozpoczynać w Warszawie produkcji bilonu nowego wzoru. Informuje, że władza wyraża zgodę na wybicie bilonowych monet na kwotę 450 tysięcy rubli (3 miliony złotych) stemplami w/g starego wzoru (zatwierdzonego w 1835 r.) i z datą poprzedniego roku (czyli 1840).

Przy tym nakazuje się ostrożne postępowanie i ściśle pilnowanie, by w obiegu było tylko tyle monet, ile jest rzeczywiście potrzebnych. Życzeniem cara było też, by podjąć starania w celu uniemożliwienia wywozu bilonu z Polski do Rosji. To pierwszy dokument zezwalający na kontynuowanie bicia monet z polskimi napisami pomimo formalnego obowiązywania przepisów nakazujących używanie w Królestwie Polskim pieniądza zgodnego z rosyjskim systemem monetarnym.

Милостивый Государь Князь Иванъ Ѳедоровичъ.

Предметъ о чеканкѣ новаго биллона, заключающійся въ 11-й статьѣ проекта Указа, о веденіи счетовъ на рубли, обратилъ особое вниманіе Его Императорскаго Величества.

Государь Императоръ, раздѣляя вполнѣ мнѣніе Министра Финансовъ, изъясненное въ отношеніи Товарища его ко мнѣ, отъ 2 Іюня за № 3.126, у сего въ копіи прилагаемомъ находить, что биллона новой чеканки вовсе выпускать не должно, но принимая въ уваженіе обстоятельства, для которыхъ Правительство Царства, ходатайствуетъ о новомъ выпускѣ биллона на 450.000 руб. сер. — мѣру сію одобряетъ съ тѣмъ, чтобы означенную сумму вычеканить подъ прежнимъ штемпелемъ и прошедшимъ годомъ; при самомъ же выпускѣ поступать со всею осмотрительностію и тщательно наблюдать, чтобы нигдѣ не было его въ обращеніи болѣе дѣйствительной потребности. Необходимость сей предосторожности Ваша Свѣтлость изволите увидѣть изъ послѣдняго отношенія Министра Финансовъ отъ 5 Іюня за № 3.170, при семъ тоже прилагаемаго.

Впрочемъ долгомъ считаю почтительнѣйше довести до свѣдѣнія Вашей Свѣтлости, что Государь Императоръ, желая сколь возможно преградить ввозъ биллона Царства въ Имперію, Высочайше повелѣтъ мнѣ извоилъ, отнестись къ Управляющему Министерствомъ Финансовъ о принятіи съ его стороны усиленныхъ по этому предмету мѣръ.

Съ совершеннымъ высокопочитаніемъ и преданностью честь имѣю быть, Вашей Свѣтлости покорнѣйшимъ слугою

Ит. Туркулъ.

Вѣрно: Статсъ-Секретарь *Тымовскій.*

№ 1.199. Петергофъ 2 (14) Іюня 1841 года.

(Архивъ бывш. Коммисіи Финансовъ при Варшавской Казенной Палатѣ).

1846

Pismo dyrekcji mennicy ze stycznia 1846 r.

Razem z listem wysłano cztery rysunki obiegowych jednogroszówek i rysunek — projekt nowego rewersu z napisem jeden grosz 1840

Дирекція Варшавскаго Монетнаго Двора въ Правительственную Коммиссію Финансовъ и Казначейства.

Вслѣдствіе рапорта отъ 22 Декабря 1845 года (3 Января) 1845 года, № 3, Дирекція Монетнаго Двора, честь имѣеть представить 4 рисунка штемпеля, настоящей одногрошевой монеты и проектируемаго измѣненія онаго.

Рисунки были заказаны 5 (17) Января сего года.

И. д. Директора *М. Бернацкій*.

Членъ Дирекціи *Ант. Ганнъ*.

При этомъ былъ приложенъ рисунокъ одногрошевой монеты, на оборотной сторонѣ которой имѣлась надпись: «jeden | grosz | 1840».

(Архивъ бывш. Коммисіи Финансовъ при Варшавской Казенной Палатѣ).

Komisja Finansów zwraca się do Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego z prośbą o zezwolenie na bicie jednogroszówek ze słownym określeniem nominału, datą 1840 i bez wieńca okalającego rewers

Prośba motywowana jest koniecznością walki z procederem przerabiania groszy na 10-groszówki.

Pod treścią listy umieszczono odpowiedź — odmowną, bez uzasadnienia, jedynie ze stwierdzeniem, że istnieją przyczyny, dla których zgody na bicie takich monet wydać nie można. Polecono tylko, by zwracać baczniejszą uwagę na ujawniane sposoby fałszowania bilonu.

При отзывѣ, отъ 6 (18) Мая 1835 года за № 505, Г. Министръ Статсъ-Секретарь Царства Польскаго, препроводилъ къ Его Свѣтлости Господину Намѣстнику, Высочайше утвержденные рисунки штемпелей серебрянаго и мѣднаго биллона, а между ними и грошевой монеты, долженствовавшіе служить руководствомъ для Варшавскаго Монетнаго Двора, при чеканкѣ означенныхъ денегъ.

Впослѣдствіи, при испрошеніи Высочайшаго соизволенія на выпускъ въ Царствѣ новаго биллона до 450.000 руб. сер., Его Императорскому Величеству благоугодно было изъяснить на сіе Высочайшее соизволеніе, но съ тѣмъ, какъ видно изъ отзыва Г. Министра Статсъ-Секретаря отъ 2 (14) Іюля 1841 года за № 1199, чтобы биллонъ этотъ вычеканенъ былъ подъ прежнимъ штемпелемъ и 1840 годомъ.

На основаніи сихъ двухъ разрѣшеній, Варшавскій Монетный Дворъ чеканилъ понынѣ гроши или полукопѣйки по прилагаемому у сего рисунку, съ изображеніемъ на одной сторонѣ герба Имперіи, а на другой окруженной вѣнкомъ надписи «1 грошъ», а ниже «1840 годъ».

Нынѣшній однако видъ грошей далъ поводъ злоумышленникамъ къ поддѣлкѣ грошевой монеты на 10-ти грошевую, посредствомъ полуды и выставленія возлѣ цифры 1, нуля.

Такіе десятигрошевики, попадаютъ съ нѣкотораго времени довольно часто.

Для искорененія подобнаго злоупотребленія, оказывается необходимымъ измѣнить нынѣшній штемпель грошей, въ томъ, чтобы вмѣсто надписи «1 грошъ», вычеканить словами «*одинъ грошъ*», и не дѣлать на грошахъ вѣнка, который весьма уподобляетъ ихъ десятигрошевикамъ.

Вслѣдствіе того, Коммиссія Финансовъ представляя Совету Управленія о необходимости ввести вышеприведенное измѣненіе въ чеканкѣ грошей, — честь имѣетъ поднести при семъ проектъ рисунка штемпелямъ новой грошевой монеты, для испрошенія по оному Высочайшаго утвержденія.

Резолюція. По словесно сообщеннымъ причинамъ отъ Директора Контрольнаго Отдѣленія, приостановить настоящее представленіе, впредь до будущаго времени; вмѣсто же сего обратить вниманіе Казначействъ на обнаружившійся способъ поддѣлки десятигрошевиговъ.

(Архивъ бывш. Коммисіи Финансовъ при Варшавской Казенной Палатѣ).

1847

Informacja o monetach bitych w Warszawie w okresie 1835—1841

Въ отвѣтъ на отзывъ отъ 13 (25) Октября, текущаго года за № 2.569, коимъ угодно было Вашему Превосходительству потребовать доставленія свѣдѣній о томъ, чеканятся-ли нынѣ на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ инья серебряныя монеты съ польскою и русскою надписью, или только съ польскими надписями, кромѣ тѣхъ монетъ, коихъ чеканка на означенномъ Монетномъ Дворѣ дозволена Высочайшимъ указомъ 1 Мая 1834 года и которыя заключались: въ 3-хъ рублевой золотой монетѣ, въ серебряной 15, 30 и 75 копѣчной, а также въ 1¹/₂ рублевой съ русскою и польскою надписями, Правительственная Коммиссія Финансовъ поспѣшаетъ донести, что со дня полученія Высочайшаго указа 3 (15) Сентября 1841 года объ уравниеніи монетной системы въ Царствѣ съ принятою системою въ Имперіи, по которой нормальную монетную для всѣхъ монетъ единицу въ Царствѣ составляетъ рубль серебромъ, Варшавскій Монетный Дворъ совершенно прекратилъ уже чеканить предидущимъ указомъ 1 Мая 1834 года предписанныя ему монеты, и за симъ чеканить онъ только на основаніи указа 1841 года и сообразно тому рисунку, о которомъ упоминается въ ст. 3 сего послѣдняго указа.

I. Съ русскою надписью.

- а) изъ золотыхъ монетъ пробой въ 88 золотниковъ 5 рублевые полуимперіалы,
- б) изъ серебряныхъ монетъ пробой въ 83¹/₃ золотника, рубли и полтинники.

II. Съ русскою и польскою надписями пробой въ 83^{1/2}, золотника, серебряныя монеты, а именно:

- а) 25 копѣекъ (пятьдесятъ грошей) по вѣсу, пробѣ и ремедиуму, примѣняясь вполне къ основанію, определенному въ этомъ отношеніи Высочайшимъ указомъ.

Независимо показанныхъ монетъ, названный Монетный Дворъ по Высочайшему соизволенію, объявленному въ отношеніи Вашего Превосходительства, отъ 2 (14) Іюля 1841 г., за № 1.199, объ отчеканеніи размѣнной подъ прежнимъ штемпелемъ монеты, на сумму 450.000 руб. сер., чеканилъ по мѣрѣ встрѣтившейся необходимости, по рисункамъ, согласно увѣдомленію бывшаго Министра Статсъ-Секретаря, отъ 6 (18) Мая 1835 года, за № 505, Высочайше утвержденнымъ, съ польскою лишь надписью:

1. *Серебряный биллонъ* по пробѣ въ 18^{2/3}, золотника, то есть: 10-ти и 5-ти грошевики а также
2. *Мѣдный биллонъ* 3 и 1 грошевики.

Нынѣшнія же на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ занятія, ограничиваются переплавкою стараго истертаго серебрянаго и мѣднаго биллона.

Такъ какъ при предполагаемомъ открытіи границъ между Имперією и Царствомъ предстоитъ надобность, облегчить пограничныя отношенія, потому именно поводу, что биллонъ Царства изыять изъ обращенія въ Имперіи, то по сему Правительственная Коммиссія, въ видахъ исходатайствованія Высочайшаго соизволенія чеканить на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ мѣдную монету по предписанной въ Имперіи пробѣ, предложила означенному Монетному Двору приступить къ надлежащему къ тому приготовленію, по каковому предмету войдетъ съ представленіемъ, въ самое непродолжительное время.

Примѣчаніе. Одногрошевая монета по утвержденному въ 1835 году образцу (съ вѣнкомъ) была чеканена въ 1841 году (подъ тѣмъ же годомъ), а именно:
въ Февралѣ на сумму 3030 злотыхъ
» Апрѣлѣ » » 9382 » 17 грошей.

(Архивъ бывш. Коммисіи Финансовъ при Варшавской Казенной Палатѣ. Контрольное Отдѣленіе Общая Секція).

1848

Kasa Powiatu Łowickiego przesała do sprawdzenia dwie dziesięciogroszówki z datą 1840, które znaleziono wśród monet otrzymanych w ramach opłaty podatków. Podejrzewano fałszerstwo, bo monety różniły się — na jednej z nich po cyfrze 10 znajdował się „punkt”. Komisja Rządowa Przychodów i Skarbu wyjaśniła w piśmie z 31 stycznia 1848 r., że ta kropka (punkt) jest znakiem menniczym zastosowanym dla odróżnienia monet bitych później, czyli po roku 1841.

*(za Janiną Leskiewiczową, WN
rok XV (1971), zeszyt 2, str. 117)*

1849

**Pismo do dyrekcji mennicy warszawskiej nakazujące
zaprzestanie produkcji monet miedzianych z polskimi
napisami**

Главный Директоръ Предсѣдательствующій въ Прави-
тельственной Коммисіи Финансовъ.

Въ Дирекцію Варшавскаго Монетнаго Двора.

По случаю имѣющейся чеканить въ мѣстномъ Монет-
номъ Дворѣ новой мѣдной монеты, вновь узаконенной для
Имперіи, предписываю Дирекціи Монетнаго Двора прекра-
тить чеканку мѣдной польской монеты.

Тайный Совѣтникъ, Сенаторъ *Моравскій*.

Варшава 30 Августа 1849 года.

(Архивъ бывш. Коммисіи Финансовъ при Варшавской Казенной Палатѣ).

1855

Namiestnik informuje dyrekcję mennicy, że cesarz wyraził zgodę na wybitcie w mennicy warszawskiej srebrnego bilonu (nominały 10 groszy i 5 groszy) na łączną kwotę 200.000 rubli srebrem ponad 450.000 dozwolone w roku 1841

Monety mają zostać wybite stemplami wzoru 1835 ale nadal z datą 1840. Należy wprowadzać je do obiegu stopniowo, kierując się obserwowanym zapotrzebowaniem na drobną monetę.

Jednocześnie sugeruje się zwiększenie produkcji miedzianych monet wzoru ujednoliconego z monetą cesarstwa.

7 (19) Февраля 1855 года.

№ 1. *Намѣстникъ Ею Императорско-Царскаю Величества въ Царствѣ Польскомъ. Собственная канцелярія. № 1.235.* —
О Высочайшемъ разрѣшеніи отчеканить на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ серебрянаго биллона подъ штемпелемъ 1840 г. на сумму 200.000 р. с.

Господину Главному Директору, предсѣдательствующему въ Правительственной Комисіи Финансовъ и Казначейства.

Государю Императору, по предварительномъ соглашеніи моемъ съ Г-мъ Министромъ Финансовъ и по восподданнѣйшему докладу его, благоугодно было Высочайше разрѣшить, по причинѣ весьма чувствительнаго недостатка въ Царствѣ Польскомъ разнѣнной монеты, отчеканить на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ: серебрянаго биллона (въ 5 и 2½ коп. подъ прежнимъ штемпелемъ и 1840 годомъ) до 200.000 р. с., сверхъ разрѣшенныхъ въ 1841 году 450.000 р. с., съ тѣмъ, чтобы самый выпускъ производить частями, въ размѣрѣ лишь крайней необходимости; по минованіи же нынѣшнихъ обстоятельствъ, чеканку биллона прекратить, хотя бы и не все разрѣшенное количество было тогда выдѣлано и выпущено, а чрезъ годъ, по заключеніи мира, непремѣнно приступить къ постепенному изытію биллона изъ обращенія съ замѣномъ оного монетою Имперіи.

Но при семъ Государь Императоръ изволилъ остаться при убѣжденіи, что вмѣсто выпуска вновь биллона, не соответствующаго принятой монетной системѣ, было бы лучше, согласно послѣдовавшему, въ Октябрѣ 1854 года, Высочайшему повелѣнію, усилить выдѣлку на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ мѣдной монеты Имперіи.

Какъ по полученнымъ отъ Вашего Превосходительства изустнымъ свѣдѣніямъ, Вами уже распоряджено приготовленіе на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ на 30.000 р. с. мѣдной разнѣной монеты, которой на 3.000 р. с. выдѣлывается еженедѣльно, то во исполненіе изъясненной Высочайшей воли, предписываю:

- 1) Усилить и ускорить, сколько только позволятъ средства Монетнаго Двора, начатую выдѣлку мѣдной монеты, такъ чтобы удвоить, буде можно, еженедѣльное приготовленіе оной, стараясь непремѣнно выдѣлать оной до 100.000 р. с.;
- 2) По мѣрѣ приготовленія оной, стараться пускать ее въ обращеніе, не оставляя въ Казначействѣ, и
- 3) Если бы мѣра эта не удовлетворила настоящей общей потребности въ разнѣной монетѣ, то въ такомъ случаѣ разрѣшаю произвести отчеканку биллона, на первый разъ на пятьдесятъ тысячъ рублей, объяснивъ мнѣ въ тоже время поводы, заставляющіе приступить къ этой мѣрѣ.

Намѣстникъ Генералъ-Фельдмаршалъ *Князь Варшавскій*.

(Изъ дѣла бывш. Комисіи Финансовъ подъ знакомъ $\frac{VII}{III}$ В. з. т. IV-А.)

1856

Minister Turkuł pisze do namiestnika

Informuje, że w lutym przekazał cesarzowi prośbę o zezwolenie na wybicie w Warszawie srebrnego bilonu 10 i 5 groszy na kwotę 300.000 rubli srebrem, stale z datą 1840. Cesarz wyraził zgodę na wybicie bilonu tylko na kwotę 100.000 r.s. Ponownie pojawia się życzenie, by na tym zakończyć bicie srebrnego bilonu z polskimi napisami i od 1858 r. emitować wyłącznie jednolitą monetę Imperium.

20 Марта (1 Апрель) 1856 года.

№ 8. Письмо Министра, Статсъ-Секретаря, И. Туркула, къ Намъстнику Царства Польскаго. — О Высочайшемъ разрѣшеніи отчеканить на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ серебрянаго биллона подъ штемпелемъ 1840 г. на сумму 100.000 р. с.

Милостивый Государь Князь Михаилъ Дмитріевичъ.

Вслѣдствіе недостатка размѣнной монеты въ Царствѣ Польскомъ, Господинъ Управляющій гражданскою частію Царства, по заключенію Совѣта Управленія, отношеніемъ отъ 23 Января (4 Февраля) сего года за № 8.680, просилъ меня объ исходатайствованіи у Государя Императора Высочайшаго соизволенія на вычеканку и выпускъ въ обращеніе биллона 5 и 2½ копѣчнаго достоинства на 300.000 р. с. подъ штемпелемъ 1840 года.

Вслѣдствіе всеподданнѣйшаго доклада, Его Величеству благоугодно было повелѣть мнѣ о предметѣ семъ «сообщить предварительно Министру Финансовъ», что и было мною исполнено.

Нынѣ Тайный Совѣтникъ Брокъ извѣщаетъ меня, что Его Императорское Величество въ 9 день сего Марта Высочайше повелѣть изволилъ разрѣшить отчеканку и выпускъ вновь означеннаго биллона только на 100.000 р. с., съ тѣмъ притомъ, чтобы, въ случаѣ заключенія въ нынѣшнемъ году мира, выпускъ сей былъ рѣшительно послѣдній и чтобы за симъ съ 1858 г. непременно приступлено было къ постепенному изытію биллона изъ обращенія съ замѣной онаго монетою Имперіи.

О такомъ Высочайшемъ повелѣніи имѣю честь увѣдомить Ваше Сіятельство, для надлежащаго распоряженія.

Примите, Милостивый Государь, и проч. *Ил. Туркула*.

(Изъ дѣлъ бывш. Совѣта Управленія Царства Польскаго за № 10.570—1856 года).

1857

Ministerstwo Finansów do namiestnika

22 marca cesarz zdecydował, by nie zwiększać ilości srebrnego bilonu obiegu w Królestwie Polskim.

24 Марта 1857 года.

№ 9. Министерство Финансовъ. Особенная канцелярія по кредитной части. Отдѣленіе I. Столъ 3. № 1918. — О прекращеніи чеканки серебрянаго биллона въ Царствѣ Польскомъ.

Господину Намѣстнику Царства Польскаго.

По содержанію переданной мнѣ Вашимъ Сіятельствомъ лично записки отъ 7-го текущаго Марта объ оставленіи въ Царствѣ Польскомъ, по прежнему, въ обращеніи биллона, имѣлъ я счастье входить къ Государю Императору со всеподданнѣйшимъ докладомъ.

Его Императорское Величество въ 22 день сего Марта Высочайше повелѣть изволилъ: не приступая къ измѣченію изъ обращенія вынужденнаго въ Царствѣ Польскомъ биллона, оставить сей биллонъ въ ходу, доколѣ онъ самъ собою не выйдетъ изъ употребленія, по чеканки и выпуска биллона вновь не допускать.

О таковомъ Высочайшемъ повелѣніи имѣю честь увѣдомить Ваше Сіятельство.

Министръ Финансовъ, Статсъ-Секретарь П. Брокъ.

(Изъ дѣла бывш. Комисіи Финансовъ подъ знакомъ $\frac{VII}{III}$ В. 3. т. IV).

1858

Korespondencja dotycząca przygotowania monet miedzianych dla Avesnes.

Minister Sekretarz Stanu do J. W. Sekretarza Stanu przy Radzie Administracyjnej.

Radca Stanu Küster, Konsul Generalny Cesarsko-Rossyjski w Paryżu, doniósł Ministerstwu Spraw Zagranicznych Cesarstwa, że Naczelnik gminy (Maire) miasta Avesnes, we Francyi, zażądał jego pośrednictwa, celem skompletowania znajduącego się w rzeczonym mieście zbioru miedzianych monet Królestwa Polskiego, i zakomunikował przy tem Wykaz niedostających w temże zbiorze monet.

Powodowany odezwą pomienionego Ministerstwa i przesyłając, załącznic, Wykaz w mowie będący, mam honor upraszać J. W. Pana Izby, o ile to być może, zechciał się przyczynić do zadośćuczynienia żądaniu pomienionemu, i następnie o skutku mnie zawiadomił.

Radca Tajny *J. Tymowski.*

W Petersburgu dnia 14 (26) Czerwca 1858 r. № 1669.

Sekretarz Stanu przy Radzie Administracyjnej do J. W. Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu.

Z powodu dołączonej tu w kopii odezwy Ministra Sekretarza Stanu z dnia 14 (26) Czerwca r. b. № 1668, mam honor z upoważnienia J. O. Xięcia Namiestnika Królestwa upraszać J. W. Pana, o polecenie nadesłania mi podług załączającego się, z zamówieniem zwrotu, wykazu monet Królestwa Polskiego niedostających w zbiorze monet w mieście Avesnes we Francyi znajduącego się, o które za pośrednictwem Konsula Jeneralnego Cesarsko-Rossyjskiego w Paryżu, Naczelnik Gminy tegoż miasta Avesnes dla skompletowania rzeczonego zbioru uprasza.

Podpisano: w zastęptwie: Podsekretarza Stanu,
Rzeczywisty Radca Stanu *A. Petrow.*

W Warszawie dnia 4 (16) Lipca 1858 roku. № 4.258.

Wskutek odezwy Sekretarza Stanu przy Radzie Administracyjnej za № 4.258 wydaną została odręczna dyspozycja treści następującej:

Dyrekcya Mennicy zechce nadesłać Kommissyi:

1. Wykaz monet miedzianych, jakie od początku Królestwa Polskiego bite były w tutejszej Mennicy.
2. te z tychże monet, które w zapasie swoim posiada, a których brakuje do zbioru o którym tu mowa.

W braku niektórych monet, może je Dyrekcyja Mennicy odbić na posiadanych u siebie w zachowaniu stemplach; a gdyby zbiór tych nie był w komplecie postara się, jeśli można, o nabycie sztuk brakujących z wiadomych w Warszawie numizmatycznych zbiorów, gdyż pożądanem jest wielce posiadać cały komplet, aby uniknąć zarzutu, że Mennica nie posiada zbioru wybitych przez siebie monet, a co gorsza dawniejszych stempli.

Dyrektor Wydziału, Rzeczywisty Radca Stanu *Janiszowski*.

Pismo do namiestnika

Informacja o zgodzie cesarza na dodatkową emisję 100.000 r.s. w monetach 10 i 5 groszy ponad dozwoloną wcześniej przez namiestnika kwotę 51.000 r.s. Nie zaznaczono, że monety mają mieć datę 1840 i rysunek stosowany od roku 1835.

21 Октября (2 Ноября) 1858 года.

№ 17. *Отзывъ къ Господину Намѣстнику Царства Г. Министра Статсъ-Секретаря по дѣламъ Царства Польскаго, за № 3.045.* — Объ отчеканкѣ на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ и выпускѣ въ обращеніе серебрянаго биллона на сумму 100.000 р. с., сверхъ разрѣшеннаго Намѣстникомъ на 51.000 р. с.

По отношенію Вашего Сіятельства, отъ 29 Сентября (11 Октября) с. г. за № 10.301, о необходимости выпуска вновь въ обращеніе въ Царствѣ Польскомъ серебрянаго биллона 5 и 2½ копѣчнаго достоинства, я входилъ въ сношеніе съ Г. Министромъ Финансовъ, обративъ его вниманіе на то затруднительное положеніе, въ которомъ находятся жители Царства отъ недостатка мелкой размѣнной монеты.

Имя Тайный Совѣтникъ Княжесвичъ увѣдомилъ меня, что по всеподданнѣйшему докладу его, Государь Императоръ Высочайше повелѣть соизволилъ: сверхъ дозволеннаго Вашимъ Сіятельствомъ на 51.000 р. с., но еще не приготовленнаго биллона, разрѣшить отчеканку и выпускъ онаго еще на сто тысячъ рублей, частями, по мѣрѣ дѣйствительной надобности, дабы безъ крайней необходимости не увеличивать его въ народномъ обращеніи.

О таковой Монаршей волѣ поспѣшаю довести до свѣдѣнія Вашего Сіятельства, прилагая и копію съ помянутаго отзыва Г. Министра Финансовъ за № 5.843.

(Изъ дѣла бывш. Комисіи Финансовъ подъ выкомъ $\frac{VII}{III}$ В. 3. т. IV).

1859

Informacja dla namiestnika o cesarskiej zgodzie na emisję 10- i 5-groszówek z datą 1840 na kwotę 300.000 r.s.

15 (27) Іюня 1859 г.

№ 24. Намѣстникъ Ею Императорско-Царскаю Величества оъ Царствѣ Польскомъ. Собственная канцелярія. Отдѣленіе 1. Варшава, 15 (27) Іюня 1859 г. — О Высочайшемъ разрѣшеніи отчеканить на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ серебрянаго биллона подъ штемпелемъ 1840 года на сумму 300.000 р. с.

Господину Исправляющему должность Главнаго Директора, председательствующаго въ Правительственной Комисіи Финансовъ.

Г. Министръ Финансовъ, которому, согласно представленію Тайнаго Совѣтника Ленскаго, за № 1359-мъ, сообщено было мною о настоятельной надобности въ усиленіи въ Царствѣ Польскомъ серебрянаго биллона, для отвращенія затрудненій, происходящихъ отъ недостатка въ народѣ мелкой разнѣнной монеты, увѣдомилъ меня, что по всеподданнѣйшемъ докладѣ о томъ Государю Императору, Ею Величество Всемилостивѣйше соизволилъ на отчеканку вновь и выпускъ въ обращеніе въ здѣшнемъ краѣ серебрянаго биллона 5 и 2½ копѣчнаго достоинства, со штемпелемъ 1840 года, на триста тысячъ рублей, частями по мѣрѣ дѣйствительной надобности.

О такомъ Высочайшемъ соизволеніи увѣдомляю Ваше Превосходительство, для зависящаго, сообразно сему, распоряженія.

Намѣстникъ Генераль-Адъютантъ *Князь Горчаковъ.*

(Изъ дѣла бывш. Комисіи Финансовъ подъ знакомъ $\frac{VII}{III}$ В. 3, т. V-й.)

1860

Informacja dla namiestnika o ponownej cesarskiej zgodzie na emisję 10- i 5-groszówek z datą 1840 na kwotę 300.000 r.s.

20 Ноября 1860 года.

№ 53. Министерство Финансовъ. Особенная Канцелярія по Кредитной части. Отдѣленіе I. Столъ 3. № 10.000. — О Высочайшемъ разрѣшеніи отчеканить на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ серебрянаго биллона подѣ штемпелемъ 1840 г. на сумму 300.000 р. с.

Господину Намѣстнику Царства Польскаго.

По содержанію отношенія Вашего Сіятельства, отъ 26 Октября (17 Ноября) за № 22.291, о настоятельной надобности въ усиленіи въ Царствѣ Польскомъ биллона, для отвращенія затрудненій, происходящихъ отъ недостатка въ народѣ мелкой звонкой монеты, входилъ я со всеподданнѣйшимъ къ Государю Императору докладомъ о дозволеніи, независимо разрѣшеннаго къ выпуску биллона, вновь отчеканить такового въ 5 и 2½ коп. на триста тысячъ рублей со штемпелемъ 1840 г. и съ выпускомъ онаго въ обращеніе частями, по ближайшему усмотрѣнію Вашего Сіятельства.

Удостоясь получить на сіе въ 18 день текущаго Ноября Высочайшее Его Императорскаго Величества разрѣшеніе, имѣю честь сообщить о томъ Вамъ, Милостивый Государь, въ отвѣтъ на отношеніе за № 22.291.

Министръ Финансовъ *А. Княжевичъ*.

(Изъ дѣлъ бывш. Совѣта Управленія Царства Польскаго за № 23.124. — 1860 года).

1861

Z 300.000 r.s. bilonu srebrnego, który miał być wybity na mocy zezwolenia z 1860 r. pozostało jeszcze do wybicia 60.000 r.s.

Monety te mają być wybite w najbliższym czasie, ale ze względu na uciążliwy brak drobnej monety w obiegu wskazane jest przystąpienie do kolejnej emisji, również w kwocie 300.000 r.s. Cesarz wyraża na to zgodę.

25 Октября 1861 года.

№ 81. Министерство Финансовъ. Особенная Канцелярія по Кредитной Части. Отдѣленіе I. Столъ 3. № 7.370. — **О Высочайшемъ разрѣшеніи отчеканить на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ серебрянаго биллона подѣ штемпелемъ 1840 г. на сумму 300.000 р. с.**

Господину Исправляющему должность Намѣстника Царства Польскаго.

Г. Исправляющій должность Намѣстника Царства Польскаго, отъ 4 (16) текущаго Октября за № 6.386, сообщилъ, что изъ разрѣшеннаго Высочайшимъ повелѣніемъ 18 Ноября 1860 г. биллона на 300.000 р., остается не выпущеннымъ на 60.000 р., которые, при настоятельной надобности въ мелкой размѣнной монетѣ, будутъ вскорѣ выпущены. А какъ недостатокъ въ означенной монетѣ столь значителенъ, что затрудняетъ всѣ расчеты между торговымъ классомъ и особенно между рабочими людьми, дѣлаетъ остановку въ мелочной торговлѣ и можетъ возбудить ропотъ въ народѣ и имѣть вообще неблагопріятныя послѣдствія, то Генераль-Адъютантъ Графъ Лямбертъ признавалъ необходимымъ приступить безотлагательно къ новому выпуску биллона и просилъ объ исходатайствованіи Высочайшаго разрѣшенія на отчеканку вновь въ Царствѣ Польскомъ биллона на 300.000 р.

По всеподданнѣйшему о семъ докладу моему Государю Императору, Его Императорское Величество, въ 21 день текущаго Октября, Высочайше повелѣть изволилъ: дозволить вновь отчеканку серебрянаго биллона въ 5 и 2½ коп. достоинства на триста тысячъ рублей, съ выпускомъ онаго въ обращеніе частями, по ближайшему усмотрѣнію Вашего Высокопревосходительства.

О такомъ Высочайшемъ повелѣніи имѣю честь сообщить Вамъ, Милостивый Государь, для зависящаго распоряженія.

Министръ Финансовъ *Княжевичъ.*

(Изъ дѣлъ бывш. Совѣта Управленія Царства Польскаго, за № 7.054).

1864

Zgoda na emisję bilonu srebrnego 10- i 5-groszy z datą 1840 na kwotę do 500.000 r.s.

Informacja o przekazaniu do obiegu w Królestwie Polskim bilonu miedzianego na kwotę 300.000 r.

24 Апрѣля (6 мая) 1864 года.

№ 102. *Намѣстнику Царства Польскаго графу О. О. Берту.*—
О Высочайшемъ разрѣшеніи отчеканить на
Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ серебря-
наго биллона подъ штемпелемъ 1840 г.,
на сумму 500.000 р. с., и о высылкѣ въ Цар-
ство Польское мѣдной монеты на 300.000 р.

Милостивый Государь графъ Федоръ Федоровичъ!

Представленіе Вашего Сіятельства, отъ 23 Февраля
(8 Марта) за № 1.649, о необходимости особыхъ мѣръ къ
отвращенію недостатка мелкой монеты въ Царствѣ Поль-
скомъ и предположенія Совѣта Управленія по сему предмету
изъясненія въ журналѣ его 18 Февраля (1 Марта) ст.
191, равно распоряженія сдѣланныя Правительственною Ком-
мисією, и особо Главнымъ Директоромъ Финансовъ, отно-
сительно выпущенныхъ частными лицами денежныхъ знаковъ
или марокъ, обратили особенное вниманіе Государя Им-
ператора.

По каждому изъ сихъ предложеній сдѣланы Его Импе-
раторскимъ Величествомъ слѣдующія замѣчанія:

Для отвращенія недостатка въ мелкой монетѣ — вы-
пускъ кредитныхъ билетовъ въ 50 коп.,—не получило Высочайшаго одобренія.

Другое средство, изъ предположенныхъ Совѣтомъ Управ-
ленія съ вышеозначенною цѣлью, т. е. для отвращенія не-
достатка въ размѣнной монетѣ, заключается въ отчеканкѣ
и выпускѣ биллона на 1.000.000 рублей.

На основаніи Высочайшаго указа 3 (15) Сентября 1841 г.,
чеканка биллона должна была быть вовсе прекращена; но и
послѣ того, вслѣдствіе недостатка мелкой монеты, были не-
однократно разрѣшаемы выпуски биллона съ показаніемъ
года предшествовавшаго этому указу.

Имѣя это въ виду и принимая въ уваженіе существующій въ настоящее время въ Царствѣ Польскомъ недостатокъ размѣнной монеты, Государь Императоръ изволилъ признавать необходимымъ, отвратить оный выпускомъ биллона, но съ уменьшеніемъ предположенной Совѣтомъ Управленія суммы, такъ какъ съ одной стороны представляется возможность еще въ нынѣшнемъ году снабдить Казначейство Царства Нашею мѣдной монетою новаго чекана на довольно значительную сумму (до 300.000 руб.), на будущее же время посылать въ Царство ежегодно столько мѣдной монеты, сколько потребуется.

По всѣмъ вышеприведеннымъ основаніямъ, Его Императорское Величество въ 21-е Апрѣля (3 Мая) Высочайше соизволилъ повелѣть:

- 1) Предоставить Вашему Сіятельству, по званію Намѣстника въ Царствѣ Польскомъ, распорядиться отчеканкою на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ биллоновой монеты на сумму не свыше пятисотъ тысячъ рублей по прежнему итемпелю и съ означеніемъ на ономъ году, предшествующаго Высочайшему указу 3 (15) Сентября 1841 г., съ тѣмъ:
 - а) чтобы монета сія, по мѣрѣ ея изготовленія, была отпускаема изъ Казначейства не на удовлетвореніе какихъ либо расходовъ, а только по требованію лицъ нуждающихся въ ней, въ промѣнъ на кредитные билеты Имперіи, билеты Польскаго Банка, или серебряную, либо золотую монету, и
 - б) чтобы Казначейства принимали оную при взносахъ податей и всякихъ другихъ казенныхъ платежахъ, безпрепятственно и безъ ограниченія суммы.
- 2) О высылкѣ Министромъ Финансовъ въ Царство Польское мѣдной монеты на сумму 300.000 руб.

Исполняя симъ вышеизображенную Монаршую волю, имѣю честь присовокупить, что Высочайшее повелѣніе, во 2-мъ пунктѣ изъясненное, сообщено мною Статсъ-Секретарю Рейтерну.

Покорнѣйше прошу Ваше Сіятельство принять увѣреніе и проч. *Платоновъ.*

(Изъ дѣлъ бывшего Совѣта Управленія Ц. П., за № 3.520. — 1864 г.)

1865

Zgoda na emisję bilonu srebrnego na kwotę 500.000 r.s. w 10-groszówkach z datą 1840.

8 (20) Февраля 1865 года.

№ 105. Намѣстнику Царства Польскаго графу О. О. Берну.—
О Высочайшемъ разрѣшеніи отчеканить на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ серебрянаго биллона подъ штемпелемъ 1840 г. на сумму 500.000 р.

Милостивый Государь графъ Θεодоръ Θεодоровичъ!

Представленіе Вашего Сіятельства отъ 4 (16 Декабря) 1864 г. за № 9.256, по предположеніямъ Совѣта Управленія Царства Польскаго, изложеннымъ въ журналѣ его 24 Ноября (6 Декабря) подъ статьею 1.103, о новомъ выпускѣ биллоновой монеты на 500.000 руб., и о мѣрахъ къ изытію изъ обращенія денежныхъ марокъ, вынужденныхъ частными лицами, обществами и учрежденіями, было внесено, по Высочайшему повелѣнію, вмѣстѣ съ журналомъ Совѣта, въ Комитетъ по дѣламъ Царства.

При разсмотрѣніи сего дѣла въ Комитетѣ, приглашенный въ засѣданіе его Министръ Финансовъ объяснилъ:

Всѣ вышензложенныя соображенія Комитетъ въ журналѣ 18 и 23-го прошедшаго Января повергалъ на Высочайшее Государя Императора благоусмотрѣніе.

Его Императорское Величество въ 3 (15-й) день Февраля Высочайше соизволилъ:

и 3) Для облегченія изыятія частныхъ денежныхъ марокъ изъ обращенія, предоставитъ Вашему Сіятельству распорядиться отчеканкою на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ биллоновой монеты на сумму не свыше пятисотъ тысячъ рублей въ кружкахъ 10 грошевого, (т. е. 5-ти копѣчнаго) достоинства, по прежнему штемпелю и съ означеніемъ на ономъ года, предшествующаго Высочайшему указу 3 (15) Сентября 1841 г. Затѣмъ разрѣшить постепенный выпускъ этой монеты въ обращеніе изъ Казначействъ для размѣна кредитныхъ билетовъ Имперіи, билетовъ польскаго Банка или серебряной и золотой монеты, съ тѣмъ, однако же, чтобы къ такому выпуску биллона было приступлено не прежде, какъ по изданіи означенныхъ выше составленныхъ Совѣтомъ Управленія правилъ относительно извлеченія изъ обращенія денежныхъ марокъ, выпущенныхъ частными лицами, обществами и учрежденіями.

О таковой Высочайшей волѣ имѣю честь сообщить Вашему Сіятельству, покорнѣйше прося принять увѣреніе въ глубочайшемъ моемъ почтеніи и истинной преданности.

Платоновъ.

(Изъ дѣла бывш. Коммисіи Финансовъ Ц. П. подъ знакомъ $\frac{VII}{III}$ В. т. 3 V.).

Brak zgody na kolejną emisję srebrnego bilonu na kwotę 500.000 r.s.

11 (23) Августа 1865 года.

№ 106. *Наместнику Царства Польскаго графу Э. Э. Бергу.*—О томъ, что не послѣдовало Высочайшаго разрѣшенія на отчеканку на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ серебрянаго биллона на 500.000 р. с.

Милостивый Государь графъ Федоръ Федоровичъ.

Представленіе Вашего Сіятельства отъ 12 (24) прошедшаго Іюня за № 13.791, о разрѣшеніи новаго выпуска биллона на 500.000 руб., по Высочайшей волѣ, было внесено въ Комитетъ по дѣламъ Царства Польскаго.

Комитетъ, разсмотрѣвъ настоящее дѣло въ присутствіи Управляющаго Министерствомъ Финансовъ, принялъ во вниманіе, что Высочайшимъ указомъ 3 (15) Сентября 1841 года установлено единство монетной системы между Царствомъ и Имперією. Посему, пока биллонъ не введенъ въ употребленіе въ Имперіи, разрѣшеніе новыхъ выпусковъ онаго въ Царствѣ Польскомъ противорѣчитъ себѣ основному закону, и если Высочайше утвержденными 21 Апрѣля 1864 г. и 3 Февраля 1865 г. положеніями Комитета и были дозволены новые выпуски биллоновой монеты въ Царствѣ Польскомъ, на сумму 1.000.000 руб., то такое изъятіе допущено лишь вслѣдствіе ощущавшагося въ то время крайняго недостатка разнѣнной монеты, потребное количество которой, въ видѣ мѣдныхъ денегъ, не могло быть своевременно доставлено изъ Казначейства Имперіи, и съ цѣлю скорѣйшаго извлеченія изъ обращенія выпущенныхъ частными лицами и обществами денежныхъ марокъ. При этомъ, Высочайше утвержденнымъ 3 Февраля 1865 года журналомъ Комитета по дѣламъ Царства Польскаго, устранены всякія предположенія о дальнѣйшемъ выпускѣ биллона въ Царствѣ.

При такомъ положеніи дѣла Комитетъ принялъ на видъ что изъ разрѣшеннаго въ началѣ сего года выпуска биллона, въ прошломъ Юнѣ не было еще отчеканено таковой монеты на 200.000 руб., и что съ другой стороны Казначейство Имперіи находится нынѣ, какъ заявилъ уже прежде Министръ Финансовъ и нынѣ подтвердилъ Управляющій Министерствомъ, въ возможности снабжать казну Царства Польскаго безостановочно всѣмъ потребнымъ количествомъ мѣдной монеты.

Не признавая такимъ образомъ никакой существенной необходимости въ дальнѣйшихъ выпускахъ биллоновой монеты, и находя разрѣшеніе таковыхъ выпусковъ не соответственнымъ существующимъ законамъ, Комитетъ по дѣламъ Царства Польскаго полагалъ: сообщить Вашему Сіятельству, что предположеніе объ отчеканкѣ на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ еще на 500.000 руб. серебрянаго биллона не можетъ быть исполнено, предоставивъ Министру Финансовъ, по требованію Главнаго Директора Комиссіи Финансовъ Царства Польскаго, снабжать Казначейство Царства потребнымъ количествомъ мѣдной монеты.

Государь Императоръ, на журналъ Комитета, въ день 6 (18) Августа сего года, соизволилъ написать собственноручно: „Исполнить“.

Высочайшее повелѣніе это имѣю честь сообщить Вашему Сіятельству, покорнѣйше прося принять увѣреніе въ глубочайшемъ косямъ почтеніи и истинной преданности.

Платоновъ.

(Изъ дѣла бывшей Комисіи Финансовъ Ц. П. подъ знакомъ $\frac{VII}{III}$ В. 3 т. V.).

1866

Brak zgody na kolejną emisję srebrnego bilonu na kwotę 500.000 r.s.

24 Іюня (6 Іюля) 1866 года.

№ 110. *Выписка изъ журнала засѣданія Совета Управленія Царства Польскаго, отъ 24 Іюня (6 Іюля) 1866 г.*—
О непослѣдованіи Высочайшаго разрѣшенія на отчеканку серебрянаго биллона на 500.000 р. с.

По всеподданнѣйшему докладу отзыва Намѣстника Царства, отъ 17 (29) Апрѣля сего года за № 20.611/21.624, о разрѣшеніи отчеканить на Варшавскомъ Монетномъ Дворѣ биллона на 500.000 р., Государю Императору благоугодно было Высочайше повелѣть передать этотъ отзывъ Министру Финансовъ для внесенія съ своимъ мнѣніемъ въ Комитетъ по дѣламъ Царства Польскаго.

Комитетъ, разсмотрѣвъ, въ присутствіи Министра Финансовъ, какъ представленіе Намѣстника, такъ и заключеніе по сему предмету Статсъ-Секретаря Рейтерна, принялъ во вниманіе, что въ Августѣ 1865 г. Намѣстникъ представлялъ о новомъ выпускѣ биллоновой монеты, но представленіе это Высочайше утвержденнымъ 6 (18) того Августа положеніемъ Комитета было отклонено потому, что разрѣшеніе такого выпуска не соотвѣтствовало бы дѣйствующему закону, по которому установлено единство монетной системы въ Имперіи и Царствѣ и что Министерство Финансовъ имѣетъ возможность снабжать Казначейство Царства потребнымъ для него количествомъ мѣдной размѣнной монеты.

Нынѣ Главный Директоръ Финансовъ, поводомъ къ новому выпуску биллона указываетъ тѣ же обстоятельства, кои имѣлись и прежде въ виду Комитета, но не были тогда признаны достаточными для разрѣшенія новаго выпуска биллона. По мнѣнію Комитета, въ настоящее время представляется тѣмъ менѣе необходимости въ таковомъ выпускѣ биллона, что въ теченіе двухъ послѣднихъ лѣтъ онаго выпущено уже на одинъ миллионъ рублей и что въ Царствѣ находится въ обращеніи размѣнной (биллоновой и мѣдной) монеты болѣе одного рубля на каждую душу населенія, въ томъ числѣ биллона находится въ $2\frac{1}{4}$ разъ болѣе мѣдной монеты, и еслибы за всѣмъ тѣмъ въ Царствѣ оказался недостатокъ размѣнной монеты, то оный можетъ быть выполненъ доставленіемъ изъ Имперіи мѣдной монеты, согласно Высочайшему повелѣнію 6 (18) Августа 1865 года.

Посему Комитетъ, согласно съ заключеніемъ Министра Финансовъ, не признавая возможнымъ допустить въ изъятіе отъ кореннаго постановленія, о единствѣ монетной системы въ Имперіи и Царствѣ, новый выпускъ биллона, полагають: предоставить Намѣстнику подтвердить Главному Директору Финансовъ, чтобы онъ, согласно съ Высочайшимъ повелѣніемъ 6 (18) Августа 1865 года, при ощущаемомъ недостаткѣ въ размѣнной монетѣ, обращался заблаговременно въ Министерство Финансовъ о доставленіи необходимаго количества мѣдной монеты.

Государь Императоръ на журналѣ Комитета, въ селѣ Ильинскомъ 7 (19) Іюня 1866 года, Высочайше соизволилъ написать собственноручно: «Исполнить».

О таковой Монаршей волѣ Главный Начальникъ Собственной Ея Императорскаго Величества Канцеляріи по дѣламъ Царства Польскаго увѣдомилъ Намѣстника въ Царствѣ отзывомъ отъ 18 (30) Іюня сего года за № 9.987.

Совѣтъ положили: объ изъясненной Монаршей волѣ увѣдомить Главнаго Директора Финансовъ къ свѣдѣнію и руководству.

(Изъ дѣла бывш. Комисіи Финансовъ Ц. П. подъ знакомъ $\frac{VII}{III}$ В. 3. т. V).

1867

Najwyższe polecenie o zamknięciu pracowni medalierskiej przy Mennicy Warszawskiej.

Zarządzający własną kancelarią Jego Cesarskiej Wysokości w sprawach Królestwa Polskiego, przy piśmie na imię generała — Feldmarszałka namiestnika Królestwa Polskiego z dnia 29 grudnia Nr. 4494 przedstawił kopię odpisu z dziennika do spraw Królestwa Polskiego z dnia 5-go tegoż grudnia, zatwierdzonego przez Cesarza w dniu 20 grudnia 1867 roku, w którym podano: Komitet do spraw Królestwa Polskiego na posiedzeniu 5-go grudnia 1867 roku rozpatrywał:

1.

Decyzję Komitetu Ustanawiającego podaną w dzienniku z dnia 20 października (1 listopada) 1867 r. (str. 1395) o zamknięciu pracowni medalierskiej przy Mennicy Warszawskiej

2.

Decyzję Ministra Finansów w tej sprawie.

Komitet do spraw Królestwa Polskiego ustalił, iż na skutek już powziętej decyzji zamknięcia Mennicy w Warszawie, Komitet Ustanawiający, wnosząc o konieczności zamknięcia razem z nią i istniejącej przy tej Mennicy pracowni medalierskiej, uznał zatem za rzecz potrzebną, aby wykonywanie państwowych pieczęci i stempli, do tego czasu wykonywanych wyłącznie w omawianej pracowni — zezwolone zostało prywatnym grawerom, z zachowaniem tych przepisów, które są ustanowione w tym celu w prawach Cesarstwa.

Komitet do spraw Królestwa Polskiego, nie widząc, zgodnie z decyzją Ministra Finansów przeszkód do zastosowania omawianych zasad, uważał za właściwe:

1.

Przedstawić Komitetowi Ustanawiającemu jegoż decyzję o ostatecznym zlikwidowaniu Mennicy Warszawskiej i znajdującej się przy niej pracowni medalierskiej celem jej wykonania;

2.

Zezwolić podległym urządóm państwowym i osobóm w guberniach Królestwa Polskiego powierzać wykonanie pieczęci i stempli urzędowych prywatnym mistrzóm, przy zachowaniu ścisłym zasad obowiązujących w tej dziedzinie w Cesarstwie (uwaga do art. 199 o ogólnych Gubernialnych Instytucjach Publicznych t. II, cz. 1 Kod. praw wyd. w roku 1857). Cesarz na dzienniku Komitetu dnia 20 grudnia 1867 roku raczył własnoręcznie napisać: „Wykonać”.

Uwaga.

Komitet Ustanawiający na posiedzeniu 213 w dniu 20 października (1 listopada) 1867 roku na skutek wniosku Kierownika Zarządu Finansowego w Królestwie z dnia 5 października pod N r 28326 zadecydował:

1.

Mennicę Warszawską zlikwidować ostatecznie z dniem 1 stycznia 1868 roku.

2.

W tym samym czasie zamknąć również istniejącą przy Mennicy pracownię medalierską, pozostawiając poza etatem jej urzędników, na zasadach ogólnych i zwolnić ze służby inne osoby które wchodziły w skład pracowni, oraz

3.

Skasować pozostawione Mennicy wyłączne prawo wykonywania pieczęci i stempli urzędowych zezwalając, z chwilą zamknięcia Mennicy, prywatnym grawerom na wykonywanie pieczęci i stempli urzędowych, na podstawie przepisów ustanowionych w tym celu w Cesarstwie.

Decyzja: W wykonaniu Najwyższego zezwolenia, które zostało powzięte 20-go minionego grudnia, Komitet Ustanawiający postanowił:

1.

Istniejącą w Warszawie Mennicę uznać za ostatecznie zamkniętą z dniem 1 (19) stycznia tego, 1868 roku;

2.

Podobnie uznać od tejże daty za zamkniętą istniejącą przy Mennicy pracownię medalierską, pozostawiając poza etatem, na zasadach ogólnych, jej urzędników oraz zwalniając od obowiązków osoby pozostałe, które wchodziły w skład tej pracowni;

3.

Niniejszym zezwolić wszystkim Urzędom publicznym i osobom w guberniach Królestwa Polskiego — wykonywanie pieczęci i stempli państwowych zlecać prywatnym mistrzom, ze ścisłym przestrzeganiem zasad czynnych w tym zakresie w Cesarstwie (Uwaga do art. 199 o Ogólnych Instytucjach Gubernialnych t. II, cz. 1 Kod. praw — wyd. w roku 1857);

4.

Wykonanie niniejszej decyzji, która powinna być umieszczona w Dzienniku Praw, przekazać Zarządowi Finansowemu Królestwa i innym Urzędom Państwowym według kompetencji.

Dyrektor Kancelarii A. Neratow

Pamiętkowe tableau ostatniego zespołu urzędników Mennicy Warszawskiej (1867).

Bibliografia

Berezowski Konrad — Cennik monet polskich, Warszawa 1934

БИТКИН В.В. — Сводный каталог монет императорской России. 1 т. Киев 2000

Chałupski Jerzy — Chronologia dziesięciogroszówek Królestwa Polskiego z datą 1840, Biuletyn Numizmatyczny 2009:2 (354)

Gumowski Marian — Podręcznik numizmatyki polskiej, Kraków 1914

Hutten-Czapski Emeryk — Catalogue des médailles et monnaies polonaises, t. I — V, St. Petersbourg 1871-Cracovie 1916

Iger Tadeusz — Katalog trojaków polskich, Warszawa 2008

Janke Rafał — Uwagi do artykułu „Chronologia dziesięciogroszówek Królestwa Polskiego z datą 1840”, Biuletyn Numizmatyczny 2011:2 (362)

Janke Rafał — Źródła z dziejów mennicy warszawskiej 1765—1868, Kraków 2015

Kamiński Czesław, Kopicki Edmund — Katalog monet polskich 1764—1864, Warszawa 1977

Kopicki Edmund — Ilustrowany skorowidz pieniędzy polskich i z Polską związanych, Warszawa 1995

Kopicki Edmund — Katalog podstawowych typów monet i banknotów Polski oraz ziem historycznie z Polską związanych, tom I÷IX, Warszawa 1974—1989

Kostrzębski Walery — Błędne drogi w zbieraniu numizmatów polskich, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne nr 2 i następne

Leskiewiczowa Janina — W sprawie emisji zastępczych pieniędzy w Królestwie Polskim, Wiadomości Numizmatyczne rok XV (1971), zeszyt 2, str. 117

Михайлович Георгий Великий Князь — Корпус русских монет, Русские монеты, чеканенные для Пруссии, Грузии, Польши и Финляндии

Parchimowicz Janusz — Monety Polskie, Szczecin 2006

Plage Karol — Monnaies Frappées Pour Le Royaume de Pologne en 1815 a 1864 et Monnaies Frappées a Cracovie en 1835, Kraków 1902

Plage Karol — Monety bite dla Królestwa Polskiego w latach 1815—1864 i monety bite dla miasta Krakowa w roku 1835, Reprint — Warszawa 1972

Schmidt Andrzej — O chronologii 10-groszówek z datą 1840, Wiadomości Numizmatyczne, R. XXV, 1981, z. 3—4

Terlecki Władysław — Mennica warszawska 1765—1965, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970

Terlecki Władysław — Mennica Królestwa Polskiego W Okresie Jej Likwidacji, (1842—1867); Wiadomości Numizmatyczne, R. XI, 1967, z. 1

Tylicki Jacek — Monety Królestwa Polskiego 1840 r. z błędnym znakiem mennicy, Przegląd Numizmatyczny 2/1997 str. 17

Wittyg Wiktor — Spis monet polskich bitych po upadku Rzeczypospolitej, Warszawa 1899

О Варшавскомъ Монетномъ Дворъ - [Горный журнал. 1838. Кн. 02 \(февраль\)](#) (<http://elib.uraic.ru/handle/123456789/6524>, dostęp 2021.12.13)

Katalogi aukcyjne: WCN, GGN, PDA, GCN, Wu-EI, PTN i inne.

www.allegro.pl — Café „Numizmatyka” (obecnie niedostępne).